

**Санхүүгийн тайлангууд болон
Хараат бус аудиторын тайлан**

ХААН БАНК ХК

2023 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

Хараат бус аудиторын тайлан	
Ерөнхий мэдээлэл	1
Товчилсон үгс	2

Санхүүгийн тайлангууд

Санхүүгийн байдлын тайлан	3
Орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	4
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	5
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	6

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд

1. Танилцуулга	8
2. Банкны үйл ажиллагааны орчин	8
3. Тайлан бэлтгэх үндэслэл	9
4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт	10
5. Шинэ буюу нэмэлт өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар болон хэрэгжилт	14
6. Нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлогын мэдэгдэл	15
7. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	16
8. Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	18
9. Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	19
10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	19
11. Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	23
12. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	24
13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	26
14. Бусад хөрөнгө	39
15. Үндсэн хөрөнгө	41
16. Биет бус хөрөнгө	43
17. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр	43
18. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	44
19. Бусад банк санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	44
20. Репо хэлцэл	45
21. Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	45
22. Банкнаас гаргасан үнэт цаас	45
23. Зээлээр авсан санхүүжилт	46
24. Бусад өглөг	50
25. Хувьцаат капитал, бусад нөөц ба ногдол ашиг	50
26. Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	52
27. Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	53
28. Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого	53
29. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	53
30. Зээлжих эрсдэлийн сан	54
31. Үйл ажиллагааны зардал	55
32. Орлогын албан татвар	56
33. Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг	58
34. Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга	59
35. Сегментийн шинжилгээ	60
36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг	64
37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	71
38. Санхүүгийн хөрөнгүүд болон Санхүүгийн өр төлбөрүүдийн цэвэршүүлэлт	90
39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга	91
40. Холбоотой талын тодруулга	100
41. Хөрөнгө болон өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ	102
42. Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ	104
43. Тайлант хугацааны дараах үйл явдал	104
44. Монгол хэлний орчуулга	104

Хараат бус Аудиторын Тайлан

Хаан Банк ХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчдэд

Дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр, Хаан Банк ХК (“Банк” гэх)-ийн санхүүгийн тайлангууд нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн санхүүгийн байдал хийгээд мөн тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн Банкны санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд СТОУС Нягтлан бодох бүртгэлийн Стандартын дагуу бодитойгоор илэрхийлэгдсэн байна.

Бид юунд аудит хийсэн талаар

Дараах бүрэлдэхүүн бүхий Банкны санхүүгийн тайлангуудад бид аудитыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

- 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн байдлын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн өмчийн өөрчлөлтийн тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн мөнгөн гүйлгээний тайлан; болон
- материаллаг нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд болон бусад тайлбар мэдээллээс бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид Аудитын олон улсын стандарт (АОУС)-ын дагуу аудитын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Энэхүү стандартын дагуу бидний хүлээх үүрэг хариуцлагын талаар тус тайлангийн Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага хэсэгт тусгасан.

Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь дүгнэлт гаргахад хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болсон гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Хараат бус байдал

Нягтлан бодогчдын олон улсын ёс зүйн стандартын зөвлөл (НБОУЁСЗ)-өөс гаргасан Мэргэжлийн нягтлан бодогчдын олон улсын ёс зүйн дүрэм (МНБЁЗД)-ийн (Хараат бус байдлын олон улсын стандартыг оруулан) дагуу Банкнаас бид хараат бус болно. Бид НБОУЁСЗ-ийн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан.

Аудитын арга барил

Хураангуй

Материаллаг байдлын түвшин	<ul style="list-style-type: none">• Банкны материаллаг байдлын ерөнхий түвшин: 36,000,000 мянган төгрөг нь тайлант жилийн татварын өмнөх ашгийн 5%-тай ойролцоо байна.
Аудитын гол асуудлууд	<ul style="list-style-type: none">• Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын сангийн тооцоолол

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Хуудас 7-оос 2

Аудитын төлөвлөлтийн хүрээнд бид энэхүү материаллаг байдлын түвшинг тодорхойлж, санхүүгийн тайлангуудад материаллаг буруу илэрхийлэл байх эрсдэлийг тооцсон. Ялангуяа тодорхой бус ирээдүйн үйл явдлын талаарх таамаглалыг агуулсан нягтлан бодох бүртгэлийн төсөөллүүд зэрэг удирдлагын хийсэн томоохон тооцооллуудыг харгалзан үзсэн. Бид аудитын бүх үе шатанд бусад асуудлууд дотор гүйцэтгэх удирдлагын эрх мэдлээ хэтрүүлэн дотоод хяналтыг зөрчих үйлдлүүд болон залилангаас үүдэлтэй материаллаг буруу илэрхийллийг батлах нотолгоо байгаа эсэхийг анхаарч үзсэн.

Бид аудитын цар хүрээгээ Банкны бүтэц, үйл ажиллагаа эрхэлдэг салбар, бүртгэл хөтлөлт болон хяналтын системийг багтаан санхүүгийн тайлангуудыг бүхэлд нь дүгнэхэд хангалттай нотолгоо өгөхүйц, бидэнд үр дүнтэй ажиллах боломж олгох байдлаар тодорхойлсон.

Материаллаг байдал

Бидний аудитын цар хүрээнд материаллаг байдлын түвшин нөлөөлдөг. Аудит нь санхүүгийн тайлангууд бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэхэд үндэслэлтэй баталгаа олж авахад зориулагдсан. Буруу тайлагнал нь алдаа эсвэл залилангаас үүсч болох бөгөөд энэ нь тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ санхүүгийн тайлангуудад үндэслэн хэрэглэгчдийн гаргах эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөхөөр байвал материаллаг хэмээн тооцогдоно.

Бид өөрсдийн мэргэжлийн үнэлэмжинд үндэслэн Банкны санхүүгийн тайлангуудад бүхэлд нь хамаарах материаллаг байдлын зарим тоон босго үзүүлэлтийг тогтоосныг доорх хүснэгтэнд харуулав. Эдгээрийг чанарын хүчин зүйлсийн хамт харгалзаж үзсэнээр бид аудитын хамрах хүрээ, гүйцэтгэх горимуудын шинж чанар, хугацаа, хэмжээг тогтоож буруу илэрхийлэл байгаа бол тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ санхүүгийн тайлангуудад бүхэлдээ хэрхэн нөлөөлж буйг тодорхойлоход ашиглагддаг.

Банкны материаллаг байдлын ерөнхий түвшин	Нийт 36,000,000 мянган төгрөг
Тодорхойлохдоо ашигласан арга	2023 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн татварын өмнөх ашгийн ойролцоогоор 5%
Материаллаг байдлын түвшинг тооцсон үндэслэл	Татварын өмнөх ашгийг бид жишиг үзүүлэлт болгон сонгосон, учир нь бидний үзэж байгаагаар энэ нь хэрэглэгчдийн хувьд Банкны үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг харьцуулахад хамгийн их хэмжиж үздэг жишиг үзүүлэлтийн нэг бөгөөд нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн жишиг үзүүлэлт юм. Бид материаллаг байдлын түвшинг татварын өмнөх ашгийн 5%-аар тогтоосон нь Банкны салбарын ашиг олох зорилготой байгууллагуудад ашиглагддаг материаллаг байдлын тоон босго үзүүлэлттэй нийцэж байна.

Аудитын гол асуудлууд

Аудитын гол асуудлууд гэдэг нь бидний мэргэжлийн үнэлэмжийн хувьд тухайн тайлант хугацааны санхүүгийн тайлангуудын аудитад хамгийн чухал нөлөө үзүүлсэн зүйлсийг хэлнэ. Эдгээр асуудлуудыг бид санхүүгийн тайлангуудыг аудитлах явцдаа болон аудитын дүгнэлт өгөхдөө харгалзан үздэг бөгөөд тусад нь нэмэлт дүгнэлт гаргадаггүй болно.

Аудитын гол асуудал	Бидний гүйцэтгэсэн аудитын горимууд энэхүү гол асуудлыг хэрхэн авч үзсэн тухай
<p>Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын сангийн үнэлгээ.</p> <p>ХБЭА-ын санг тодорхойлох чухал үнэлэлтийг шаарддаг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт 9, Санхүүгийн хэрэглүүр (СТОУС 9)-ийн дагуу нарийн төвөгтэй байдал болон харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны их хэмжээний үлдэгдэл дүнгээс шалтгаалж харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанд тооцсон ХБЭА-ын санг аудитын гол асуудал гэж бид авч үзсэн.</p> <p>Банк ХБЭА-ын үнэлгээг тооцоолохдоо:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зээлийн дараах төрлийн хувьд тусгайлсан суурь: <ul style="list-style-type: none"> (i) Нийт үнийн дүн нь 2,000,000 мянган төгрөгөөс дээш дүнтэй, хугацаа нь 30 хоногоос их хугацаа хэтэрсэн эсвэл бүтцийн өөрчлөлт хийгдсэн зээлүүд; (ii) Банкны дотоод үнэлгээний дагуу "Ажиглалтын жагсаалт"-д орсон нийт үнийн дүн нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш дүнтэй зээлүүд, болон • Бүлгийн түвшинд бусад бүх зээлийн хувьд: зээлийн эрсдэлийн ижил үзүүлэлтүүдийг (жишээ нь, чанаргүйдлийн магадлал, алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл) зээлийн багцын ижил сегментүүдэд ХБЭА-ыг тооцоолох явцад ашиглах болно. <p>Дүгнэлтийн үндсэн шалгуурууд нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • СТОУС 9-ийн дагуу харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг шатлалаар ангилсан байдал; • Чанаргүйдлийн магадлал, алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл, чанаргүйдэлд 	<p>ХБЭА-ын санг үнэлэхдээ бид дараах аудитын горимуудыг хэрэгжүүлсэн:</p> <p>Бүх зээлийн багцтай холбоотойгоор:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аудиторын санхүүгийн эрсдэлийн загварчлалын шинжээчийн багийг оролцуулан, бид СТОУС 9-ийн шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэхийн тулд Банкнаас боловсруулсан ХБЭА-ын сангийн үнэлгээний аргачлал, загварыг үнэлсэн. Бидний гүйцэтгэсэн горимууд үндсэндээ: чанаргүйдлийн тодорхойлолт, зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг тодорхойлох хүчин зүйлс, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг шатлалаар ангилах болон чанаргүйдлийн магадлал, алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл, чанаргүйдэлд өртөх дүн зэргийг багтаасан эрсдэлийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг тооцоолоход чиглэсэн. • Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийг тодорхойлох хяналтын загвар болон хяналтын үйл ажиллагааны үр дүнг бид түүврийн үндсэн дээр үнэлж, шалгасан. • Бид түүврийн үндсэн дээр зээлүүдийн сегментчлэл болон зээлүүдийн шатлалын ангиллыг шалгасан. • Бид макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэлтийг ХБЭА-ын түвшинд хэрхэн нөлөөлөх талаарх Банкны үнэлгээг ерөнхийд нь шалгаж, тухайлан эдийн засгийн олон хувилбарт жинлэгдсэн үзүүлэлтүүдтэй холбоотой болон таамагласан макро эдийн засгийн хувьсагчдыг (ДНБ, бодлогын хүү, ажилгүйдлийн түвшин, валютын ханшийн өөрчлөлт гэх мэт) тохирох эсэхийг үнэлсэн. Мөн гадны эх сурвалж дахь мэдээллийг тулган, ашиглагдсан загварын зохистой эсэхийг шалгасан; • Бид зээлдэгчдийн үйл ажиллагаагаа явуулж буй сегмент, салбарууд болон зээлдэгчдийн шатлалын байдлаар

өртөх дүн болон макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэгдсэн үзүүлэлт зэрэг эрсдэлийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг тооцоолохдоо ашигладаг таамаглалын загварчлал болон үндсэн тооцоолол.

Тодруулга 4 “Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт”, Тодруулга 13 “Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа” болон Тодруулга 37 “Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага” зэрэг санхүүгийн тайлангийн тодруулгуудад эрсдэлийн алдагдлын сангийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулсан.

ангилагдсан зээлийн ХБЭА-ын тооцоололд шинжилгээний нарийвчилсан горимуудыг гүйцэтгэсэн.

Тусгайлан үнэлсэн зээлийн багцын ХБЭА-ын хувьд:

- Тусгайлан үнэлсэн барьцаа хөрөнгөтэй зээлүүдийн хувьд ХБЭА-ын тооцоололд харгалзан үзсэн барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг бид түүврийн үндсэн дээр шалгаж үнэлсэн.
- Тусгайлан үнэлсэн барьцаа хөрөнгөгүй зээлүүдийн хувьд, бид түүвэрт үндэслэн Банкны үндсэн таамаглалын олон хувилбаруудаас тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалаас эргэн төлөгдөх дүнгийн үндэслэлтэй байдлыг үнэлсэн. Бид ашиглагдсан хувилбаруудын хамаарал, тэдгээрийн магадлалыг үнэлж, мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнийг дахин тооцоолсон. Бид Банкны зээлдэгчдийн үйл ажиллагаа явуулж буй салбар болон эдийн засгийн хандлагыг авч үзсэн.

Бүлгийн түвшинд үнэлсэн зээлийн багцын ХБЭА-ын хувьд:

- Бид түүврийн үндсэн дээр ХБЭА-ын тооцоололд ашигласан түүхэн өгөгдөл (чанаргүйдлийн магадлал, эргэн төлөгдөх хувь, бүтцийн өөрчлөлт хийгдсэн зээлүүд, чанаргүйдэлд өртөх дүн болон шатлал) зэрэг мэдээллийн үнэн зөв эсэхийг баталгаажуулсан. Ингэхдээ бид мэдээллийг эх хувьтай нь, жишээ нь: зээлийн гэрээ, барьцааны гэрээ болон зээлийн дансны хуулга зэрэгтэй тулгах замаар шалгасан.
- Бид түүврийн үндсэн дээр ХБЭА-ын математик тооцооллын үнэн зөв байдлыг шалгасан.

Мөн бид Банкны санхүүгийн тайлангуудын тодруулгуудын хангалттай бөгөөд зохистой байдлыг үнэлсэн.

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Хуудас 7-оос 5

Бусад мэдээлэл

Удирдлага бусад мэдээллийн хувьд хариуцлага хүлээнэ. Бусад мэдээлэлд 2023 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант хугацааны Жилийн тайланг (санхүүгийн тайлангууд болон түүнтэй холбоотой аудиторын тайланг үүнд оруулахгүй) багтаасан бөгөөд энэхүү аудиторын тайлангийн өдрөөс хойш бэлэн болохоор хүлээгдэж байгаа болно.

Санхүүгийн тайлангуудын талаарх аудитын дүгнэлтэд бусад мэдээлэл хамрагдаагүй бөгөөд бид түүнтэй холбоотой аудитын аливаа хэлбэрийн дүгнэлтийг илэрхийлэхгүй.

Санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбогдуулан бидний хүлээх үүрэг бол дээр дурдсан бусад мэдээллийг бэлэн болсон үед нь уншиж танилцах бөгөөд ингэхдээ бусад мэдээлэл нь аудитын явцад бидний олж авсан мэдлэгтэй эсвэл санхүүгийн тайлангуудтай материаллаг хэмжээгээр нийцэхгүй, өөрөөр хэлбэл материаллаг алдаатай илэрхийлэгдсэн байгаа эсэхийг бид харгалзан үздэг.

2023 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант хугацааны Жилийн тайланг уншиж танилцах үед хэрэв бид энэхүү тайланд материаллаг алдаа байна гэж дүгнэвэл засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээдэд энэ тухай мэдэгдэх үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээд болон удирдлагын зүгээс хүлээх үүрэг хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг СТОУС Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу бэлтгэж, бодитойгоор тайлагнах болон залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийллээс ангид санхүүгийн тайлангууд бэлтгэхэд шаардлагатай гэж удирдлага тодорхойлсон дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх нь удирдлагын үүрэг хариуцлага байна.

Санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх явцад удирдлага Банкны үйл ажиллагааг цаашид тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадамжийг үнэлэх, тухайн чадамжид нөлөөлөх нөхцөл байдлын талаар зохистой үед тодруулах болон Банкны үйл ажиллагааг татан буулгах, үйл ажиллагааг зогсоохоор төлөвлөж байгаа эсвэл зогсоохоос өөр сонголтгүй болсноос бусад тохиолдлуудад нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг баримтлах үүрэгтэй.

Банкны засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээд нь санхүүгийн тайлагналын үйл явцыг хянах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага

Бидний зорилго бол залилан эсвэл алдааны улмаас санхүүгийн тайлангууд нь бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийлэлгүй эсэх талаар үндэслэлтэй баталгааг олж авах мөн бидний дүгнэлтийг агуулсан аудиторын тайланг бэлтгэх явдал юм. Хэдийгээр үндэслэлтэй баталгаа нь өндөр түвшний баталгаа боловч, АОУС-ын дагуу гүйцэтгэсэн аудит нь материаллаг буруу илэрхийлэл байх тохиолдол бүрийг олж илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй. Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх боломжтой ба энэ нь санхүүгийн тайланг хэрэглэгчдийн эдгээр тайланд үндэслэн гаргах эдийн засгийн шийдвэрт тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ нөлөөлөхүйц байвал материаллаг буруу илэрхийлэл болно.

АОУС-ын дагуу бид аудитын туршид мэргэжлийн үл итгэх байр сууринаас хандах, мэргэжлийн холбогдох итгэл үнэмшил бүхий үнэлэлтүүдийг хийдэг. Мөн бид:

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Хуудас 7-оос 6

- Залилан болон алдааны улмаас санхүүгийн тайланд материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдэлийг илрүүлэн үнэлэх, тэдгээр эрсдэлүүдэд нийцсэн аудитын горимыг тодорхойлон гүйцэтгэх, аудитын дүгнэлт гаргахад үндэслэл болох хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо олж авдаг. Залилан нь нууцаар үгсэн тохирох, хуурамч бичиг баримт үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, хуурамч батламж гаргах эсвэл эрх мэдлээ хэтрүүлэн дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдтэй холбоотойгоор үүсдэг тул залилангаас үүдэлтэй материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас шалтгаалж үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс илүү өндөр байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр дүнтэй байдлын талаар дүгнэлт өгөх зорилгоор бус харин тухайн нөхцөл байдалд тохирох аудитын горимыг тодорхойлох зорилгын хүрээнд дотоод хяналтын тогтолцооны ойлголтуудыг аудитын явцад олж авдаг.
- Удирдлагын зүгээс мөрдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын зохистой байдал болон хийсэн тооцооллуудын үндэслэлтэй байдал, холбогдох тодруулгуудыг үнэлдэг.
- Банк үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадварт ихээхэн хэмжээний эргэлзээ үүсч болох нөхцөл байдал, тухайн үйл явдлуудтай холбоотойгоор материаллаг тодорхой бус байдал оршин байгаа эсэх болон удирдлага үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр хангахад зөв зохистой нягтлан бодох бүртгэлийн суурийг сонгосон эсэхийг аудитын туршид бүрдүүлсэн нотолгоонд үндэслэн дүгнэдэг. Хэрэв үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадамжид материаллаг тодорхойгүй байдал оршин байгаа гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудын холбогдох тодруулгыг аудиторын тайланд тусгах, анхааруулах мөн эдгээр тодруулгууд хангалтгүй гэж үзсэн тохиолдолд дүгнэлтээ өөрчилдөг. Бид дүгнэлтээ аудиторын тайланг гаргах өдрийг хүртэл олж авсан аудитын нотолгоонуудад үндэслэн гаргадаг боловч ирээдүйд болох үйл явдал, нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан Банкны үйл ажиллагаа зогсох нөхцөл байдал үүсч болно.
- Тодруулгуудыг оролцуулан санхүүгийн тайлангийн ерөнхий агуулга болон бүтцийг бүхэлд нь үнэлдэг ба ач холбогдол бүхий ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг санхүүгийн тайланд үнэн зөв тодруулах шаардлагыг хангахуйц байдлаар илэрхийлсэн эсэхийг тодорхойлдог.

Бид засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээдэд аудитын үйл ажиллагааны төлөвлөсөн цар хүрээ, аудит гүйцэтгэх цаг хугацаа болон аудитын явцад олж илрүүлсэн томоохон асуудлуудын талаар мэдээлдэг бөгөөд үүнд дотоод хяналтын дутагдалтай талууд багтдаг.

Бид мөн хараат бус байдалд тавигдах ёс зүйн хэм хэмжээнд хэрхэн нийцэж ажилласан, хараат бус байдал алдагдах үндэслэлтэй эргэлзээ төрүүлэхүйц бүхий л харилцаа болон бусад бүхий л хүчин зүйлсийн талаар, шаардлагатай нөхцөлд тэдгээрээс хараат бус байдлыг хэрхэн хамгаалах арга хэмжээг авч ажилласан мэдэгдлийг засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээдэд гаргаж өгдөг.

Засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээдэд мэдэгдсэн зүйлсээс бид тухайн тайлант хугацааны санхүүгийн тайлангуудын аудитад хамгийн чухал нөлөөтэй зүйлсийг буюу аудитын гол асуудлыг тодорхойлдог. Эдгээр асуудлуудыг бид хууль тогтоомжоор олон нийтэд дэлгэхийг хориглосон эсвэл, маш цөөн тохиолдолд, эдгээр асуудлуудыг мэдээлснээс үүсэх таагүй үр дагавар нь олон нийтийн эрх ашгаас илүү өндөр хэмээн үзсэнээс бусад тохиолдолд аудитын тайландаа тусгадаг.

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Хуудас 7-оос 7

Энэхүү хараат бус аудиторын тайланг гаргаж буй аудитын партнер нь Айгуль Ахметова болно.

Гарын үсэг зурсан:

Баталсан:

Айгуль Ахметова
Партнер
Прайсуотерхаускуперс Аудит ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот
2024 оны 3 сарын 7-ны өдөр

ХААН БАНК ХК

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

ТУЗ-ИЙН ГИШҮҮД

Түдэвийн Дарьбум
Дашдаваагийн Хулан
Харада Ясүнари
Цагаачийн Баатарсайхан
Кисабүро Иший
Жон Ло
Батболдын Амарсанаа
Ханс Аарт Йонгегянс
Амарбаясгалангийн Тамир

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Очирпүрэвийн Ариунтулга

АЛБАН ЁСНЫ ХАЯГ

ХААН Банк Цамхаг
Чингисийн өргөн чөлөө 6,
Стадион Оргил - 1, Хан-Уул дүүрэг,
Улаанбаатар - 17010,
Монгол Улс

АУДИТОРУУД

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

ХААН БАНК ХК

ТОВЧИЛСОН ҮГС

Энэхүү Санхүүгийн тайланд товчилсон үгсийн дараах хэв маягийг ашигласан болно:

ХӨ	Хорогдуулсан өртөг
МБ	Монголбанк
ХБЭА	Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал
ҮАХА	Үр ашигт хүүгийн аргачлал
ЧӨД	Чанаргүйдэлд өртөх магадлал
БДОБҮЦ	Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бүртгэгдэх бодит үнэ цэнэ
ААБҮЦ	Ашиг, алдагдлаар бүртгэгдэх бодит үнэ цэнэ
БҮЦ	Бодит үнэ цэнэ
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
ЖЗХШ	Жишиг зээлийн хүүгийн шинэчлэл
АХЧ	Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл
НХХБЭА	Нийт хугацааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал
МИК	Монголын ипотекийн корпораци
ТӨГ	Монгол Төгрөг
БДО	Бусад дэлгэрэнгүй орлого
ЧМ	Чанаргүйдлийн магадлал
ХАҮҮЦБ	Худалдаж авсан болон үүссэн үнэ цэнийн бууралт
ЭХТ	Эрсдэлгүй хүүгийн түвшин
ИЗББ	Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд
АЭХ	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө
НХӨ	Нийт хөрөнгийн өгөөж
ӨХӨ	Өөрийн хөрөнгийн өгөөж
ЗЭМӨ	Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт
ЗҮТХТ	Зөвхөн үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөр
12 сарын ХБЭА	12 сарын хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал
ОТХБ	Олон талт хөгжлийн банк
КВС	Кросс валютын своп

ХААН БАНК ХК
Санхүүгийн Байдлын Тайлан

Мянган төгрөгөөр		2023 оны 12 Тодруулга дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨРӨНГӨ			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	7	4,957,727,074	4,373,412,201
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	8	1,090,955,256	969,104,827
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	9	13,728,242	-
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	10	1,602,635,724	1,474,096,564
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	10	4,970,548	4,267,181
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	12	47,260,829	128,660,248
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	13	9,016,974,855	7,411,064,009
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	11	283,589	283,589
Бусад хөрөнгө	14	107,703,252	76,361,443
Биет бус хөрөнгө	16	43,529,294	46,286,024
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	17	12,115,097	10,202,947
Үндсэн хөрөнгө	15	452,369,173	455,493,746
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	18	389,140	3,480,567
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		17,350,642,073	14,952,713,346
ӨР ТӨЛБӨР			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	19	228,123,208	191,080,282
Репө хэлцэл	20	60,182,082	367,267,329
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	21	12,378,271,995	10,930,788,356
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	12	5,698,552	4,896,897
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	22	223,998,582	-
Зээлээр авсан санхүүжилт	23	2,121,721,870	1,776,932,717
Орлогын албан татварын өглөг	32	27,366,766	3,957,990
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	32	8,855,501	4,709,251
Түрээсийн өр төлбөр	17	13,036,341	11,231,249
Бусад өглөг	24	191,651,815	146,483,209
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		15,258,906,712	13,437,347,280
ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Энгийн хувьцаа	25	191,219,800	172,097,820
Нэмж төлөгдсөн капитал	25	164,257,808	-
Хуримтлагдсан ашиг		1,649,038,593	1,268,756,786
Бусад нөөц	25	87,219,160	74,511,460
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		2,091,735,361	1,515,366,066
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		17,350,642,073	14,952,713,346

2024 оны 03 дугаар сарын 07-ны өдөр Банкны удирдлагыг төлөөлж энэхүү тайланг нийтлэхийг хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурав.

[Signature]
Г.ДАРЬБУМ
Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга
[Signature]
Ш.ӨЛЗИЙ-АЮУШ
Санхүү, Захиргаа хариуцсан дэд захирал

[Signature]
Р.МӨНХТУЯА
Гүйцэтгэх захирал
[Signature]
Н.Баасанцээ
Санхүүгийн удирдлагын газрын захирал

ХААН БАНК ХК**Орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан**

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тодр уулга	2023	2022
Үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тооцоолсон хүүгийн орлого	26	1,864,815,193	1,327,391,147
Бусад адилтгах хүүгийн орлого	26	43,414,439	39,974,535
Хүүгийн зардал	27	(804,766,104)	(475,870,927)
Бусад адилтгах хүүгийн зардал	27	(16,042,582)	(5,213,387)
Хүүгийн цэвэр орлого		1,087,420,946	886,281,368
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал	30	(92,761,247)	(143,514,238)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардлын дараах хүүгийн цэвэр орлого		994,659,699	742,767,130
Хураамж, шимтгэлийн орлого	28	281,634,353	263,466,643
Хураамж, шимтгэлийн зардал	28	(59,690,761)	(47,787,841)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад зээлийн эх үүсвэрийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз		-	2,275,457
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	29	(12,604,013)	15,878,389
Гадаад валютын арилжааны олз		30,272,682	32,799,045
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз		1,429,362	6,574,939
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн цэвэр олз/(гарз)		1,746,029	(900,167)
Хорогдуулсан өртөгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз		1,133,461	-
Ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнийг хэмжих өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз		1,010,247	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз/(гарз)		5,426,968	(7,225,649)
Ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнийг хэмжих санхүүгийн хөрөнгийн гарз		-	(9,019,495)
Үйл ажиллагааны бусад орлого		3,063,375	4,317,634
Үйл ажиллагааны зардал	31	(502,737,833)	(412,043,205)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр		(2,585,247)	(269,656)
Татварын өмнөх ашиг		742,758,322	590,833,224
Орлогын албан татварын зардал	32	(183,975,449)	(142,061,025)
Тайлант жилийн ашиг		558,782,873	448,772,199
Бусад дэлгэрэнгүй орлого/(зардал):			
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд дахин ангилгдах зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт:			
<i>Дахин үнэлгээний цэвэр олз/(гарз)</i>		10,956,422	(14,032,658)
<i>Худалдан борлуулснаас ашиг, алдагдалд дахин ангилсан цэвэр (гарз)/олз</i>		(1,746,029)	900,167
Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц		10,253,377	(11,666,472)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд бүртгэгдсэн орлогын татвар		(4,865,942)	6,199,740
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд дахин ангилгдахгүй зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын олз		415,356	1,109,972
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд бүртгэгдсэн орлогын татвар		(103,839)	(277,492)
Тайлант жилийн бусад дэлгэрэнгүй орлого/(зардал)		14,909,345	(17,766,743)
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого		573,692,218	431,005,456
Банкны эзэмшигчдэд хамаарах нэгж хувьцаанд ногдох суурь болон хорогдуулсан ашиг (төгрөгөөр илэрхийлсэн)	33	307	261

Санхүүгийн тайлангийн 8-104 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Энгийн хувьцаа	Нэмж төлөгдсөн капитал	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх үнэт цаасны дахин үнэлгээний нөөц	Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт эзэмшигчдийн өмч
2022 оны 1 сарын 1-нээр	172,097,820	–	5,564,266	(1,670,161)	90,384,720	1,018,133,731	1,284,510,376
Тайлант жилийн ашиг	–	–	–	–	–	448,772,199	448,772,199
Бусад дэлгэрэнгүй зардал	–	–	(9,016,889)	(8,749,854)	–	–	(17,766,743)
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	–	(9,016,889)	(8,749,854)	–	448,772,199	431,005,456
Ногдол ашиг (Тодруулга 25)	–	–	–	–	–	(200,149,766)	(200,149,766)
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	–	–	–	–	(2,000,622)	2,000,622	–
2022 оны 12 сарын 31-нээр	172,097,820	–	(3,452,623)	(10,420,015)	88,384,098	1,268,756,786	1,515,366,066
2023 оны 1 сарын 1-нээр	172,097,820	–	(3,452,623)	(10,420,015)	88,384,098	1,268,756,786	1,515,366,066
Тайлант жилийн ашиг	–	–	–	–	–	558,782,873	558,782,873
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	–	–	7,219,312	7,690,033	–	–	14,909,345
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	–	7,219,312	7,690,033	–	558,782,873	573,692,218
Өөрийн хөрөнгийн өөрчлөлт (Тодруулга 25)	19,121,980	164,257,808	–	–	–	–	183,379,788
Ногдол ашиг (Тодруулга 25)	–	–	–	–	–	(180,702,711)	(180,702,711)
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	–	–	–	–	(2,201,645)	2,201,645	–
2023 оны 12 сарын 31-нээр	191,219,800	164,257,808	3,766,689	(2,729,982)	86,182,453	1,649,038,593	2,091,735,361

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2023	2022
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Татварын өмнөх ашиг		742,758,322	590,833,224
Татварын өмнөх ашгийн цэвэр мөнгөн урсгалд тохируулагдсан тохируулгууд:			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		12,604,013	(15,878,389)
Хүлээгдэж буй эрсдэлийн сангийн зардал	30	92,761,247	143,514,238
Өмчлөх бусад хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн цэвэр зардал/(буцаалт)		4,228,559	(78,812)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	31,15	55,676,503	54,489,263
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулалт	31,16	18,292,815	20,643,564
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл	31,17	8,438,579	7,623,736
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	15	988,660	749,553
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	16	-	4,349,666
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны цэвэр (олз)/гарз		(514,314)	71,960
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгө борлуулсны цэвэр (олз)/гарз		(1,746,029)	900,167
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас борлуулсны олз		(1,133,461)	-
Ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны олз		(1,010,247)	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр (олз)/гарз		(5,426,968)	7,225,649
Ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгийн гарз		-	9,019,495
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад зээлийн эх үүсвэрийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз		-	(2,275,457)
Валютын ханшийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз		(1,429,362)	(6,574,939)
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого		(1,908,229,632)	(1,367,365,682)
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал		820,808,686	481,084,314
Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ		(162,932,629)	(71,668,450)
Цэвэр (өсөлт)/бууралт:			
- Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц		(120,508,368)	(161,373,304)
- Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		(1,994,603,698)	(1,398,527,921)
- Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж		(13,300,000)	-
- Бусад хөрөнгө		(37,972,735)	(4,430,702)
- Ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх өрийн үнэт цаас		204,952,000	121,988,100
Цэвэр өсөлт:			
- Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		36,721,366	155,142,345
- Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		1,378,733,751	757,138,330
- Бусад өглөг		38,840,691	45,389,272
Татвар болон хүүгийн зардлын өмнөх үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(670,069,622)	(556,342,330)
Хүлээн авсан хүү		1,884,182,577	1,383,136,022
Төлсөн хүү		(630,826,313)	(482,696,702)
Орлогын албан татварын төлөлт	32.3	(161,390,205)	(134,218,981)
Үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		421,896,437	209,878,009

Санхүүгийн тайлангийн 8-104 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

ХААН БАНК ХК
Мөнгөн Гүйлгээний Тайлан

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тодруулга	2023	2022
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
		(288,011)	-
Өмчийн үнэт цаасны худалдан авалт			
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг борлуулсны орлого		-	18,299
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(76,036,641)	(56,035,308)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны борлуулалтын орлого		146,547,043	92,355,896
Хорогдуулсан өртөгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(745,055,624)	(467,570,524)
Хорогдуулсан өртөгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		682,276,387	281,893,933
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого		712,739	1,717,306
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	15	(53,739,014)	(56,926,734)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	16	(15,536,085)	(16,514,451)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(61,119,206)	(221,061,583)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
РЕПО хэлцлээс орж ирсэн орлого	20	958,913,403	3,801,304,742
РЕПО хэлцлийн эргэн төлөлт	20	(1,271,488,927)	(4,071,420,232)
Зээлээр авсан санхүүжилтээс орж ирсэн орлого	23	957,358,478	959,412,011
Зээлээр авсан санхүүжилтийн эргэн төлөлт	23	(616,157,388)	(560,785,101)
Банкнаас гаргасан өрийн үнэт цаасны орлого		226,762,400	-
Түрээсийн өр төлбөрийн үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт	17	(8,410,670)	(7,633,424)
Энгийн хувьцаа гаргалт болон нэмж төлөгдсөн капитал		183,379,788	-
Төлсөн ногдол ашиг	25	(180,702,711)	(200,149,766)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		249,654,373	(79,271,770)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн валютын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал	7	1,155,522	(931,403)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр бууралт		584,314,873	(153,567,778)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	7	4,373,412,201	4,526,979,979
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		4,957,727,074	4,373,412,201

Санхүүгийн тайлангийн 8-104 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

1. Танилцуулга

ХААН Банк ХК (“Банк”) нь Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон 2 тоот зөвшөөрлийн дагуу Банк, санхүүгийн үндсэн үйлчилгээг 2006 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс хойш үзүүлж байна. Банкны хүчин төгөлдөр дүрмийн дагуу Банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь:

- Мөнгөн хадгаламж,
- Төлбөр тооцооны үйлчилгээ;
- Гуравдагч этгээдэд өөрийн нэр дээр баталгаа, батлан даалт гаргах;
- Гадаад валют худалдах, худалдан авах, хадгалах, байршуулах;
- Үнэт металл, үнэт чулуу худалдах, худалдан авах, хадгалах, байршуулах;
- Үнэт зүйл хадгалах;
- Гадаад гуйвуулгын үйлчилгээ;
- Үнэт цаас гаргах, худалдах, худалдан авах;
- Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ;
- Зээл болон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийг худалдах, худалдан авах;
- Даатгалын зуучлалын (борлуулалтын агент) үйлчилгээ;
- Тодорхой үнэт цаасны бүртгэл;
- Кастодиан банкны үйлчилгээ;
- Факторингийн үйлчилгээ болон
- Хууль эрх зүйн хүрээнд зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн бусад үйлчилгээ болон Монголбанкны дүрэм журам зэрэг холбогдох хууль тогтоомжоор зөвшөөрөгдсөн, Монголбанк болон СЗХорооноос зохих ёсоор зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн бусад үйлчилгээ.

Банк нь Монгол Улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Банк нь Монгол Улсын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаат компани юм. Банкны төв байрны албан ёсны хаяг нь ХААН банк цамхаг, Чингисийн өргөн чөлөө 6, Стадион Оргил-1, Хан-Уул дүүрэг, Улаанбаатар хот - 17010, Монгол Улс.

2023 оны 4 дүгээр сарын 13-наас 19-ний хооронд Банк 10%-ийн хувьцаагаа олон нийтэд анх удаа санал болгох (IPO) үйл ажиллагаагаа Монголын хөрөнгийн бирж (МХБ)-ээр дамжуулан хийсэн. Олон нийтэд хувьцаагаа санал болгосны үр дүнд Эйч Эс Холдингс ХК нь банкны нийт хувьцааны 50-аас дээш хувийг эзэмшигч байхаа больсон хэдий ч хамгийн том хувьцаа эзэмшигч хэвээр байгаа болно. 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Таван Богд Трейд ХХК нь банкны бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч юм. Тодруулга 25-ыг үзнэ үү.

2. Банкны үйл ажиллагааны орчин

Монгол Улс харьцангуй өндөр инфляци, зээлийн хүү зэрэг хөгжиж буй зах зээлийн олон шинж чанарыг агуулдаг. Нүүрс, зэс зэрэг ашигт малтмал түүхий эдийн нөөцтэй холбоотой түүхий эдийн экспорт нь эдийн засгийн үндсэн орлогыг бүрдүүлдэг бөгөөд аж үйлдвэрлэлийн түвшин нь бага байр суурь эзэлдэг. 2017-2019 онуудад дундажаар 6 орчим хувиар өссөнтэй холбоотой Монголын эдийн засагт КОВИД-19 цар тахал хүчтэй сөрөг нөлөө үзүүлж, 2020 онд 4.6 хувиар буурсан ба 2021 оноос бага зэрэг сэргэж эхэлсэн. Хятад улс хилээ нээсэн болон уул уурхайн бус салбарын өсөлтөөс үүдэлтэй ДНБ-ний өсөлт 2023 онд 6.9% (2022 онд 4.8%) байсан.

Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээ Стандарт энд Пүүрсийн эрсдэлийн зэрэглэл тогтоох үнэлгээний байгууллагын 2023 оны 7 сарын 27-ны өдрийн байдлаар тогтвортой төлөвтэй “В” түвшинд байна. Мүүдис үнэлгээний агентлагийн 2023 оны 9 сарын 6-ны өдрийн үнэлгээгээр Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг “В3” тогтвортой төлөвтэй хэвээр байна гэж үнэлсэн. Фитч үнэлгээний агентлаг 2023 оны 5 сарын 15-ны өдөр Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг “В” тогтвортой төлөвтэй гэж тайлагнасан.

2024 онд ДНБ 6.2%-аар өснө гэж таамаглаж байгаа бөгөөд Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлт үргэлжлэн өсөх төлөвтэй байна. Өсөлтөд уул уурхай, экспортын өсөлт, цар тахлын дараах үйлчилгээний салбарын сэргэлт, өрхийн хэрэглээ нөлөөлнө гэж үзэж байна. Инфляцийн түвшин 2022 оны эцэст 13.2% байсан бол 2023 оны эцэст 7.9% болж буурсан. Гадаадын нийлүүлэлтээс үүдэлтэй дарамт суларсан хэдий ч дотоодын эрэлтээс үүдэлтэй дарамтаас шалтгаалан инфляцийн түвшин өсөх төлөвтэй байна. Мөн ОХУ-Украин улсын мөргөлдөөн үргэлжилж байгаа тул Банк нь ОХУ-ын банкууд болон ОХУ-ын эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг бууруулахын тулд шаардлагатай арга хэмжээг авч, хориг арга хэмжээний жагсаалт, шалгалтын системийг тогтмол шинэчилэн ажиллаж байна. Одоогийн эдийн засгийн урт хугацааны үр нөлөөг урьдчилан таамаглахад хүндрэлтэй бөгөөд удирдлагын одоогийн хүлээлт, тооцоолол нь бодит үр дүнгээс ялгаатай байж болно.

2. Банкны үйл ажиллагааны орчин (үргэлжлэл)

Монголбанк бодлогын хүүг 13%-аар 2023 оны туршид хэвээр хадгалсан. Үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш 2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 3,410.69 төгрөг, 2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 3,444.60 төгрөг байсан бөгөөд энэ өдрийн ханштай харьцуулахад 1%-аар буюу бага зэрэг чангарсан.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (“ХБЭА”)–ыг тооцоолоход Банк макро эдийн засгийн хувьсагчдын таамаглалыг багтаасан ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг ашигладаг. Гэхдээ аливаа эдийн засгийн урьдчилсан мэдээний нэгэн адил тэдгээрийн гарах төсөөлөл, магадлал нь тодорхойгүй байдлын өндөр түвшинд байдаг тул бодит үр дүн нь төсөөлж байснаас эрс ялгаатай байж болно. Тодруулга 4 болон 37-д Банк ХБЭА-ын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн ашигласан талаар дэлгэрэнгүй толилуулсан.

3. Тайлан бэлтгэх үндэслэл

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн стандарт”)–ын дагуу түүхэн өртөгт үндэслэн бүртгэгдсэн бөгөөд үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, ашиг алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ (“ААБҮЦ”)–ээр бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэглүүр болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ (“БДОБҮЦ”)–ээр бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн өөрчлөгдсөн анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт нь бодит үнэ цэнэд суурилсан байдаг. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг доор толилуулав. Эдгээр нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудыг өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд бүх тайлант жилүүдэд тасралтгүй мөрдөж ирсэн.

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Банкны үйл ажиллагааны бүртгэлийн мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр толилуулагдсан бөгөөд өөрөөр тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд бүх үзүүлэлтүүд мянгалчлан илэрхийлэгдсэн.

Тасралтгүй байх зарчим. Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг тасралтгүй байх зарчмын дагуу бэлтгэн гаргасан.

Монгол Улсын Их Хурал (УИХ) 2021 оны 1 сарын 29-ний өдөр Банкны тухай хуульд (Банкны тухай хууль) нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн нэмэлт өөрчлөлтүүдийг баталсан. Банкны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуульд (Хэрэгжүүлэх тухай хууль) системийн ач холбогдол бүхий банкуудыг өмчлөлийн хэлбэрээ 2023 оны 6 сарын 30-ны дотор олон нийтэд нээлттэй болгон өөрчлөх, мөн бүх банкууд 2023 оны 12 сарын 31-ний дотор нэг өмчлөлийн төвлөрлийн дээд хэмжээг 20 хувь хүртэл бууруулах шаардлагатай гэж заасан.

Банк Монголын Хөрөнгийн Бирж дээр IPO амжилттай хийсэн хэдий ч хоёр дахь шаардлагыг заасан хугацаанд биелүүлэх нь зөвхөн банк төдийгүй бусад системийн ач холбогдол бүхий банкуудад ч хүндрэлтэй байсан. Үүний хариуд Монголбанкнаас ажлын хэсэг байгуулж, хувь хүн эсвэл холбоотой талуудын өмчлөлийн дээд хэмжээг 20 хувь хүртэл бууруулах хугацааг 2026 оныг дуустал сунгах тухай урьдчилсан хуулийн төслийг Монгол Улсын Засгийн газарт өргөн мэдүүлсэн. 2024 оны 3 сарын 15-ны өдөр эхлэх УИХ-ын хаврын чуулганаар энхүү хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцэнэ гэсэн хүлээлттэй байна.

Одоогийн томоохон хувьцаа эзэмшигчдийн эзэмшлийн хэмжээг дээд тал нь 20 хувь хүртэл бууруулах нь банкны удирдлагын эрх мэдлээс гадуур байгаа бөгөөд хувьцаа эзэмшигчид энэхүү хууль тогтоомжийн талаар ойлголттой байгаа бөгөөд хууль тогтоомжид нийцүүлэн ажиллах боломжит бүхий л хувилбаруудыг авч үзэж байгааг удирдлагууд ойлгож байна. Банкны удирдлага зохицуулагч байгууллага, хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах ажлын хэсэг, банкны холбоотой хамтран ажиллаж болох бүхий л арга хэмжээг авч ажиллаж байгаа бөгөөд хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай УИХ-ын хэлэлцүүлгээс эерэг үр дүн гарна гэсэн хүлээлттэй байна. Одоогоор бодит байдалд хууль зөрчиж байгаа хэдий ч энэхүү хугацааг сунгах ажил хийгдэж байх явцад Банкнаас үүнийг засч залруулах ямар нэгэн арга хэмжээ хийгдээгүй, Банкинд шаардлага тавиагүй байна. Хэрэв зөрчвөл Монголбанк хувьцаа эзэмшигчдийн тодорхой эрхийг 20 хувь хүртэл хязгаарлах зэрэг янз бүрийн арга хэмжээ, шийтгэл ногдуулж болно. Эдгээр арга хэмжээнд саналын эрхийн хэмжээ, зөвхөн 20 хувийн эзэмшлийн ногдол ашгийг хязгаарлах зэрэг багтаж болно. Үргэлжлүүлэн дагаж мөрдөөгүй тохиолдолд шийтгэл нь зөвхөн хувьцаа эзэмшигчдэд төдийгүй банкинд ч илүү хязгаарлагдмал байж болно. Бусад хориг, арга хэмжээний талаар Банкны тухай хуулийн 6-р зүйлд заасан.

3. Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

Асуудлын шинж чанар, хуулийн хугацааг сунгахад зохицуулагч байгууллага болон төрийн байгууллагаас дэмжлэг үзүүлж буйг харгалзан Банкны тухай хуульд заасан хугацааг 2023 оноос 2026 он хүртэл сунгах асуудлыг УИХ-аас батална гэдэгт Банкны удирдлага хатуу итгэж байгаа бөгөөд 2024 болон 2025 он гэхэд хувьцаа эзэмшигчдэд ямар нэгэн өөрчлөлт ороогүй байсан ч Банк хуулийн дагуу ажиллах болно. Үүнийг нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагааны тасралтгүй байдлын зарчмын тодорхойгүй байдлын мэдэгдэхүйц эрсдэл биш гэж удирдлага дүгнэж байна.

Санхүүгийн байдлын тайланг хөрвөх чадварын дарааллаар танилцуулах. Банк нь тодорхой тодорхойлсон үйл ажиллагааны мөчлөггүй тул Санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгө, өр төлбөрийг тусад нь толилуулдаггүй. Үүний оронд хөрөнгө, өр төлбөрийг хөрвөх чадварын дарааллаар толилуулдаг. Санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг Тодруулга 37-оос харна уу. Тодруулга 37-д шинжилгээ хийгдээгүй зүйлсийн хувьд тайлант үеэс өмнөх болон дараах 12 сарын хугацаанд нөхөгдөх буюу барагдуулахаар хүлээгдэж буй төлбөрийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 41-ээс харна уу.

Санхүүгийн тайланг гаргасны дараа нэмэлт өөрчлөлт оруулах. Банкны хувьцаа эзэмшигчид болон удирдлага санхүүгийн тайланг гаргасны дараа нэмэлт өөрчлөлт оруулах эрхтэй.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт

Банк санхүүгийн тайлан бэлтгэн гаргахдаа удирдлагаас орлого, зарлага, хөрөнгө, өр төлбөрийн тайлагнасан дүн, тэдгээрийн дагалдах тодруулга, түүнчлэн болзошгүй өр төлбөрийн талаарх тодруулгад нөлөөлөхүйц дүгнэлт, тооцоолол, таамаглал хийхийг шаарддаг. Эдгээр таамаглал болон тооцооллын тодорхой бус байдал нь ирээдүйн тайлант хугацааны хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэд материаллаг залруулга хийх шаардлагатай үр дүнд хүргэж болзошгүй. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх явцад удирдлага хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэд материаллаг залруулга хийх мэдэгдэхүйц эрсдэл бүхий ирээдүйн болон тайлант өдрийн тооцооллын тодорхой бус байдлын бусад гол эх үүсвэрүүдийн талаар дараах дүгнэлт, таамаглалыг гаргасан.

Одоо байгаа нөхцөл байдал болон ирээдүйн хөгжлийн талаарх таамаглал нь Банкны хяналтаас үл хамаарах нөхцөл байдлын улмаас өөрчлөгдөж болох бөгөөд тэдгээр нь тохиолдсон тохиолдолд таамаглалд тусгагдсан болно. Удирдлагын томоохон дүгнэлт/тооцоолол бүхий санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд хамгийн их нөлөө үзүүлдэг зүйлсийг холбогдох дүгнэлт/тооцооллын дагуу доор нэгтгэн харууллаа.

4.1. Бизнес загварын үнэлгээ

Банк бизнесийн зорилгодоо хүрэхийн тулд санхүүгийн хөрөнгийг хамгийн үр дүнтэйгээр удирдах түвшинд бизнес загвараа тодорхойлно.

Банкны бизнес загвар нь хэрэглүүрийн түвшинд биш нийлмэл багцын түвшинд хянагддаг ба дараах ажиглагдахуйц хүчин зүйлсээс хамаарна:

- Бизнес загварын үнэлгээ болон тухайн бизнес загварт хамаарагдаж буй санхүүгийн хөрөнгийг хэрхэн үнэлэгдэж байгааг Банкны эрх бүхий албан тушаалтнуудад тайлагнадаг
- Бизнес загварын (тухайн бизнес загварт хамаарагдах санхүүгийн хөрөнгө) гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэл ба эдгээр эрсдэлийг хэрхэн удирдах аргачлал
- Байгууллагын удирдлагуудад хэрхэн урамшуулал олгодог (жишээ нь, урамшуулал нь хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ эсвэл гэрээний цуглуулсан мөнгөн урсгалд үндэслэдэг эсэх)

Борлуулалтын хүлээгдэж буй давтамж, үнэ цэнэ ба хугацаа нь Банкны үнэлгээг хийхэд чухал хүчин зүйл болно.

Бизнес загварын үнэлгээ нь хамгийн боломжит хувилбарт үндэслэдэг ба 'хамгийн муу' эсвэл 'стресс' нөхцөлүүдийг харгалзан үздэггүй. Хэрэв анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах мөнгөн урсгал нь анх таамагласан хүлээлтээс өөр байвал Банк тухайн бизнес загварт хамааралтай санхүүгийн хөрөнгийн ангиллыг солихгүй бөгөөд харин тухайн мэдээллийг шинээр санхүүгийн хөрөнгө худалдаж авах үед үнэлгээндээ оруулан үздэг.

Банкны өрийн үнэт цаасны ойролцоогоор 79%-ийг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 83%) хөрвөх чадвартай багц гэж тодорхойлж, цуглуулах ба борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа гэж ангилсан бол үлдсэн өрийн үнэт цаасыг хугацаа дуустал эзэмших буюу цуглуулах зориулалттай гэж ангилсан. Эдгээр үнэт цаасыг зөвхөн хямралын үед борлуулна.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.1. Бизнес загварын үнэлгээ (үргэлжлэл)

Монголын Ипотекийн Корпораци ХХК (“МИК ОССК” ХХК)-д худалдах ипотекийн зээлийн багц, Үнэт цаасны санхүүжилтын Корпораци ХХК (“ҮЦСК” ХХК)-д худалдах ЖДҮ-ийн зээлийн багцаас бусад бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх зээл гэж ангилагддаг бүх зээлүүд нь цуглуулах зорилгоор эзэмших бизнесийн загварын шалгуурыг хангасан гэж Банк дүгнэсэн.

4.2. Мөнгөн урсгал нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрөөс бүрдэж буй эсэх үнэлгээ (ЗҮТХТ)

Санхүүгийн хэрэглүүрийн ангиллын хоёр дахь шат бол Банк ЗҮТХТ-ийн шаардлагыг хангаж буй эсэхийг тодорхойлохын тулд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцөлийг дүгнэдэг. Энэхүү шалгуурын хүрээнд ‘Үндсэн’ гэдэг нь анхны хүлээн зөвшөөрөх үеийн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бөгөөд санхүүгийн хөрөнгийн ашиглах хугацааны туршид өөрчлөгдөж болно (жишээ нь, үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт эсвэл урамшуулал/хөнгөлөлтийн хорогдуулалт).

Зээлийн гэрээн дэх хүүгийн хамгийн гол элемент нь мөнгөний өнөөгийн үнэ цэнэ болон зээлийн эрсдэл байдаг. ЗҮТХТ-ийн үнэлгээг хийхийн тулд Банк санхүүгийн хөрөнгийг ямар валютаар илэрхийлсэн, хүүгийн түвшнийг тогтоосон хугацаа гэх мэт холбогдох хүчин зүйлс, үнэлэмжийг авч үздэг.

Нөгөө талаас, эрсдэл үүрэх магадлал багатай гэрээний заалт эсвэл үндсэн зээлийн зохицуулалттай холбоогүй гэрээний мөнгөн гүйлгээний тогтворгүй байдал зэрэг нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн үлдэгдэл дүнгийн гэрээний мөнгөн гүйлгээнд нөлөөлөхгүй. Ийм тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгө нь ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр (ААБҮЦ) бүртгэгдэнэ.

ЗҮТХТ-ийн шалгуурт тэнцээгүй хэрэглүүрийг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ (ААБҮЦ) хэмждэг бөгөөд энэ нь Засгийн газрын хөтөлбөрийн хүрээнд Ипотекийн зээлийн хөтөлбөр болон репо хэлцлийн хүрээнд хэрэгжиж буй санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой.

4.3. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (ЗЭМӨ)

Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк тайлант өдрийн эцэст санхүүгийн хэрэглүүрийн ашиглалтын хугацаанд үүсэх эрсдэлийг анх хүлээн зөвшөөрсөн өдрийн эрсдэлтэй харьцуулна. Үнэлгээгээр тайлант үеийн эцэст тодорхой нэг зээлийн эрсдэлийн түвшинд хүрэхээс илүү зээлийн эрсдэлийн харьцангуй өсөлтийг нь авч үздэг. Банк хэт их зардал, хүчин чармайлт гаргалгүйгээр бүхий л боломжит ашиглаж болохуйц бэлэн байгаа ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг авч үздэг.

Банк хугацаа хэтрүүлэхээс өмнөх зээлийн эрсдэлийн өсөлтийг харуулсан төлөв байдлын үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнд тусгайлсан болон бүлгийн түвшинд тохирсон ирээдүйн мэдээллийг тусгадаг. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг тодорхойлохын тулд удирдлага үнэлгээнд үндэслэн тодорхой шалгуурыг авч үздэг. Тэдгээр шалгуур нь:

- Бизнесийн зээлийн хувьд 30 хоногоор хугацаа хэтэрсэн, хэрэглээний зээлийн хувьд 15 хоногоор хугацаа хэтэрсэн
- Гэрээний бүтцэд өөрчлөлт орсон зээл
- Монголбанкны “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж зарцуулах журам”-ын дагуу зээлийн эрсдэлийн ангилал нь “Анхаарал хандуулах” гэж ангилагдсан
- Зээлийн эрсдэлээс урьдчилан сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагааны журмын дагуу “Анхаарах зээл”-д ангилагдсан зээл
- Салбар болон бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлд өртөх магадлалтай гэж үзсэн эдийн засгийн салбар.

Хэрэв харилцагчдад олгосон бүх зээл, урьдчилгаа төлбөрийг нийт хугацааны ХБЭА-ын сан (Шатлал 1-ийн 12 сарын ХБЭА-аар тооцогдсон)-аар тооцох бол хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын сан нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 107,504,484 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 52,325,053 мянган төгрөгөөр их байсан)-өөр их байна.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.4. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт нь аргачлал, загвар болон өгөгдлийн орц зэрэг сонголтыг өөртөө багтаадаг чухал тооцоолол юм. Дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь эрсдэлийн алдагдлын санд томоохон нөлөө үзүүлдэг (Тодруулга 37):

- Бизнесийн загвар болон ХБЭА-ын үнэлгээний зорилгоорх санхүүгийн хөрөнгийн сегментчилэл;
- ЗЭМӨ-ийн үнэлгээ;
- Чанаргүйдлын тодорхойлолт;
- Тусгайлсан болон бүлгийн ХБЭА-ын үнэлгээ;
- Дотоодын зээлийн үнэлгээний загварууд;
- Чанаргүйдлийн магадлал (“ЧМ”)
- Алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн (“АХЧ”) үнэлгээ;
- Макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэлт.

Банк ХБЭА-ыг хэмжих зорилгоор макро эдийн засгийн таамаглалын загвар зэрэг ирээдүйд чиглэсэн хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллийг ашигласан. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЭА-ын тооцоололд хамааралтай хамгийн ашиглагдахуйц ирээдүйн таамаглал болон магадлалын жинлэгдсэн хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд
ДНБ-ний өсөлт	Дээд	22.3%	9.1%
	Суурь	58.5%	5.9%
	Доод	19.2%	2.7%
Бодлогын хүү	Дээд	22.3%	9.0%
	Суурь	58.5%	11.5%
	Доод	19.2%	14.0%
Ажилгүйдлийн хувь	Дээд	22.3%	5.4%
	Суурь	58.5%	7.1%
	Доод	19.2%	8.8%
Төг/Ам.дол/жилийн өсөлт	Дээд	22.3%	-5.1%
	Суурь	58.5%	4.7%
	Доод	19.2%	14.5%

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх таамаглал болон магадлалын хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд
ДНБ-ний өсөлт	Дээд	19.2%	7.7%
	Суурь	58.5%	4.3%
	Доод	22.3%	1.0%
Инфляцийн хувь	Дээд	19.2%	5.3%
	Суурь	58.5%	8.8%
	Доод	22.3%	12.1%
Бодлогын хүү	Дээд	19.2%	10.9%
	Суурь	58.5%	13.0%
	Доод	22.3%	15.1%
Ажилгүйдлийн хувь	Дээд	19.2%	5.9%
	Суурь	58.5%	7.5%
	Доод	22.3%	9.1%
Төг/Ам.дол/жилийн өсөлт	Дээд	19.2%	-3.2%
	Суурь	58.5%	6.6%
	Доод	22.3%	16.5%

Ирээдүйд чиглэсэн макро эдийн засгийн суурьт ашигласан жинлэсэн хувийг 10%-аар шууд өөрчлөхөд уналтын таамаглал 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр нийт ХБЭА-ын санг 1,378,598 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 4,295,584 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн)-өөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

ЧМ-ын 10%-ийн өсөлт нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр нийт ХБЭА-ын санг 14,476,957 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 12,694,866 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн)-өөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

АХЧ-ийн 10%-ийн өсөлт нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр нийт ХБЭА-ын санг 33,465,881 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 27,122,065 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн)-өөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.5. Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан зээлийн эх үүсвэр

Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газрын байгууллагуудаас (зарим нь олон улсын санхүүгийн байгууллагуудын оролцоотой хөтөлбөрүүд байдаг) санхүүжилтийг хэвийн зээлийн хүүтэй ижил хүүгээр авдаг бөгөөд тус зээлийн хүү нь Банкны бусад зээлдүүлэгчдээс авдаг зээлийн хүүгээс доогуур байж болзошгүй. Ийм санхүүжилтийн үр дүнд Банк эдгээр эх үүсвэрүүдийг зээлдэгчийн тодорхойлсон зорилтот харилцагчдад хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээлүүлэх боломжтой. Удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг авч үздэг. Ажил гүйлгээнүүд нь холбоогүй талуудтай хийгддэг тул удирдлагын үнэлэлтээр эдгээр эх үүсвэрүүд болон холбогдох зээл олголтууд нь зах зээлийн үнээр хийгдсэн бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь олз, гарз үүсэхгүй гэж дүгнэсэн.

4.6. Монголын ипотекийн корпорац (МИК)-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаас

Банк МИК-ийн орон сууцны зээлийн багц худалдаж, үнэт цаасжуулах гүйлгээнд 2013 оноос хойш оролцсон. МИК-ийн Тусгай зориулалттай компани (ТЗК) нь (МИК ОССК)-ийн охин компани ба арилжааны банкуудаас Ипотекийн зээлээр баталгаажсан зээлийн багц худалдан авах Давуу болон Энгийн эрхтэй үнэт цаасыг гаргадаг. Дээрх зээлийн багцыг МИК-ийн тусгай зориулалтын компанид үүрэггүй худалдсан. Давуу эрхтэй бондын үндсэн төлбөрийг бүрэн эргүүлэн төлөгдсөний дараа энгийн бондын үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй бонд эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй байдаг. Банк зарагдсан зээл тус бүрийн хувьд үйлчилгээ үзүүлэгч гэгдэх ба харилцагчаас зээлийн төлбөрийг цуглуулж, үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 2.5%-ийн шимтгэл авна.

Удирдлага эдгээр зээлүүдийг СТОУС-д зааснаар данснаас хасах эсэх шаардлагыг хангасан эсэхэд үнэлгээ хийж үзсэн. Банк хэдийгээр агент шиг зээлийн багцаас мөнгө хүлээн авсан боловч эдгээр орон сууцны зээлийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх шилжүүлснээр бүх эрсдэл болон өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж Банкны удирдлага дүгнэсэн.

4.7. Урт хугацаат үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Банк нь Монголбанктай валют хоорондын урт хугацаат хүүгийн своп хэлцэл хийсэн байна. Үүсмэл хэрэглүүрүүдийг бодит үнэ цэнээр бүртгэх бөгөөд энэ нь эерэг утгатай тохиолдолд хөрөнгөд, сөрөг утгатай тохиолдолд өр төлбөрт тус тус бүртгэдэг. Банк ийм төрлийн своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх үнэлгээний загвар, аргачлалыг боловсруулсан. Энэхүү загвар аргачлал нь бүхэлдээ зах зээлийн ажиглагдахуйц мэдээлэлд үндэслэгддэг. Банк нь ам. долларын форвард хүүний хувийг Блүүмберг терминалын ам.долларын форвард өгөөжийн муруйгаас авдаг. Хэрэв зах зээл дээрх төгрөгөөр илэрхийлсэн форвард ханшийн хувийн мэдээлэл дутмаг бол Монголбанкаас зарласан РЕПО хэлцлийн зах зээлийн ханшийг ашигладаг ба энэхүү ханш нь Монголбанктай хийсэн своп хэлцлийн ханш юм.

Хэлцлийн эхэн үед, үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь голчлон төлбөрийг бага хэмжээгээр эсвэл огт шилжүүлэхгүй байх нөхцөл бүхий хоёр талын харилцан хэлэлцээртэй байдаг. Гэвч эдгээр хэрэглүүр нь ихэвчлэн өндөр түвшний хөшүүргийг агуулдаг бөгөөд хэлбэлзэл өндөртэй байдаг. Хөрөнгийн үнэ цэнийн харьцангуй бага хөдөлгөөн, хувь хэмжээ болон үүсмэл санхүүгийн индексийн хувь нь Банкны ашиг, алдагдалд нөлөөлж болзошгүй.

4.8. Хейджийн бүртгэл

Банк 2016 оны 5 сарын 1-ний өдрөөс хейджийн бүртгэлийг хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд 2018 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн СТОУС 9-ийг хейджийн бүртгэлд ашиглаж эхэлсэн.

Хейджийн бүртгэлийн шалгуурыг хангахын тулд хейджийн харилцаа нь ирээдүйд өндөр үр дүнтэй байх ёстой бөгөөд өмнөх тогтоосон хугацаанд (жишээ нь, нэг сар) өндөр үр дүнтэй байсныг харуулах шаардлагатай.

Банк хейджийн үр ашгийг үнэлэхдээ чанар болон тоон аргуудыг ашигладаг. Банк хейджийн үр ашгийг үнэлэх тоон аргачлалыг ашиглахдаа банкны хейджийн стратеги болон эрсдэлийн удирдлагын бодлогын хүрээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн тодорхой шаардлагыг үндэслэн авч үздэг. Хейджийн бодлого журамд, хейджийн үр ашиггүй байдал дараах тохиолдолд үүсэж болно:

- Хейджийн хэрэглүүр болон хейджээр хамгаалагдсан зүйлийн мөнгөн урсгалын ялгаа;
- Харилцагч талуудын бодит үнэ цэнэд нөлөөлөх зээлийн эрсдэл;
- Хейдж хүчин төгөлдөр болох өдрөөр тохиролцсон форвард ханш болон зах зээлийн форвард ханшийн ялгаа.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.8. Хейджийн бүртгэл (үргэлжлэл)

СТОУС 9 нь хейджийн бүртгэлийг банкны эрсдэлийн удирдлагын бодлоготой нийцүүлэхийг зөвлөдөг бөгөөд хейдж нь хейджийн үр ашгийн шалгуурыг хангаж байгаа эсэхэд байнгын үнэлгээ хийхийг шаарддаг. Банк дотооддоо хейджийн үр ашгийн харьцааны шаардлагыг 60%-140%-ийн хүрээнд тогтоож, хейджийн үр ашгийг байнга хэмжиж ажилладаг.

Банк хейджийн бүртгэлийн шаардлага хангасан урт хугацаат свопуудын хувьд мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг хийсэн бөгөөд ингэхдээ хейджийн үр ашгийн харьцааг 80%-120%-ийн хүрээнд байна гэж үзэн шинжилгээ хийсэн. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар тохируулсан үр ашгийн харьцааг харгалзан үзвэл банкны бусад дэлгэрэнгүй орлого дахь мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөцийн олз 871,149 мянган төгрөгөөр бага ба ашиг болон алдагдал дахь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр гарз 871,149 мянган төгрөгөөр бага байх байсан.

4.9 Гүйцэтгэлийн баталгаа

Банк гаргасан гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээнүүдийг СТОУС 17-ийн хүрээнд хамаарах даатгалын гэрээний тодорхойлолтыг хангаж байгаа эсэхийг шинжилж үнэлсэн. Гүйцэтгэлийн баталгааны зарим гэрээ нь зээлийн эрсдэл учруулдаг гэж Банк үздэг ба учир нь (1) бүх гэрээнүүд нь баталгаа гаргуулах хүсэлт өгсөн харилцагчаас Банкыг баталгаа гаргагчийн хувьд нөхөн төлбөр төлөх үүргийн хэмжээний барьцаа гаргахыг шаарддаг, (2) банк ийм төрлийн баталгаа эзэмшигчдэд их хэмжээний нэмэлт төлбөр төлөх шаардлагатай нөхцөл байдал үүсч байгаагүй. Иймээс Банк СТОУС 9-ийн дагуу эдгээр гэрээг зээлийн үүрэг гэж тооцдог. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үүрэг болгон бүртгэсэн гүйцэтгэлийн баталгааны нийт дүн 45,542,538 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 31,534,059 мянган төгрөг) бөгөөд санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан холбогдох өр төлбөрийн дансны үнэ 45,907,294 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 41,819,295 мянган төгрөг) байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар эдгээр гүйцэтгэлийн баталгаанд хүлээн зөвшөөрсөн шимтгэлийн орлого 6,090 мянган төгрөг (2022: 7,431 мянган төгрөг) байна.

5. Шинэ буюу нэмэлт өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар болон хэрэгжилт

Дараах нэмэлт өөрчлөлтүүд 2023 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болсон:

- СТОУС 17 “Даатгалын гэрээ” (2017 оны 5 сарын 18-ны өдөр батлагдан гарсан ба 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).
- СТОУС 17 болон СТОУС 4-ийн нэмэлт өөрчлөлт (2020 оны 6 сарын 25-ны өдөр батлагдан гарсан ба 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).
- СТОУС 17-г мөрдөж буй даатгагчийн шилжилтийн сонголт - СТОУС 17-д орсон нэмэлт өөрчлөлт (2021 оны 12 сарын 9-ний өдөр батлагдан гарсан ба 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).
- НББОУС 1 болон СТОУС-ын практик мэдэгдэл 2-т орсон нэмэлт өөрчлөлт: Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тодруулга (2021 оны 2 сарын 12-ны өдөр батлагдан гарсан ба 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).
- НББОУС 8-ын нэмэлт өөрчлөлт: Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын тодорхойлолт (2021 оны 2 сарын 12-ны өдөр батлагдан гарсан ба 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).
- Нэг удаагийн гүйлгээнээс үүссэн хөрөнгө, өр төлбөртэй холбоотой хойшлогдсон татвар – НББОУС 12-ын нэмэлт өөрчлөлт (2021 оны 5 сарын 7-ны өдөр батлагдан гарсан ба 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө).
- НББОУС 12 Орлогын албан татвар, нэмэлт өөрчлөлт: Олон улсын татварын шинэчлэл -Хоёр тулгуурт загвар дүрэм (2021 оны 5-р сарын 23-нд батлагдан гарсан).

Эдгээр нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайланд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлээгүй.

6. Нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлогын мэдэгдэл

2024 оны 1 сарын 1-ний өдөр буюу түүнээс хойш буюу түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд заавал дагаж мөрдөх зарим шинэ стандарт, тайлбарууд батлагдсан бөгөөд Банк эдгээр стандартуудыг хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлж эхлээгүй.

- СТОУС 16, Түрээс-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд: Борлуулах болон буцаан түрээслэх үеийн түрээсийн өр төлбөр (2022 оны 9 сарын 22-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2024 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- Богино ба урт хугацаат өр төлбөрийн ангилал, хүчин төгөлдөр болох хугацааг хойшлуулах–НББОУС 1-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 7 сарын 15-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2023 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- НББОУС 7 Мөнгөн гүйлгээний тайлан болон СТОУС 7 Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга: Бэлтгэн нийлүүлэгчийн санхүүжилтийн зохицуулалтад орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2023 оны 5 сарын 25-ны өдөр батлагдан гарсан).

Дээр дурдсанаас бусад тохиолдолд шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад томоохон нөлөө үзүүлэхгүй болно.

7. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Бэлэн мөнгө	201,506,285	212,128,736
Монголбанкны харилцах	218,195,709	1,250,828,153
Монголбанкны үнэт цаас	3,065,853,012	1,924,514,033
Бусад банкууд дахь харилцах хадгаламж – 3 сараас бага хугацаатай	1,439,240,653	981,378,356
Засгийн газрын бонд	34,061,072	6,848,102
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн нийт дүн	4,958,856,731	4,375,697,380
Хасах: Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сан	(1,129,657)	(2,285,179)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр дүн	4,957,727,074	4,373,412,201

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд тодорхой хэмжээний мөнгө рүү түргэн хөрвөх боломжтой үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлс хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд бусад банкуудад 3 сараас бага анхны хугацаатай байршуулсан репо, урвуу репо хэлцлүүд, банк хооронд байршуулсан бүх мөнгөн хөрөнгө орно. Санхүүгийн байдлын тайланд болон мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор анх 3 сараас их хугацаатайгаар байршуулсан хөрөнгийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулж бүртгэхгүй. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх ба энэ нь: (1) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗҮТХТ-ийн дагуу байх, (2) ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэдэг.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдсан төлбөр болон орлого нь Банкны мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн шилжүүлгийг илэрхийлдэг. Банкны харилцагч талуудын харилцах дансанд бүртгэсэн дүнг оролцуулан, зээлийн хүүгийн авлага, харилцагчдын харилцах данснаас суутгасан үндсэн төлбөр, харилцагчдад олгосон зээл ба зээлийн хүүгийн төлөлт зэргийг оролцуулах ба эдгээр төлөлтүүд нь харилцагчдын мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө болно.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк ОХУ-ын гурван банкинд 150,845 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 192,649 мянган төгрөг)-ийн харилцах дансыг байршуулсан байсан бөгөөд Банкны зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн гэж үзсэн тул тэдгээрийг “Шатлал 2”-т ангилж, нийт хугацааны турш дахь ХБЭА-ыг тооцоолж, нийт 122,788 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31: 151,711 мянган төгрөг)-ийг бүртгэсэн. Бусад мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг “Шатлал 1”-т ангилсан.

Монголбанкны үнэт цаасыг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 29,009,000 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 175,582,000 мянган төгрөг)-ийн Репо хэлцлээр барьцаалсан. Барьцаалуулагч эдгээр үнэт цаасыг дахин барьцаалах, худалдах эрхгүй. Бусад мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, түүний дотор төв банкинд байгаа үлдэгдэл (заавал байлгах нөөцөөс бусад) барьцаалагдахгүй.

Бэлэн мөнгөнөөс бусад мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем болон жилийн эцсийн байдлаар шатлалын ангилалд үндэслэсэн зээлжилтийн чанар болон зээлийн эрсдэлийн хамгийн дээд хэмжээг харууллаа. Хүснэгтэд тусгасан дүнгүүд үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулгын нийт дүнгээр илэрхийлэгдсэн. Банк зээлийн бус санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд Стандарт болон Пүүрс (S&P)-ийн жил бүр гаргадаг дэлхийн корпорациудын чанаргүйдэл болон зэрэглэл шилжилтийн судалгааг ашигладаг бөгөөд үнэлгээгүй компанийн хувьд таамаглалын зэрэглэлийг ашигладаг. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ХБЭА-ын сангийн тооцооллыг тусгайлсан эсвэл бүлгэд суурилсан үнэлгээгээр тооцоолох эсэх тухай бодлого журмыг Тодруулга 37-д дэлгэрэнгүй тусгасан болно:

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотоод үнэлгээний зэрэглэл:

7. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	Бусад банкууд дахь харилцах, хадгаламж-3 сараас бага			Засгийн газрын бонд	Нийт дүн
	Монголбанкны харилцах	Монголбанкны үнэт цаас	Бусад банкууд дахь харилцах, хадгаламж-3 сараас бага		
AA– аас AA+ зэрэгтэй	-	-	59,174,044	34,061,072	93,235,116
A– аас A+ зэрэгтэй	-	-	275,007,447	-	275,007,447
BBB– ээс BBB+ зэрэгтэй	-	-	1,897,000	-	1,897,000
BB– ээс BB+ зэрэгтэй	-	-	6,044,979	-	6,044,979
B– ээс B+ зэрэгтэй	218,195,709	3,065,853,012	1,063,309,391	-	4,347,358,112
C ээс CCC+ зэрэгтэй	-	-	150,845	-	150,845
Үнэлгээгүй	-	-	33,656,947	-	33,656,947
Нийт дүн	218,195,709	3,065,853,012	1,439,240,653	34,061,072	4,757,350,446

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотоод үнэлгээний зэрэглэл:

Мянган төгрөгөөр	Бусад банкууд дахь харилцах, хадгаламж-3 сараас бага			Засгийн газрын бонд	Нийт дүн
	Монголбанкны харилцах	Монголбанкны үнэт цаас	Бусад банкууд дахь харилцах, хадгаламж-3 сараас бага		
AA– аас AA+ зэрэгтэй	-	-	83,992,693	6,848,102	90,840,795
A– аас A+ зэрэгтэй	-	-	213,857,899	-	213,857,899
BBB– ээс BBB+ зэрэгтэй	-	-	6,595,720	-	6,595,720
BB– ээс BB+ зэрэгтэй	-	-	4,300,157	-	4,300,157
B– ээс B+ зэрэгтэй	1,250,828,153	1,924,514,033	654,503,266	-	3,829,845,452
C ээс CCC+ зэрэгтэй	-	-	192,649	-	192,649
Үнэлгээгүй	-	-	17,935,972	-	17,935,972
Нийт дүн	1,250,828,153	1,924,514,033	981,378,356	6,848,102	4,163,568,644

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдаагүй, мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө шаардагдаагүй хөрөнгө оруулалтын гүйлгээг дараах хүснэгтэд харууллаа:

Мянган төгрөгөөр	2023	2022
Мөнгөн бус хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа		
Үнэт цаас солилцооны БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	54,548,914	-
Үнэт цаасны хэлбэрийн БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас борлуулсны орлого	(105,893,362)	-
Үнэт цаас солилцооны ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	182,449,522	-
Үнэт цаасны хэлбэрийн ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас борлуулсны орлого	(128,293,346)	-
Зээлээр сольсон ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	41,467,200	228,675,600
Мөнгөн бус хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа	44,278,928	228,675,600

8. Монголбанкинд заавал байлгах нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	1,103,720,018	980,607,485
Хасах: Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн зээлжих эрсдэлийн сан	(12,764,762)	(11,502,658)
Заавал байлгах нөөцийн цэвэр дүн	1,090,955,256	969,104,827

Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдлийг ХӨ-өөр бүртгэх бөгөөд Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй заавал байлгах нөөцийн хүүгүй хадгаламж тул үүнийг мөнгөн гүйлгээний тайлан дахь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулахгүй.

Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний зайлшгүй байлгах нөөцийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийн дундаж үлдэгдлийн төгрөгийн 8.0% болон валютын 18.0%-аас багагүй байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны шаардсан 14 хоногийн дундаж нөөцийн үлдэгдлийн 738,212,966 мянган төгрөг (2022: 589,764,840 мянган төгрөг) нь монгол төгрөгөөр илэрхийлэгдсэн байсан ба Монголбанкны харилцах дансанд 365,507,051 мянган төгрөг (2022: 390,842,645 мянган төгрөг)-ийг бүртгэсэн байна.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар банкны дотоод үнэлгээний системд үндэслэсэн Монголбанкны заавал байлгах нөөцийн зээлжилтийн чанар нь “В- зэргээс В+” зэрэгт шилжсэн. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ХБЭА-ын санг тусгайлсан эсвэл бүлгэд суурилан тооцоолдог эсэх талаар баримтлах бодлогыг Тодруулга 37-д тусгасан болно. ХБЭА-ын хэмжилтийн хувьд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны заавал байлгах нөөцийг “Шатлал 1”-д бүртгэсэн.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн нийт дансны үнэ болон холбогдох ХБЭА-ын сангийн өөрчлөлтөд хийсэн дүн шинжилгээг доор харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 Шатлал 1	2022 Шатлал 1
1-р сарын 1-нээрх нийт дансны дүн	980,607,485	818,615,281
Тайлант жилийн цэвэр хөдөлгөөн	123,112,533	161,992,204
12-р сарын 31-нээрх дансны дүн	1,103,720,018	980,607,485
1-р сарын 1-нээрх ХБЭА-ын сангийн дүн	11,502,658	9,533,549
Тайлант жилийн цэвэр хөдөлгөөн (Тодруулга 30)	1,262,104	1,969,109
12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ	12,764,762	11,502,658

9. Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж

Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийг Банк харилцагч банкуудад мөнгө байршуулсан үед бүртгэнэ. Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ: (1) гэрээнд заасан мөнгө гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗҮТХТ-ийн дагуу байх, (2) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг (ААБҮЦ) хүлээн зөвшөөрөхгүй үед.

Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж нь Олон Талт Хөгжлийн Банк (ОТХБ)-нд байршуулсан төгрөгийн хадгаламжийг илэрхийлнэ. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар байршуулсан хадгаламж нь 1 жилээс дээш хугацаатай ба жилийн 14.5%-15.5% хүртэлх хүүтэй. ХБЭА-ын сангийн хэмжилтийн хувьд ОТХБ нь эрсдэлийн зэрэглэл маш сайтай тул Банк ямар нэгэн зээлжих эрсдэлийн санг бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламжаас тооцож бүртгээгүй.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк дотоод зээлжих эрсдэлийн үнэлгээний системээрээ бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламжийг “AAA” үнэлгээтэй гэж тодорхойлсон.

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	1,185,802,247	1,038,725,692
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	77,090,484	186,302,687
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	339,742,993	249,068,185
Нийт өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас	1,602,635,724	1,474,096,564
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өмчийн үнэт цаас	4,970,548	4,267,181
Нийт өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаас	4,970,548	4,267,181
Нийт хөрөнгө оруулалт	1,607,606,272	1,478,363,745

Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт. Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг Банк бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын онцлог шинжид тулгуурлан ХӨ, БДОБҮЦ болон ААБҮЦ-ээр ангилж бүртгэдэг. Өрийн үнэт цаасыг ЗҮТХТ-ийн дагуу гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа үед ХӨ-өөр бүртгэх ба нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг бууруулах зорилгоор бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдээгүй үед хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Өрийн үнэт цаасыг ЗҮТХТ-ийн дагуу гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа үед БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэнэ. Эдгээр хөрөнгүүдийн хүүний орлогыг үр ашигт хүүний аргачлалаар тодорхойлох ба ашиг алдагдалд бүртгэнэ. Үнэ цэнийн бууралтын санг хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварыг ашиглан тооцоолох ба тухайн тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэдэг. Бусад бүх дансны үнэ цэнийн өөрчлөлтийг БДО-д хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв БДО-ын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй үед өмнө нь хуримтлагдан бүртгэгдсэн байсан ашиг алдагдлыг БДО-ын тайлангаас ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилна.

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хувьд ХӨ болон БДОБҮЦ-ийн шалгуурыг хангаагүй өрийн үнэт цаасууд байна. Банк нягтлан бодох бүртгэлийн олон янзын сууриар хүлээн зөвшөөрөгдсөн буюу хэмжигдсэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн хоорондын нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулах сонголтыг ашиглаж байгаа тохиолдолд анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр нь ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг дахин тодорхойлж болно.

Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтад Засгийн Газрын бондууд, Монголбанкны үнэт цаасууд, Ипотекийн зээлээр баталгаажсан “Энгийн” ба “Давуу” эрхтэй үнэт цаас болон Компанийн бондууд багтана.

Засгийн Газрын бондууд олон улсын зах зээлд бүртгэлтэй байдаг ба тухайн хөрөнгө оруулалтын бизнес загварт үндэслэн БДОБҮЦ эсвэл ХӨ-өөр хэмжигдэнэ.

Монголбанкны үнэт цаас нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй, Засгийн Газраас гаргасан хүү тооцдог урт хугацаат, ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цааснууд байна.

Компаний бондууд, биржийн болон биржийн бус үнэт цаасууд ХӨ-өөр хэмжигдэнэ.

Давуу эрхтэй “ИЗББ” нь Монголын Ипотекийн Корпорациас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаас бөгөөд орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтэд зориулж арилжааны банкуудад олгосон ба Монголбанк болон Сангийн Яаманд ипотекийн зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт байдлаар худалддаг.

Энгийн “ИЗББ” нь Монголын Ипотекийн Корпорациас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаас бөгөөд арилжааны банкууд хамгийн багадаа 3 жил эзэмших үүрэгтэй.

Түүнчлэн, Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпорациас (“ҮЦСК”) гаргасан хөрөнгөөр баталгаажсан хөрөнгө оруулалт нь давуу болон энгийн эрхтэй ИЗББ-ыг багтаасан байдаг.

2023 онд ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны өсөлт нь ҮЦСК-аас гаргасан хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны хөрөнгө оруулалттай холбоотой бол БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны бууралт нь БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх Засгийн газрын бондын эргэн төлөлттэй холбоотой байна.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг доор үзүүлэв:

	ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Засгийн газрын бонд	-	78,595,711	610,714,371	689,310,082
Монголбанкны үнэт цаас	-	-	455,485,593	455,485,593
Давуу эрхтэй бонд	138,952,185	-	39,895,361	178,847,546
Энгийн эрхтэй бонд	200,790,808	-	-	200,790,808
Компанийн бонд	-	-	92,647,779	92,647,779
Нийт дансны дүн	339,742,993	78,595,711	1,198,743,104	1,617,081,808
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	(1,505,227)	(12,940,857)	(14,446,084)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	339,742,993	77,090,484	1,185,802,247	1,602,635,724

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг доор үзүүлэв:

	ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Засгийн газрын бонд	-	188,025,198	640,457,405	828,482,603
Монголбанкны үнэт цаас	-	-	308,425,600	308,425,600
Давуу эрхтэй бонд	74,849,224	-	73,501,171	148,350,395
Энгийн эрхтэй бонд	174,218,961	-	-	174,218,961
Компанийн бонд	-	-	28,340,059	28,340,059
Нийт дансны дүн	249,068,185	188,025,198	1,050,724,235	1,487,817,618
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	(1,722,511)	(11,998,543)	(13,721,054)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	249,068,185	186,302,687	1,038,725,692	1,474,096,564

Зээлжих эрсдэлийн сангийн хөдөлгөөн болон БДОБҮЦ ба ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүрийн нийт дансны дүнг дор харуулав.

	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
2023 оны 1 сарын 1-ний нийт дансны дүн	188,025,198	1,050,724,235
Худалдан авалт/Нэмэгдсэн	130,585,555	968,972,346
Дуусгавар болсон/эргэн төлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	(252,440,405)	(810,569,733)
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	3,510,030	(6,289,506)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	(295,060)	(4,094,238)
Бодит үнэ цэнийн өсөлт	9,210,393	-
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	78,595,711	1,198,743,104
2023 оны 1 сарын 1-ний ХБЭА-ын сан	1,722,511	11,998,543
Шинэ хөрөнгө оруулалтын худалдан авалт	1,027,513	12,086,821
ХБЭА-ын тооцоололд ашигласан үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	102,257	(5,158,928)
Хугацаа дууссан/ эргэн төлөгдсөн	(1,347,054)	(5,985,579)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 30)	(217,284)	942,314
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,505,227	12,940,857
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	77,090,484	1,185,802,247

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас
2022 оны 1 сарын 1-ний нийт дансны дүн	209,497,188	562,446,909
Худалдан авалт/Нэмэгдсэн	56,035,308	696,246,124
Дуусгавар болсон/эргэн төлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	(93,256,063)	(281,893,933)
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(6,058,105)	(42,615,727)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	35,839,528	116,540,862
Бодит үнэ цэнийн бууралт	(14,032,658)	-
2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	188,025,198	1,050,724,235
2022 оны 1 сарын 1-ний ХБЭА-ын сан	3,489,529	9,358,111
Шинэ хөрөнгө оруулалтын худалдан авалт	485,888	6,044,161
ХБЭА-ын тооцоололд ашигласан үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	(1,216,898)	(1,887,431)
Хугацаа дууссан/ эргэн төлөгдсөн	(1,036,008)	(1,516,298)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 30)	(1,767,018)	2,640,432
2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,722,511	11,998,543
2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	186,302,687	1,038,725,692

Дараах хүснэгтэд зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэсэн ХБЭА-ын санг хүлээн зөвшөөрсөн, БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны зээлжилтийн эрсдэлийн шинжилгээг харууллаа. Бүх БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас нь Шатлал 1-т ордог. Банкны ашигласан зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийн тодорхойлолт болон хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, чанаргүйдлийн тодорхойлолт, БДОБҮЦ нь хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасанд хамаарах ЗЭМӨ-ийн талаар Тодруулга 37-оос харна уу.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31			2022 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)
<i>АА- аас АА+ зэрэгтэй</i>						
Засгийн газрын бонд	-	-	-	42,964,416	-	42,964,416
<i>В- аас В+ зэрэгтэй</i>						
Засгийн газрын бонд	78,595,711	(1,505,227)	77,090,484	145,060,782	(1,722,511)	143,338,271
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх нийт өрийн үнэт цаас	78,595,711	(1,505,227)	77,090,484	188,025,198	(1,722,511)	186,302,687

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэсэн ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны зээлжилтийн чанарын шинжилгээг харуулсан. Бүх ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас нь Шатлал 1-т ордог. Банкны ашигласан зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийн тодорхойлолт болон хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, чанаргүйдлийн тодорхойлолт, ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасанд хамаарах ЗЭМӨ-ийн талаар Тодруулга 37-оос харна уу.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31			2022 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ
<i>В- с В+ зэрэгтэй</i>						
Засгийн газрын бонд	610,714,371	(8,209,122)	602,505,249	640,457,405	(8,177,104)	632,280,301
Монголбанкны үнэт цаас	455,485,593	(1,394,716)	454,090,877	308,425,600	(1,039,757)	307,385,843
Компанийн бонд	85,540,105	(1,802,157)	83,737,948	28,340,059	(391,799)	27,948,260
<i>Үнэлгээгүй</i>						
Давуу эрхтэй бонд	39,895,361	(1,302,838)	38,592,523	73,501,171	(2,389,883)	71,111,288
Компанийн бонд	7,107,674	(232,024)	6,875,650	-	-	-
ХӨ-өөр хэмжигдэх нийт өрийн үнэт цаас	1,198,743,104	(12,940,857)	1,185,802,247	1,050,724,235	(11,998,543)	1,038,725,692

Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Монголын хөрөнгийн бирж (“МХБ”) болон Монголын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй МИК Холдинг ХК (“МИК”)-д оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлж байна.

11. Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 сарын 31	2022 оны 12 сарын 31
Зээлийн мэдээллийн төв (ЗМТ)	243,638	243,638
Монголын Банкуудын хөрөнгийн менежментийн ассоциаци (МБХМА)	39,951	39,951
12 сарын 31-нээрх дансны дүн	283,589	283,589

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь Монголын Банкуудын хөрөнгийн менежментийн ассоциаци болон Зээлийн мэдээллийн төвийн хувьцааны 10.00% болон 18.88% (2022: 10.00% болон 18.88%)-ийг тус тус эзэмшиж байна. Банк эдгээр байгууллагын ТУЗ-д төлөөлөх замаар мэдэгдэхүйц нөлөөлөл үзүүлдэг. Тайлант хугацаанд, эдгээр хараат компаниудын хуваарилагдах ашиг нь материаллаг бус байсан тул бүртгэгдээгүй байна.

12. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Дараах хүснэгтэд хөрөнгө, өр төлбөр гэж бүртгэгдсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн нэрлэсэн үнэ болон бодит үнэ цэнийг харуулсан. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн тухайн үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэлгээнд өөрчлөлт ордог. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

	Нэрлэсэн үнэ		Бодит үнэ цэнэ	
	Авлага	Өглөг	Хөрөнгө (бодит үнэ цэнэ)	Өр төлбөр (бодит үнэ цэнэ)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Урт хугацаат үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	1,832,159,489	1,787,006,314	47,260,829	4,977,339
Хейджийн бүртгэлд хамрагдах хейджийн хэрэглүүрүүд	1,093,806,142	1,073,585,764	19,710,937	2,291,097
Хейджийн бүртгэлд хамрагдахгүй хейджийн хэрэглүүрүүд	738,353,347	713,420,550	27,549,892	2,686,242
Нийт богино хугацаат санхүүгийн хэрэглүүр	57,867,582	58,678,074	-	721,213
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт бодит үнэ цэнээрх үүсмэл хэрэглүүр	1,890,027,071	1,845,684,388	47,260,829	5,698,552

	Нэрлэсэн үнэ		Бодит үнэ цэнэ	
	Авлага	Өглөг	Хөрөнгө (бодит үнэ цэнэ)	Өр төлбөр (бодит үнэ цэнэ)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Урт хугацаат үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	1,280,737,905	1,159,776,705	128,660,248	4,516,477
Хейджийн бүртгэлд хамрагдах хейджийн хэрэглүүрүүд	786,792,419	696,402,522	91,425,523	(149,503)
Хейджийн бүртгэлд хамрагдахгүй хейджийн хэрэглүүрүүд	493,945,486	463,374,183	37,234,725	4,665,980
Нийт богино хугацаат санхүүгийн хэрэглүүр	48,700,955	48,673,261	-	380,420
2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт бодит үнэ цэнээрх үүсмэл хэрэглүүр	1,329,438,860	1,208,449,966	128,660,248	4,896,897

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг (валютын своп хэлцэл багтсан) бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг.

Бүх үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ нь эерэг байвал түүнийг хөрөнгөд, сөрөг бол өр төлбөр гэж бүртгэдэг. Үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлого болон тухайн жилийн ашиг, алдагдалд (үүсмэл хэрэглүүрээс үүссэн олзоос гарзыг хассан) тусгаж бүртгэдэг.

Хейджийн бүртгэл. Банк тодорхой деривативуудыг (валют хоорондын своп) хейджийн хэрэглүүр гэж тодорхойлдог бөгөөд тэдгээр нь хейджээр хамгаалагдсан зүйл гэж тодорхойлогдсон гадаадын Банк болон Банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас авсан ам.долларын урт хугацааны зээлийн санхүүжилтийн мөнгөн гүйлгээний хэлбэлзлийн эрсдэлээс хамгаалах зорилготой юм.

Банк хейджийн зүйлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тооцоолохдоо таамаглалын дериватив аргыг ашигладаг. Таамаглалын дериватив арга нь хейджийн эрсдэлд өртөхөд хамгийн тохиромжтой хейджийн хэрэглүүр болох нэрлэсэн деривативыг бий болгох явдал юм (хүүгийн своп эсвэл форвард хэлцэл нь энгийн нөхцөлтэй байх ба хейджийн харилцаа эхлэх үед бодит үнэ цэнэ тэг байна). Таамаглалын деривативын бодит үнэ цэнийг бодит хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй харьцуулах замаар хейджийн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийн прокси болгон ашигладаг.

12. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үргэлжлэл)

Банкны тайлант хугацааны эцсээрх гадаад валютын форвард болон своп хэлцлээс үүссэн гадаад валютын авлага болон өглөгийн бодит үнэ цэнийг дараах хүснэгтэд үзүүлэв. Хүснэгтэнд холбогдох тайлант хугацааны эцсийн өдрийн дараа харилцагч талуудтай хийгдсэн хэлцлүүдийн төлбөр тооцооны дүн (болон төлбөр)-ийн цэвэршүүлээгүй нийт позицыг тусган харууллаа. Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт, гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт, хөдөлгөөн болон гэрээний нөхцөл дэх бусад хувьсах өөрчлөлтөөс хамаарч үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь ашигтай (хөрөнгө) ашиггүй (өр төлбөр) байж болно. Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн нийт бодит үнэ цэнэ нь цаг үргэлж их хэмжээгээр өөрчлөгдөж болдог.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Авлага 2023	Өглөг 2023	Авлага 2022	Өглөг 2022
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцэл:				
тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ				
- төлбөр тооцооны авлага (+)	1,858,269,668	17,421,548	1,254,515,848	48,037,585
- төлбөр тооцооны өглөг (-)	(1,811,008,839)	(23,120,100)	(1,125,855,600)	(52,934,482)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэр бодит үнэ цэнэ	47,260,829	(5,698,552)	128,660,248	(4,896,897)

Банк үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг Банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын бүхий л хүрээнд хянадаг. Санхүүгийн байдал болон үйл ажиллагааны гүйцэтгэлд хейджийн бүртгэл хэрхэн нөлөөлөхийг Тодруулга 29 болон Тодруулга 37-оос мөн доороос харна уу.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар, хейджийн нягтлан бодох бүртгэлд хейджээр хамгаалагдсан зүйл гэж тодорхойлогдсон гадны банк болон банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас авсан ам.долларын урт хугацаат зээлийн санхүүжилт нь 320,699 мянган ам.доллар (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 228,413 мянган ам.доллар)-ын нэрлэсэн дүнтэй бөгөөд жилийн 3.4%-4.3%-ийн хүү дээр 6 сарын баталгаажсан овернайт санхүүжилтийн хүү (БОСХ)-г нэмсэн хувьсах хүү (2022 оны 12 дугаар сарын 31: жилийн 3.0%-4.2%-ийн хүү дээр 6 сарын ЛИБОР эсвэл БОСХ)-тэй байсан эсвэл жилийн 4.1%-4.5% тогтмол хүүтэй байсан (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 3.5%-4.5%).

Дараах хүснэгтэнд хейджийн бүртгэлийг хангах хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн мэдээллийн харуулсан байна.

Мөнгөн урсгалын хейдж <i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хейджийн хэрэглүүр	Хейджийн эрсдэл	Хейджийн бүртгэлд хамрагдах хейджий хэрэглүүрийн боди үнэ цэнийн өөрчлөлт	Үр ашиггүй байдлын тооцоололд ашигласан хейджээр хамгаалагдсан зүйлсийн үнийн өөрчлөлт	Ашиг, алдагдлын тайлан руу ангилагдсан үр ашиггүй хейджийн дүн
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр	Валют хоорондын хүүгийн своп хэлцэл	Валютын ханшийн эрсдэл	(22,890,576)	18,255,772	(4,634,804)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр	Валют хоорондын хүүгийн своп хэлцэл	Валютын ханшийн эрсдэл	97,232,286	(81,958,751)	15,273,535

Дараах хүснэгтэд хейджийн хэрэглүүрийн хугацааны ангиллыг дэлгэрэнгүй тусган харуул:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	3 сараас бага	3 - 6 сар	6 - 12 сар	1 - 5 жил	5 жилээс их
Төгрөгийн авлага	-	4,361,476	13,037,829	58,910,588	-
Төгрөгийн дундаж хүү	-	14.0%	14.0%	14.0%	-
Төгрөгийн өглөг	60,671,562	52,107,653	159,938,208	1,418,296,704	19,933,800
Төгрөгийн дундаж хүү	14.0%	14.0%	13.9%	14.0%	14.0%
Ам.долларын авлага	62,968,572	59,693,571	167,544,713	1,444,813,169	20,829,571
Долларын дундаж хүү	9.9%	9.5%	10.0%	9.9%	9.6%
Ам.долларын өглөг	-	4,774,966	14,154,364	57,129,057	-
Долларын дундаж хүү	-	9.3%	9.6%	10.4%	-

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨ-өөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны дүн	9,486,001,509	7,599,161,904
Хасах: Зээлжих эрсдэлийн сан	(652,449,894)	(566,704,290)
ХӨ-өөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны дүн	8,833,551,615	7,032,457,614
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	183,423,240	378,606,395
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	9,016,974,855	7,411,064,009

Банк харилцагчаас авах өрийг худалдан авах эсвэл шинээр зээл олгож мөнгө шилжүүлсэн тохиолдолд харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг бүртгэнэ. Бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын шинж чанарт үндэслэн дараах хэмжилтийн аль нэгээр нь ангилна:

- (1) ХӨ: гэрээнд заасан мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор олгосон зээл бөгөөд эдгээр мөнгөн урсгал нь ЗҮТХТ-ийн дагуу байх,
- (2) ААБҮЦ: ЗҮТХТ болон хорогдуулсан өртөг, БДОБҮЦ-ээр хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйд чиглэсэн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварт үндэслэн тогтоодог. Тодруулга 37-д хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн тодруулсан тайлбарыг тусгасан.

Хорогдуулсан өртөг (“ХӨ”) нь санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хасч, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт, мөн үнийн аливаа нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийн дүнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулалт орно. Хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардал, мөн хуримтлагдсан купон болон үнийн дискаунтчилсан нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг (мөн аливаа хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) тусад нь толилуулаагүй ба тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлан дахь тэнцэлд хамаарах хэсэгт дансны үнээр тусгасан болно.

Үр ашигт хүүгийн аргачлал нь хүүгийн орлого болон эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны туршид дансны үнээс тооцогдох хүүгийн хувийг тогтмол байлгах аргаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн арга нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн орлого, гарах зарлагыг (ирээдүйн эрсдэлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацааны эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны туршид хорогдуулж санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дансны үнээс тооцдог хүүгийн хувь юм.

Үр ашигт хүүгийн хувь нь хувьсах хүүтэй хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл дискаунтчлах боловч хэрэглүүрт тусгагдсан хөвөх хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүг илэрхийлсэн урамшуулал буюу хөнгөлөлтийг, мөн зах зээлийн түвшинд тохируулагддаггүй бусад хувьсах хүчин зүйлсэд үл хамаарна. Эдгээр урамшуулал, хөнгөлөлтийг хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй нийт хугацааны туршид хорогдуулна. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд өгч авалцах бүх шимтгэл, хураамжийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Худалдаж авахад эсвэл шинээр олгоход үнэ цэнийн бууралттай (“POCI”) санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед үр ашигт хүүний түвшинг зээлийн эрсдэлд тохируулахыг хэлнэ. Үүнд: анх хүлээн зөвшөөрөхдөө гэрээний төлбөрийн оронд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн тооцоолно.

ХБЭА-ын сан. Банк ХӨ болон БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх санхүүгийн өрийн хэрэглүүр болон зээл, санхүүгийн баталгаатай холбоотой ХБЭА-ыг ирээдүйн таамаглалын нөхцөл байдалд суурилан үнэлдэг. Банк ХБЭА-ыг хэмжиж, зээлжих эрсдэлийн хасагдуулгыг тайлант хугацаа бүрийн эцэст хүлээн зөвшөөрдөг. ХБЭА-ын хэмжилт нь:

- (1) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлсний үр дүнд тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жинлэсэн дүн,
- (2) мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

(3) тайлант хугацаа бүрийн эцэст өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн нөхцөл байдлын таамаглалын талаар хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээлэлд үндэслэнэ.

ХӨ-өөрх өрийн хэрэглүүрийг санхүүгийн байдлын тайланд ХБЭА-ын санг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. Зээл болон санхүүгийн баталгааны хувьд ХБЭА-ын санг санхүүгийн байдлын тайланд өр төлбөр гэж тусад нь хүлээн зөвшөөрдөг. БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн хувьд ХБЭА-ын санг хассан хорогдуулсан өртгийн өөрчлөлтийн дүн нь ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн бусад өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн гарзыг хассан дүнгээр олз гэж тайлагнагдана.

Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах зээлийн чанарын өөрчлөлтөд үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтын "3 шатлал" бүхий дараах загварыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй зээлүүд нь "Шатлал 1"-т ангилагдана. 1-р шатлалын зээлүүдийн ХБЭА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл (12 сарын ХБЭА) үүсч болох санхүүгийн хэрэглүүрийн дефолтоос үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэсгийн хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ. Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "Шатлал 2"-т шилжүүлэн ангилах бөгөөд ХБЭА нь нийт хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэх ба энэ нь гэрээ дуусах хүртэл боловч хэрэв байгаа бол хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг авч үзнэ ("Нийт хугацааны ХБЭА").

Тодруулга 37-оос Банк ЗЭМӨ-ийг хэрхэн тодорхойлсныг харна уу. Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгийн эрсдэлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тодорхойлсон бол хөрөнгийг "Шатлал 3"-руу шилжүүлэн ангилах ба ХБЭА-ыг нийт хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдалд үндэслэн тооцдог. Банкны эрсдэлийн үнэ цэнийн бууралттай хөрөнгө болон чанаргүйдлийн тодорхойлолтыг Тодруулга 37-д тайлбарласан болно. Худалдан авсан, шинээр гаргасан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЭА нь үргэлж хөрөнгийн нийт хугацааны турш дахь ХБЭА-тай ижил хэмжигдэнэ. ХБЭА-ын загварыг хэмжихэд ашиглагдсан мэдээлэл, таамаглал, тооцооллын аргууд болон ХБЭА-ын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг Банк хэрхэн ашигласан талаарх тайлбарыг Тодруулга 37-оос харна уу.

Үүнээс гадна зээл болон ашиглагдаагүй байгаа зээлийн шугамыг хоёуланг нь багтаасан зээлийн карт гэх мэт санхүүгийн зарим хэрэглүүрүүдийн хувьд Банк хугацааны туршид хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг тухайн хугацаа нь хамгийн ихдээ гэрээний хугацаатай адилхан болсон ч гэсэн зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлснээр энэхүү алдагдлыг багасгах хүртэл тооцоолдог. Зээлийн эргэн төлөлтийг шаардах болон ашиглагдаагүй байгаа шугамын гэрээг цуцлах гэрээгээрх эрх нь гэрээний дагуу шаардах хугацаанд эрсдэлийн алдагдлын дүнд хязгаарлалт тавьдаггүйтэй холбоотой.

2023 онд зах зээлийн хүүнээс доогуур хүүтэй зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөхөд 3,785,133 мянган төгрөг (2022: 3,656,941 мянган төгрөг)-ийн алдагдлыг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэсэн.

Санхүүгийн хөрөнгө - данснаас хасах. Банк элэгдэж дууссан, дахин ашиглах боломжгүй гэж дүгнэсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн данснаас хасдаг. Бүртгэлээс хасах нь данснаас хасагдсан үйл явдлыг илэрхийлнэ. Банк гэрээгээр хүлээгдэж буй төлбөрийг нөхөн төлөхийг оролдох үед хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах үйл ажиллагаа хэвээр байгаа санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасах боломжтой боловч эргэн төлөгдөх үндэслэл болохгүй.

ХӨ-өөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ болон зээлжих эрсдэлийн сангийн ангилалыг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах хүснэгтээр харууллаа:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 дугаар сарын 31			2022 оны 12 дугаар сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн
Бизнесийн зээл	4,616,191,834	(463,656,001)	4,152,535,833	4,004,941,079	(423,291,321)	3,581,649,758
Хэрэглээний зээл	4,207,102,149	(149,514,440)	4,057,587,709	2,888,108,397	(130,476,550)	2,757,631,847
Хөдөө аж ахуйн зээл	662,707,526	(39,279,453)	623,428,073	706,112,428	(12,936,419)	693,176,009
Нийт дүн	9,486,001,509	(652,449,894)	8,833,551,615	7,599,161,904	(566,704,290)	7,032,457,614

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн сангийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтээр харуулав:

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дансны дүн				
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
БИЗНЕСИЙН ЗЭЭЛ								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	58,636,903	120,698,286	243,956,132	423,291,321	2,589,034,827	1,116,047,926	299,858,326	4,004,941,079
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	63,589,526	5,949,737	-	69,539,263	7,426,012,503	288,369,251	-	7,714,381,754
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(51,573,129)	(29,214,983)	(62,779,711)	(143,567,823)	(6,218,849,263)	(779,952,901)	(103,344,750)	(7,102,146,914)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	1,290,658	(3,469,860)	-	(2,179,202)	68,419,941	(68,419,941)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(25,965,133)	41,337,051	(40,115)	15,331,803	(571,764,642)	571,818,343	(53,701)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(46,671,203)	105,638,216	58,967,013	-	(181,580,505)	181,580,505	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(226,774)	(2,449,240)	148,662	(2,527,352)	6,586,437	(6,402,348)	327,737	511,826
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	947,296	33,382,060	10,547,751	44,877,107	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	(11,937,556)	(1,136,438)	53,514,803	40,440,809	710,404,976	(176,168,101)	78,509,791	612,746,666
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(14,117)	(14,117)	-	-	(14,117)	(14,117)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	(16,138)	618	(46,492)	(62,012)	(1,420,095)	3,089	(64,788)	(1,481,794)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	46,683,209	119,562,466	297,410,326	463,656,001	3,298,019,708	939,882,914	378,289,212	4,616,191,834

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дансны дүн				
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
БИЗНЕСИЙН ЗЭЭЛ								
2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	96,460,460	50,887,046	179,450,189	326,797,695	2,832,784,866	625,745,352	245,050,842	3,703,581,060
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	53,702,284	36,411,902	-	90,114,186	6,052,432,689	180,979,051	-	6,233,411,740
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(42,255,403)	(21,511,593)	(31,189,785)	(94,956,781)	(5,687,561,105)	(180,799,092)	(66,768,190)	(5,935,128,387)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	1,467,894	(5,739,399)	-	(4,271,505)	125,053,586	(125,053,586)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(41,028,927)	97,019,117	(1,474,638)	54,515,552	(737,014,414)	740,642,154	(3,627,740)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(24,552,721)	55,558,024	31,005,303	-	(127,838,378)	127,838,378	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(277,116)	2,293,304	(2,960,215)	(944,027)	1,242,678	2,335,770	(3,709,193)	(130,745)
Загварын өөрчлөлт	(9,468,097)	(14,119,872)	43,414,699	19,826,730	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	(37,859,365)	69,800,738	63,348,085	95,289,458	(245,846,566)	490,265,919	53,733,255	298,152,608
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(121,029)	(121,029)	-	-	(121,029)	(121,029)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	35,808	10,502	1,278,887	1,325,197	2,096,527	36,655	1,195,258	3,328,440
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	58,636,903	120,698,286	243,956,132	423,291,321	2,589,034,827	1,116,047,926	299,858,326	4,004,941,079

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дүн	Нийт дансны дүн			Нийт дүн
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)		Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ЗЭЭЛ								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	16,288,031	19,650,911	94,537,608	130,476,550	2,471,674,621	300,255,615	116,178,161	2,888,108,397
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	34,658,779	4,963,289	-	39,622,068	6,428,009,620	69,603,918	-	6,497,613,538
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(26,783,724)	(5,316,167)	(15,496,845)	(47,596,736)	(5,025,114,367)	(149,862,481)	(25,386,327)	(5,200,363,175)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	20,876	(782,880)	-	(762,004)	5,469,644	(5,469,644)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(748,090)	4,680,769	(3,167,132)	765,547	(54,693,056)	59,191,991	(4,498,935)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(3,167,128)	16,166,543	12,999,415	-	(39,156,818)	39,156,818	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	-	75,290	11,914	87,204	22,016,833	(287,587)	18,101	21,747,347
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	2,982,193	7,166,758	3,773,752	13,922,703	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	10,130,034	7,619,931	1,288,232	19,038,197	1,375,688,674	(65,980,621)	9,289,657	1,318,997,710
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	(26)	-	(281)	(307)	(3,423)	(41)	(494)	(3,958)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	26,418,039	27,270,842	95,825,559	149,514,440	3,847,359,872	234,274,953	125,467,324	4,207,102,149

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ЗЭЭЛ								
2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	23,075,238	3,995,492	71,037,516	98,108,246	1,997,972,963	38,056,012	123,766,475	2,159,795,450
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	13,665,415	1,932,384	-	15,597,799	4,786,358,919	5,283,924	-	4,791,642,843
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(7,271,861)	(1,249,888)	(17,913,122)	(26,434,871)	(3,945,889,802)	(83,570,027)	(40,361,948)	(4,069,821,777)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	26,602	(343,667)	-	(317,065)	2,649,475	(2,649,475)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(12,142,014)	20,441,118	(3,581,084)	4,718,020	(375,297,406)	381,490,666	(6,193,260)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(4,748,335)	18,207,896	13,459,561	-	(40,294,198)	40,294,198	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(73,848)	116,516	8,306	50,974	5,828,669	1,933,717	15,039	7,777,425
Загварын өөрчлөлт	(991,913)	(493,903)	28,141,919	26,656,103	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	(6,787,619)	15,654,225	24,863,915	33,730,521	473,649,855	262,194,607	(6,245,971)	729,598,491
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(1,393,080)	(1,393,080)	-	-	(1,393,080)	(1,393,080)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	412	1,194	29,257	30,863	51,803	4,996	50,737	107,536
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	16,288,031	19,650,911	94,537,608	130,476,550	2,471,674,621	300,255,615	116,178,161	2,888,108,397

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дүн	Нийт дансны дүн			Нийт дүн
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)		Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ЗЭЭЛ								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	7,046,567	2,148,460	3,741,392	12,936,419	664,289,596	37,223,686	4,599,146	706,112,428
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	10,158,972	113,754	-	10,272,726	668,470,314	1,024,228	-	669,494,542
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(11,027,934)	(8,685,374)	(1,050,280)	(20,763,588)	(653,872,141)	(56,399,477)	(3,525,209)	(713,796,827)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	413	(16,751)	-	(16,338)	527,382	(527,382)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(3,270,340)	37,091,554	(70,031)	33,751,183	(210,549,514)	210,637,708	(88,194)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(404,319)	2,934,330	2,530,011	-	(6,810,191)	6,810,191	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	-	694	1,943	2,637	(5,395,765)	6,289,596	3,552	897,383
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	115,573	250,283	200,547	566,403	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	(4,023,316)	28,349,841	2,016,509	26,343,034	(200,819,724)	154,214,482	3,200,340	(43,404,902)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	3,023,251	30,498,301	5,757,901	39,279,453	463,469,872	191,438,168	7,799,486	662,707,526

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ЗЭЭЛ								
2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	2,506,248	446,208	479,315	3,431,771	581,953,816	10,666,136	1,324,180	593,944,132
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	2,711,805	6,020	-	2,717,825	674,530,057	240,972	-	674,771,029
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(1,569,308)	(198,669)	(329,061)	(2,097,038)	(561,172,913)	(6,915,532)	(550,321)	(568,638,766)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	520	(791)	-	(271)	416,235	(416,235)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(2,200,070)	2,645,409	-	445,339	(36,289,577)	36,289,577	-	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(903,692)	1,649,833	746,141	-	(3,834,283)	3,834,283	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(48,982)	39,921	358	(8,703)	4,851,978	1,193,051	498	6,045,527
Загварын өөрчлөлт	5,646,354	114,054	1,950,441	7,710,849	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	4,540,319	1,702,252	3,271,571	9,514,142	82,335,780	26,557,550	3,284,460	112,177,790
<i>Тайлант хугацаанд зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(9,494)	(9,494)	-	-	(9,494)	(9,494)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	7,046,567	2,148,460	3,741,392	12,936,419	664,289,596	37,223,686	4,599,146	706,112,428

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Нийт зээлийн 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлжилтийн чанарыг харууллаа:

		2023 оны 12 дугаар сарын 31				2022 оны 12 дугаар сарын 31			
Чанаргүйдэх магадлал	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн	
Шатлал 1	0,00%-с <0,15% хүртэл	75,478,066	111,415,596	7,324,035	194,217,697	96,648,415	98,463,749	6,877,407	201,989,571
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	52,937,726	3,221,233	56,158,959	-	45,064,313	-	45,064,313
	0,25%-с <0,50% хүртэл	63,979,173	-	1,580,183	65,559,356	63,868,347	55,812,919	5,320,841	125,002,107
	0,50%-с <0,75% хүртэл	37,084,658	65,875,567	5,737,642	108,697,867	-	69,812,163	-	69,812,163
	0,75%-с <2,50% хүртэл	368,333,322	665,920,336	91,992,601	1,126,246,259	248,768,640	2,196,953,755	88,886,223	2,534,608,618
	2,50%-с <10,0% хүртэл	2,752,181,611	2,944,744,968	353,373,610	6,050,300,189	2,175,768,853	25,062	562,798,858	2,738,592,773
	10,0%-с <45,0% хүртэл	284,202	234,407	19,753	538,362	33,261	1,187,563	155,982	1,376,806
	45,0%-с <64,0% хүртэл	678,676	6,231,272	220,815	7,130,763	3,947,311	4,355,097	250,285	8,552,693
	Нийт дүн Шатлал 1	3,298,019,708	3,847,359,872	463,469,872	7,608,849,452	2,589,034,827	2,471,674,621	664,289,596	5,724,999,044
Шатлал 2	0,00%-с <0,15% хүртэл	15,568,104	1,377,953	3,899,163	20,845,220	14,848,516	702,225	732,057	16,282,798
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	93,103	1,761,62	1,854,724	-	63,146	-	63,146
	0,25%-с <0,50% хүртэл	11,346,426	-	49,715	11,396,141	8,577,036	154,701	62,121	8,793,858
	0,50%-с <0,75% хүртэл	-	123,587	2,547,414	2,671,001	-	387,471	-	387,471
	0,75%-с <2,50% хүртэл	42,535,966	2,638,063	24,571,496	69,745,525	29,747,144	3,040,778	821,953	33,609,875
	2,50%-с <10,0% хүртэл	238,294,598	18,389,828	146,003,602	402,688,028	474,861,591	50,782,483	10,070,095	535,714,169
	10,0%-с <45,0% хүртэл	520,442,146	135,156,853	9,450,519	665,049,518	486,684,892	182,978,985	22,615,318	692,279,195
	45,0%-с дээш	111,695,674	76,495,566	3,154,638	191,345,878	101,328,747	62,145,826	2,922,142	166,396,715
	Нийт дүн Шатлал 2	939,882,914	234,274,953	191,438,168	1,365,596,035	1,116,047,926	300,255,615	37,223,686	1,453,527,227

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

		2023 оны 12 дугаар сарын 31				2022 оны 12 дугаар сарын 31			
	Чанаргүйдэх хугацаа	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн
Шатлал 3	12 хүртэлх сар	168,275,697	42,149,751	5,041,859	215,467,307	107,249,861	34,204,168	3,013,120	144,467,149
	13-с 24 хүртэлх сар	75,375,202	19,274,186	1,317,104	95,966,492	46,286,911	17,220,672	210,221	63,717,804
	25-с 36 хүртэлх сар	39,577,248	12,060,394	157,967	51,795,609	17,619,868	18,321,165	1,088,742	37,029,775
	37-с 48 хүртэлх сар	13,878,624	12,876,022	1,043,861	27,798,507	9,425,754	27,650,351	44,870	37,120,975
	49-с 60 хүртэлх сар	7,809,504	23,334,162	33,781	31,177,447	2,320,701	9,579,778	38,641	11,939,120
	61-с 84 хүртэлх сар	42,030,163	10,666,945	15,023	52,712,131	66,470,642	5,600,293	69,601	72,140,536
	84-с дээш сар	31,342,774	5,105,864	189,891	36,638,529	50,484,589	3,601,734	133,951	54,220,274
	Нийт дүн Шатлал 3	378,289,212	125,467,324	7,799,486	511,556,022	299,858,326	116,178,161	4,599,146	420,635,633

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээлийн багцын эдийн засгийн эрсдэлийн төвлөрөл дараах байдалтай байна:

САЛБАР	2023 оны 12 дугаар сарын 31		2022 оны 12 дугаар сарын 31	
	Дүн	%	Дүн	%
Хувь хүмүүс	4,390,525,389	45%	3,159,939,182	40%
Худалдаа, арилжаа	2,062,247,359	21%	1,673,187,356	21%
Барилга	667,259,816	7%	655,176,274	8%
Боловсруулах үйлдвэр	507,806,356	5%	440,099,237	5%
Хөдөө аж ахуй	507,460,523	5%	407,036,155	5%
ЖДҮ	451,703,458	5%	738,707,336	9%
Тээвэр	253,918,805	3%	244,174,665	3%
Үл хөдлөх хөрөнгө	195,078,222	2%	170,945,393	2%
Уул уурхай	145,735,033	2%	133,561,039	2%
Нийгмийн халамж	58,286,732	1%	50,939,719	1%
Бусад	429,403,056	4%	304,001,943	4%
НИЙТ ДҮН	9,669,424,749	100%	7,977,768,299	100%

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн сайжруулалтаар баталгаажсан зээл:				
- Зээлийн сайжруулалт	-	2,669,681,987	-	2,669,681,987
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	3,706,926,611	984,989,940	63,297,680	4,755,214,231
- бусад	213,315,151	67,489,765	578,446,303	859,251,219
- бэлэн мөнгө	139,196	361,072,539	1,498	361,213,233
- машин	273,737,677	53,183,789	12,692,987	339,614,453
- эргэлтэнд байгаа бараа	219,492,427	742,436	17,244	220,252,107
- тоног төхөөрөмж	96,634,363	1,590,852	5,425,721	103,650,936
- лиценз	6,059,929	-	-	6,059,929
Нийт дүн	4,516,305,354	4,138,751,308	659,881,433	9,314,938,095
Барьцаагүй зээл	99,886,480	68,350,841	2,826,093	171,063,414
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	4,616,191,834	4,207,102,149	662,707,526	9,486,001,509

Зээлийн сайжруулалт нь ирээдүйн орлого олох цалин, тэтгэвэр зэрэг хэрэглээний зээлээс бүрдэнэ. Дээрх тодруулга нь олгосон зээл болон барьцаа хөрөнгийн дансны үнийн бага хэсгийг л илэрхийлнэ. Үлдсэн хэсгийг барьцаагүй зээлийн ангилалд тодруулна. Зээлийн дансны үнийг барьцаанд авсан хөрөнгийн хөрвөх чадварт үндэслэн хуваарилсан.

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

ААБҮЦ-ээр бүртгэгдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	-	182,464,112	-	182,464,112
Нийт дүн	-	182,464,112	-	182,464,112
Барьцаагүй зээл	-	959,128	-	959,128
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	-	183,423,240	-	183,423,240

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн сайжруулалтаар баталгаажсан зээл:				
- Зээлийн сайжруулалт	-	1,716,073,479	-	1,716,073,479
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	3,181,167,744	690,189,975	102,226,691	3,973,584,410
- машин	290,669,184	67,530,827	17,752,076	375,952,087
- бэлэн мөнгө	2,008,204	289,317,468	70,527	291,396,199
- эргэлтэнд байгаа бараа	182,867,275	769,978	37,113	183,674,366
- тоног төхөөрөмж	51,897,857	1,384,751	7,582,280	60,864,888
- лиценз	16,993,309	3,817	-	16,997,126
- бусад	197,700,277	23,584,585	576,232,878	797,517,740
Нийт дүн	3,923,303,850	2,788,854,880	703,901,565	7,416,060,295
Барьцаагүй зээл	81,637,229	99,253,517	2,210,863	183,101,609
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	4,004,941,079	2,888,108,397	706,112,428	7,599,161,904

ААБҮЦ-ээр хэмжигдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	87,389,608	271,178,513	-	358,568,121
- машин	3,083,273	-	-	3,083,273
- тоног төхөөрөмж	2,795,979	-	-	2,795,979
- эргэлтэнд байгаа бараа	5,490,731	-	-	5,490,731
- бусад	7,521,974	-	-	7,521,974
Нийт дүн	106,281,565	271,178,513	-	377,460,078
Барьцаагүй зээл	494,045	652,272	-	1,146,317
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	106,775,610	271,830,785	-	378,606,395

13. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн болон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (1) барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их (илүү барьцаа бүхий хөрөнгө) мөн (2) барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага (дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө). Үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд дэх барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн үнэ
2023 оны 12 дугаар сарын 31				
Бизнесийн зээл	346,260,495	1,661,422,915	32,028,717	6,887,278
Хэрэглээний зээл	92,614,468	313,759,823	32,852,856	8,270,919
Хөдөө аж ахуйн зээл	7,629,549	221,243,492	169,937	127,864
2022 оны 12 дугаар сарын 31				
Бизнесийн зээл	283,904,467	1,098,280,770	15,953,858	9,453,717
Хэрэглээний зээл	81,600,344	283,112,672	34,577,816	8,538,040
Хөдөө аж ахуйн зээл	4,554,270	63,134,795	44,877	7,350

Бүхэлд нь үл хүлээн зөвшөөрч шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгүүд

Банк тайлант жилийн хугацаанд тогтмол хүүтэй үл хөдлөх хөрөнгийн барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах 100%-ийн эрхийг МИК-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондыг “ИЗББ”-ыг худалдан авсан. Банк санхүүгийн тайланд 282,931,600 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 173,674,600 мянган төгрөг)-ийн зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч 254,638,300 мянган төгрөг болон 28,293,300 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 156,306,800 мянга төгрөг ба 17,367,800 мянган төгрөг)-ийн давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн.

Банк тайлант жилийн хугацаанд зээлийн багцаас үүссэн мөнгөн гүйлгээний 100 хувийн эрхээ Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпорацийн 100 хувийн өмчит тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасаар сольж авсан. Банк 51,834,000 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 170,059,600 мянган төгрөг)-ийн зээлийн багцыг данснаас хасч, Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпорацийн давуу эрхтэй болон энгийн бондыг 41,467,200 мянган төгрөг болон 10,366,800 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 153,053,600 мянган төгрөг болон 17,006,000 мянган төгрөг)-ийн санхүүгийн хөрөнгөөр тус тус хүлээн зөвшөөрсөн.

ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Банк 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 183,423,240 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 271,830,785 мянган төгрөг)-ийн ипотекийн харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгааны багцыг эзэмшиж байгаа ба ААБҮЦ-ээр ангилагдсан ЖДҮ-ийн зээлийн багц байхгүй (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 106,775,610 мянган төгрөг) байна.

14. Бусад хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨ-өөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Байгууллагаас авах авлага*	29,354,246	28,290,592
Хувь хүнээс авах авлага	2,070,469	2,308,325
Төлбөр тооцоо үйлчилгээний авлага	971,101	720,036
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,046,074	161,178
Хасах: Зээлжих эрсдэлийн сан	(28,279,462)	(28,777,085)
Нийт ХӨ-өөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	6,162,428	2,703,046
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Ажилчдын хойшлуулсан тэтгэмж**	48,702,730	42,599,476
Урьдчилж төлсөн зардал	24,683,139	13,154,824
Эргэлтийн бус хөрөнгийн урьдчилгаа төлбөр	17,767,756	10,310,228
Бусад урьдчилгаа төлбөр	5,236,294	3,098,028
Оффисын бараа материал, хангамжийн материал	5,150,905	4,495,841
Өмчлөх бусад хөрөнгө	4,612,381	383,822
Нийт санхүүгийн бус хөрөнгө	106,153,205	74,042,219
Хасах: ӨБХ-ийн сан	(4,612,381)	(383,822)
Нийт бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	101,540,824	73,658,397
Нийт бусад хөрөнгө	107,703,252	76,361,443

*Байгууллагаас авах авлагад Монгол Улсын Зам Тээврийн Хөгжлийн Яаманд олгосон 26,080,005 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 26,339,300 мянган төгрөг)-ийн баталгаатай холбогдуулан БНХАУ-ын Худалдаа, аж үйлдвэрийн банк (ICBC)-аас авсан эсрэг баталгааны авлага багтсан болно. Банк ICBC-ээс өгсөн баталгааг идэвхжүүлж чадаагүй тул шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан. Энэ хэрэг нь БНХАУ-ын Дээд шүүхэд байгаа бөгөөд Банк авлагад 100%-ийн санг байгуулсан.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ICBC-ээс авах дээрх авлагыг “Шатлал 3”-т, үлдсэн бусад хөрөнгийг “Шатлал 1”-т ангилсан.

**Банк ажилтнууддаа хөнгөлөлттэй зээл олгодог. Бодит үнэ цэнийн тохируулга нь ажилтнуудад олгосон хөнгөлөлттэй зээлийг анх олгоход тохируулагдах бодит үнэ цэнэ нь цалингийн урьдчилсан төлбөрт хамаарах ба зээлийн хугацааны туршид хорогдуулдаг.

14. Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын сангийн гарзын нэгтгэл дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Бусад авлагын үнэ цэнэ бууралтын сан		
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаар	28,777,085	23,562,969
Тайлант жилийн зардал	217,836	878,205
Буцаалт	(438,156)	(4,857)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/ (буцаалт)(Тодруулга 30)	(220,320)	873,348
Данснаас хассан	-	(405,684)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	(277,303)	4,746,452
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	28,279,462	28,777,085
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаар	383,822	462,634
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 30)	4,228,559	(78,812)
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	4,612,381	383,822

15. Үндсэн хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Газар ба барилга	Компьютер тоног төхөөрөмж	Тавилга, эд хогшил, тээврийн хэрэгсэл	Дуусаагүй барилга	Нийт дүн
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар					
Өртөг/үнэлгээ					
2023 оны 1 сарын 1-нээр	301,845,593	293,170,395	69,869,713	7,237,714	672,123,415
Нэмэгдсэн	-	35,449,735	5,014,375	13,274,904	53,739,014
Шилжүүлсэн	10,768,995	-	-	(10,768,995)	-
Борлуулсан	(60,275)	(575,437)	(2,531,929)	-	(3,167,641)
Данснаас хассан	(674,231)	(23,721,691)	(1,069,853)	-	(25,465,775)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	311,880,082	304,323,002	71,282,306	9,743,623	697,229,013
Хуримтлагдсан элэгдэл					
2023 оны 1 сарын 1-нээр	12,034,815	172,869,953	31,724,901	-	216,629,669
Тайлант жилийн зардал (Тодруулга 31)	6,419,136	41,198,335	8,059,032	-	55,676,503
Борлуулсан	(4,000)	(562,601)	(2,402,616)	-	(2,969,217)
Данснаас хассан	(74,333)	(23,651,260)	(751,522)	-	(24,477,115)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдийн байдлаар	18,375,618	189,854,427	36,629,795	-	244,859,840
Дансны цэвэр дүн	293,504,464	114,468,575	34,652,511	9,743,623	452,369,173
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар					
Өртөг/үнэлгээ					
2022 оны 1 сарын 1-нээр	289,372,721	262,676,600	64,058,288	17,421,799	633,529,408
Нэмэгдсэн	-	41,735,637	10,947,682	4,243,415	56,926,734
Шилжүүлсэн	12,857,323	-	-	(12,857,323)	-
Борлуулсан	(372,236)	(224,795)	(864,719)	(1,432,532)	(2,894,282)
Данснаас хассан	(12,215)	(11,017,047)	(4,271,538)	(137,645)	(15,438,445)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	301,845,593	293,170,395	69,869,713	7,237,714	672,123,415
Хуримтлагдсан элэгдэл					
2022 оны 1 сарын 1-нээр	6,173,605	142,338,827	29,421,884	-	177,934,316
Тайлант жилийн зардал (Тодруулга 31)	5,954,516	41,716,042	6,818,705	-	54,489,263
Борлуулсан	(89,413)	(208,578)	(807,029)	-	(1,105,020)
Данснаас хассан	(3,893)	(10,976,338)	(3,708,659)	-	(14,688,890)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	12,034,815	172,869,953	31,724,901	-	216,629,669
Дансны цэвэр дүн	289,810,778	120,300,442	38,144,812	7,237,714	455,493,746

15. Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Барилгыг дор дурдсанчлан дахин үнэлэгдсэн өртгөөс хуримтлагдсан элэгдлийг, мөн шаардлагатай бол үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүнгээр тусгадаг.

Банкны эзэмшиж буй барилгыг анх өртгөөр нь хэмжиж бүртгэх ба дахин үнэлэгдсэн тохиолдолд үл хөдлөх хөрөнгийн дансны үнэ нь бодит үнээс материаллаг зөрүүтэй эсэхийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин үнэлнэ. Дахин үнэлгээнээс нэмэгдсэн дансны үнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогыг кредитлэн, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансыг нэмэгдүүлнэ. Ижил хөрөнгийн өмнө нь үүссэн нэмэгдлийг хааж буй дахин үнэлгээний бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулах ба бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгийг борлуулах болон данснаас хасахад гарсан нэмэгдэл эсвэл хөрөнгийг Банк ашиглаж буй тохиолдолд өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн барилга, тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан алдагдал буюу хуримтлагдсан ашигт шууд хааж бүртгэдэг. Сүүлийн тохиолдолд бодит зөрүүгийн хэрэгжсэн өсөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлсэн дансны үнээс тооцсон элэгдэл болон хөрөнгийн анхны өртгөөс тооцсон элэгдлийн зөрүүтэй тэнцэнэ.

Банкны эзэмшиж буй тоног төхөөрөмжийг үнэ цэнэ бууралтын гарз болон элэгдлийг хассан дүнгээр бүртгэнэ.

Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл. Дуусаагүй барилгад элэгдэл тооцдоггүй. Бусад үндсэн хөрөнгүүдийн элэгдлийг өртөг эсвэл дахин үнэлсэн дүнг доорх ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан үлдэх өртөг хүртэл нь хуваарилж тооцно:

Ашиглалтын хугацаа (жилээр)

Барилга	30-67
Компьютер	3-10
Оффисын тавилга, тоног төхөөрөмж	10
Тээврийн хэрэгсэл	10
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	1-5
Зар сурталчилгаа, хаяг	2

Газар, барилгыг бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг. Банкны үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний дүн нь ижил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай, холбогдох мэргэжлийн мэргэшлийг эзэмшсэн, хараат бус үнэлгээчдийн хийсэн үнэлгээнд тулгуурладаг. Хамгийн сүүлд 2020 онд Хараат бус үнэлгээчид үнэлгээг хийсэн. Барилгыг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар өртгийн загвараар хүлээн зөвшөөрсөн бол газар, барилгын дансны үнэ 202,653,842 мянган төгрөг (2022: 206,916,085 мянган төгрөг) байх байсан. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар, Банк нийт 1,025,293 мянган төгрөг (2022: 2,585,144 мянган төгрөг)-ийн үндсэн хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийг худалдан авах гэрээний үүрэгтэй байсан.

16. Биет бус хөрөнгө

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 дугаар сарын 31		2022 оны 12 дугаар сарын 31		
	Компьютер программ хангамж	Нийт дүн	Компьютер программ хангамж	Хөгжүүлэлтэд буй хөрөнгө	Нийт дүн
Өртгөөр					
1 сарын 1-нээр	93,112,463	93,112,463	100,980,472	11,033,072	112,013,544
Нэмэгдсэн	15,536,085	15,536,085	6,535,092	9,979,359	16,514,451
Шилжүүлсэн	-	-	21,012,431	(21,012,431)	-
Данснаас хассан	(20,000)	(20,000)	(35,415,532)	-	(35,415,532)
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	108,628,548	108,628,548	93,112,463	-	93,112,463
Хорогдуулалт					
1 сарын 1-нээр	46,826,439	46,826,439	57,248,741	-	57,248,741
Тайлант жилийн зардал (Тодруулга 31)	18,292,815	18,292,815	20,643,564	-	20,643,564
Данснаас хассан	(20,000)	(20,000)	(31,065,866)	-	(31,065,866)
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	65,099,254	65,099,254	46,826,439	-	46,826,439
Дансны цэвэр дүн	43,529,294	43,529,294	46,286,024	-	46,286,024

2022 оны хувьд нийт 35,415,532 мянган төгрөгийн өртөгтэй, 31,065,865 мянган төгрөгийн хуримтлагдсан хорогдуулалт тооцсон программ хангамж, лицензээс бүрдсэн биет бус хөрөнгийг банк ашиглахаа больсон тул тайлант жилийн хугацаанд данснаас хассан.

17. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр

Мянган төгрөгөөр	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	Түрээсийн өр төлбөр
2023 оны 1-р сарын 1-нээр	10,202,947	11,231,249
Нэмэгдсэн	10,350,729	10,215,762
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 31)	(8,438,579)	-
Хүүгийн зардал (Тодруулга 27)	-	1,966,273
Түрээсийн төлбөр	-	(10,376,943)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	12,115,097	13,036,341
2022 оны 1-р сарын 1-нээр	10,086,653	11,085,695
Нэмэгдсэн	7,740,030	7,778,978
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 31)	(7,623,736)	-
Хүүгийн зардал (Тодруулга 27)	-	1,798,399
Түрээсийн төлбөр	-	(9,431,823)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	10,202,947	11,231,249

Түрээсийн өглөгийн төлбөр төлөгдөх хугацааны шинжилгээг Тодруулга 41-ээс харна уу.

Банкны салбарууд оффисын зориулалтаар талбай түрээслэдэг ба түрээсийн гэрээ ихэвчлэн 1 жилээс 3 жилийн хугацаатай хийгддэг.

17. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр (үргэлжлэл)

Түрээстэй холбоотой ашиг, алдагдлын тайланд тусгагдсан дүнг дараах хүснэгтэд харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Түрээсийн өглөгт тооцсон хүүгийн зардал	1,966,273	1,798,399
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдлийн зардал	8,438,579	7,623,736
Богино хугацаат түрээсийн зардал	1,687,294	1,543,698
Индекс болон ханшаас хамааралгүй түрээсийн хувьсах төлбөр (Үйл ажиллагааны ашиглалтын зардал)	1,375,518	1,081,451
Нийт дүн	13,467,664	12,047,284

18. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгийг Банк хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрт тооцож авсан бөгөөд өмнө нь өмчлөх бусад хөрөнгө гэж ангилдаг байсан. Удирдлагын зүгээс хөрөнгийн шилжүүлэг бүрт эргэлтийн бус хөрөнгийг борлуулах төлөвлөгөөг баталсан. Банк эдгээр хөрөнгийн маркетингийн үйл ажиллагааг идэвхтэй явуулж байгаа бөгөөд 12 сарын дотор борлуулж дуусгана гэсэн хүлээлттэй байгаа.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Оффис, худалдааны талбай	389,140	3,480,567
Нийт дүн	389,140	3,480,567

2023 онд борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгөөс 3,480,567 мянган төгрөгийн хөрөнгийг өмчлөх бусад хөрөнгөд буцаан шилжүүлсэн. Өнгөрсөн 12 сарын хугацаанд хөрөнгийн борлуулалт амжилтгүй болсон бөгөөд Банк ойрын ирээдүйд борлуулалт хийгдэхгүй гэж үзэж байна. 2023 онд 389,140 мянган төгрөгийн хөрөнгийг үндсэн хөрөнгөөс борлуулах зориулалттай эргэлтийн бус хөрөнгөд шилжүүлэн бүртгэсэн байна.

19. Бусад банк санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Банк санхүүгийн байгууллагын харилцах	38,985,374	15,884,992
Банк санхүүгийн байгууллагын хадгаламж	189,137,834	175,195,290
Нийт дүн	228,123,208	191,080,282

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийг харилцагч банкууд Банкинд мөнгө буюу бусад төрлийн хөрөнгө шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө.

Үүсмэл бус өр төлбөрийг ХӨ-өөр бүртгэнэ. Хэрэв Банк өөрийн өрийг худалдан авсан тохиолдолд өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайлангаас хасч, өр төлбөрийн дансны үнэ болон төлсөн төлбөрийн зөрүүг болон өрийн эргэн төлөлтөөс үүссэн төлбөрийг ашиг алдагдалд бүртгэдэг.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар гадаадын банкны байршуулсан хугацаатай ам.долларын хадгаламж жилийн 0.25% хүүтэй, төгрөгийн хадгаламж жилийн 12.00%-13.00% хүүтэй (2022: ам.долларын хадгаламж жилийн 0.50%-1.00% хүүтэй, төгрөгийн хадгаламж жилийн 12.00%-13.00% хүүтэй), анх тогтоосон хугацаа нь 5-7 хоног (2022: 3-28 хоног) байна.

20. Репо хэлцэл

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн үлдэгдэлд Банк Монголбанктай байгуулсан 60,182,082 мянган төгрөг (2022: 307,037,286 мянган төгрөг)-ийн, жилийн 10.5%-14.0% хүүтэй (2022: жилийн 6%-10.5% хүүтэй), анх тогтоосон хугацаа нь 365-730 хоног (2022: 730 хоног)-ийн урт хугацаат репо хэлцэл багтсан. Энэхүү хэлцэл нь цар тахлын эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад чиглэсэн засгийн газрын хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдсэн бөгөөд үүнд үндэслэн Банк ЖДҮ-ийн зээлийг шаардлага хангасан харилцагчдад олгох (Тодруулга 13) ба эдгээр зээлийг “Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпораци” ХХК-ийн 100%-ийн өмчит тусгай зориулалтын компаниудад хөрөнгөөр баталгаажсан бондын хариуд худалдана.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк Монголбанктай богино хугацаат репо хэлцэл хийгээгүй (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 60,230,043 мянган төгрөг ба хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас ижил дүнгээр худалдсан).

Урт хугацаат репо хэлцэл нь Тодруулга 7, Тодруулга 10-т дурдсан Монголбанкны үнэт цаас болон ҮЦСК-ийн давуу эрхтэй бондоор бүрэн баталгаажигдсан болно.

21. Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Засгийн газар		
– Харилцах данс	782,924,965	1,121,728,152
– Хугацаатай хадгаламж	61,428,516	50,728,680
Хувийн сектор		
– Харилцах данс	1,952,557,881	1,781,408,671
– Хугацаатай хадгаламж	911,714,581	375,005,500
– Барьцаат хадгаламж	25,801,830	26,265,979
Иргэд		
– Харилцах данс	1,916,581,982	1,798,621,925
– Хугацаагүй хадгаламж	1,690,588,385	1,155,771,758
– Хугацаатай хадгаламж	5,036,673,855	4,621,257,691
Нийт дүн	12,378,271,995	10,930,788,356

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж нь хувь хүн, төрийн болон бизнесийн байгууллагын өмнө хүлээж буй банкны үүсмэл бус өр төлбөр бөгөөд ХӨ-өөр бүртгэлд тусгадаг.

22. Банкнаас гаргасан үнэт цаас

Банкнаас гаргасан өрийн үнэт цаасуудад өрийн бичгүүд, бондууд, хадгаламжийн болон өрийн бичгийн сертификатууд багтсан бөгөөд ХӨ-өөр хэмжигдэнэ.

Олон Улсын Ногоон бонд

Банк 2023 оны 3 сарын 16-ны өдөр 5 жилийн хугацаатай 60 сая ам.долларын Ногоон бонд гаргасан. Олон Улсын Санхүүжилтийн Корпораци (ОУСК), Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компани (ХСК) болон Микровест Капитал Менежмент (МКМ) нь одоогийн бонд эзэмшигчид юм. Бондын орлого нь Банкны Ногоон Бондын Хамрах хүрээнд тодорхойлсон сэргээгдэх эрчим хүч, эрчим хүчний хэмнэлт, ногоон барилга байгууламж, бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх, хянах, усны менежмент ба ус цэвэршүүлэх, тогтвортой хөдөө аж ахуй, мал аж ахуй, ногоон тээврийг дэмжих зорилготой ногоон зээл, төслүүдийг санхүүжүүлэхэд зориулагдсан болно. Бондын төлбөрийг 2025 оны 4-р сараас эхлэн хагас жил тутамд төлж эхлэх бөгөөд 2028 оны 4-р сард төлөгдөж дуусна.

Дотоодын “Ногоон бондын хөтөлбөр”

2023 оны 6 сарын 13-ны өдөр Банк анхны дотоодын “Ногоон бонд хөтөлбөр”-өө Санхүүгийн Зохицуулах Хороо (СЗХ)-нд бүртгүүлж, Монголын хөрөнгийн бирж дээр ногоон бонд гаргах зөвшөөрлөө авсан. Бондын хөтөлбөрийн нийт хэмжээ 30 хүртэл сая ам.доллар, үүнээс олон нийтэд (Төгрөгийн Ногоон Бонд) 17,000,000 мянган төгрөг (5 сая ам.доллартай тэнцэх)-ийг, олон улсын стратегийн хөрөнгө оруулагчдад (Ам.долларын Ногоон бонд) 25 сая ам.долларыг санал болгоно.

Банк 2023 оны 12 сарын 15-ны өдөр Ногоон бондын хөтөлбөрийн хүрээнд эхний ээлжинд 17,000,000 мянган төгрөгийн бондыг амжилттай гаргасан. Төгрөгийн Ногоон бонд нь 3 жилийн хугацаатай, жилийн 16%-ийн тогтмол купоны хүүтэй, хагас жил тутам төлөгдөнө. Бонд гаргаснаас олсон орлогыг байгаль орчинд эерэг нөлөөллийг бий болгох зорилготой төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд (шаардлага хангаж буй Ногоон зээл) зориулагдах ба, уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулахад чухал хувь нэмэр оруулна.

23. Зээлээр авсан санхүүжилт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Гадаадын Банк санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр		
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци болон ОУСК-ийн хамтын санхүүжилтийн зээл	459,255,327	-
Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компани (ХСК) болон ХСК-ийн хамтын санхүүжилтийн зээл	377,032,840	522,600,605
Европын Сэргээн Босголт, Хөгжлийн Банк	269,664,034	120,323,490
Инкофин	129,366,035	61,963,469
Симбиотикс	117,675,399	83,041,504
БлүОрчард	93,292,234	151,534,935
РиспонсАбилити АГ	89,367,530	89,436,918
Австрийн Хөгжлийн Банк (ОеЕВ)	58,566,151	84,169,703
Өрийн бичиг	55,273,188	62,367,927
Дэвэллопинг Ворлд Маркетс	41,339,381	41,198,363
ЭйчЭс Холдингс Лимитед Компани	35,311,033	60,173,259
ЖЛС Алтернатив Инвестмэнтс	16,992,626	33,612,020
Би ай Би Банк	14,281,055	19,207,271
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан нийт зээлийн санхүүжилт	1,757,416,833	1,329,629,464
Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр		
Монголбанк	207,395,386	344,764,370
Сангийн яам/ Японы олон улсын хамтын ажиллагааны банк	32,505,970	32,954,063
Сангийн яам - Азийн Хөгжлийн Банк	31,399,511	29,545,540
Хүнс, хөдөө аж ахуйн хөнгөн үйлдвэрийн яам	4,854,719	9,808,986
Сангийн яам – Бусад	3,369,715	5,714,715
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих жижиг зээл	3,387,153	5,048,658
Засгийн газрын төслийн зээлүүд	1,072,449	1,101,127
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны оюутны хөгжлийн зээл	87,582	214,947
Бусад засгийн газрын байгууллагуудын зээлүүд	168,337	168,337
Бусад төслийн зээл	692,962	708,323
Нийт зээлээр авсан засгийн газрын санхүүжилт	284,933,784	430,029,066
Худалдааны санхүүжилт	79,371,253	17,274,187
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	2,121,721,870	1,776,932,717

Олон улсын санхүүгийн байгууллага болон Монгол Улсын төрийн байгууллагуудаас авсан зээлүүд нь зээлээр авсан санхүүжилтэнд багтана. Анхны хэмжилтийн дараа гаргасан өр болон бусад зээлсэн хөрөнгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тооцож хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо гаргасан хөрөнгийн хөнгөлөлт, урамшуулал, мөн үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох зардлыг харгалзан тооцдог.

Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр

1. (ОУСК) Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци

Банк 2022 оны 12 сарын 23-ны өдөр байгуулсан Хамтарсан Санхүүжилтийн Зээлийн гэрээний дагуу 2023 оны 1 сарын 29-ний өдөр (ОУСК) Олон Улсын Санхүүгийн Корпорациас 130 сая ам.долларын зээл авсан. Зээл нь бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих зорилготой ба зээлийн тавиас доошгүй хувийг эмэгтэй эзэнтэй жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжихэд зориулагдана. Зээл нь хөвөгч хүүтэй ба 2 жилийн хөнгөлөлттэй хугацаатай, түүний дараа тэнцүү төлөлтөөр эргэн төлөлт хийгдэх хуваарьтай бөгөөд 2028 оны 1 сарын 19-ний өдөр төлөгдөж дуусна.

23. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)**Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр (үргэлжлэл)****2. Инкофин Хөрөнгө Оруулалтын Удирдлага**

Банк 2023 оны 4 сарын 13-ны өдөр Инкофин Хөрөнгө Оруулалтын Удирдлагын удирддаг сан болох агРИФ Кооператив Ю.Эй. сантай байгуулсан гэрээний дагуу 5 сая ам.долларын зээл авсан. Зээл нь Монгол Улс дахь бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих зорилготой. Зээл нь 2025 оны 7 сарын 18-ны өдөр үндсэн төлбөр хүүгийн хамт төлөгдөж дуусна. Банк зээлээ 2023 оны 4 сарын 20-ны өдөр хүлээн авсан.

Банк 2023 оны 6 сарын 28-ны өдөр Инкофин Хөрөнгө Оруулалтын Удирдлагын удирддаг 2 сантай байгуулсан гэрээний дагуу 15 сая ам.долларын зээл авсан. Зээл нь Монгол Улс дахь бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих зорилготой. Зээл нь 3 жилийн хугацаатай ба 24 болон 36 сарын дараа тэнцүү эргэн төлөлт хийгдэх хуваарьтай. Банк зээлийн санхүүжилтийг 2023 оны 6 сарын 30-ны өдөр хүлээн авсан.

3. Симбиотикс

2023 оны 4 сарын 21-ний өдөр Банк нь Симбиотиксийн удирддаг ЭмЭсЭМИ Бондс Эс.Эй сантай 10 сая ам.долларын зээлийн гэрээ байгуулсан. Энэ санхүүжилт нь Тогтвортой Байдлын Бондын хүрээнд Симбиотиксийн ивээн тэтгэдэг бондын платформоор (ЭмЭсЭМИ Бондс Эс.Эй.) дамжуулан гаргасан жендэрт чиглэсэн бонд юм. Энэхүү бонд нь Люксембургийн хөрөнгийн биржийн үнэт цаасны албан ёсны жагсаалтанд бүртгэгдсэн бөгөөд Люксембургийн ногоон бирж дээр жендэрт чиглэсэн бондын тугтай байдлаар харагдана. Зээлийн зорилго нь Монгол Улсад жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхэлж буй эмэгтэйчүүдийг дэмжих юм. Зээлийн эргэн төлөлт нь 2024 оны 10 сарын 26-ны өдөр хүү үндсэн төлбөрийн хамт төлөгдөж дуусна. Банк зээлийн санхүүжилтийг 2023 оны 4 сарын 26-ны өдөр хүлээн авсан.

4. Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банк (ЕСБХБ)

2023 оны 5 сарын 17-ны өдөр Банк ЕСБХБ-тай 20 сая ам.долларын зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн зорилго нь Монгол Улсад бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгч эмэгтэйчүүд, эдгээр бизнесийг удирддаг эмэгтэйчүүдийг дэмжих юм. Нийт санхүүжилтээс 5 сая хүртэлх ам.долларыг дижитал төсөл хэрэгжүүлж буй бизнесийг дэмжихэд зориулагдсан. Зээл нь 12 сарын хөнгөлөлттэй хугацаатай, түүний дараагаар хагас жил бүр тэнцүү төлөлт хийх нөхцөлтэй ба нийт 3 жилийн хугацаатай. Эхний ээлжийн 10 сая ам.долларын санхүүжилтийг 2023 оны 6-р сард хүлээн авсан.

2022 оны 10 сарын 19-ний өдөр байгуулсан Зээлийн гэрээний дагуу Банк ЕСБХБ-аас 2 дахь санхүүжилт болох 5 сая ам.долларыг 2023 оны 5 сарын 30-ны өдөр хүлээн авсан. Зээлийн зорилго нь Монгол Улсад бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгч эмэгтэйчүүд болон эдгээр бизнесийг удирддаг эмэгтэйчүүдийг дэмжих явдал юм. Зээл нь 12 сарын хөнгөлөлттэй хугацаатай, түүний дараагийн жилээс нь тэнцүү төлөлт хийх нөхцөлтэй ба нийт 3 жилийн хугацаатай.

2022 оны 10 сарын 19-ний байгуулсан Зээлийн гэрээний дагуу Банк ЕСБХБ-аас 2023 оны 10 сарын 5-ны өдөр 2 дахь санхүүжилт болох 30 сая ам.долларыг хүлээн авсан. Зээлийн зорилго нь Монгол Улсад хэрэгжиж буй ногоон зээлийн төслүүдийг санхүүжүүлэх явдал юм. Зээл 5 жилийн хугацаатай бөгөөд 2028 оны 11 сарын 30-ны өдөр төлөгдөж дуусна.

5. РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ

2023 оны 10 сарын 27-ны өдөр Банк РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ-ийн удирддаг “МултиКонсепт Фанд Менежмент Эс.Эй” сантай 3.5 сая ам.долларын зээлийн гэрээ байгуулсан. Энэ санхүүжилтийг Банкны харилцагчдад олгох зээлийн үйл ажиллагаанд зарцуулна. Зээл 3 жилийн хугацаатай, 18 болон 36 дахь сар дээр хоёр удаа тэнцүү эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй. Банк санхүүжилтийг 2023 оны 10 сарын 30-ны өдөр хүлээн авсан.

2023 оны 10 сарын 27-ны өдөр Банк “Эрүүл амьдралын төлөөх санхүүжилт ДиЭйСи”-тай 4.25 сая ам.долларын зээлийн гэрээ байгуулсан ба санхүүжилтийг РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ-аас гаргасан олон нийтийн бондоор дамжуулан босгосон. Зээлийн зорилго нь бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид, бага орлоготой өрхүүд болон хөдөө орон нутаг, хот суурин газрын аюулгүй, найдвартай, тогтвортой усан хангамж, ариун цэврийн байгууламж, бохир усны байгууламж дахь хог хаягдлыг тээвэрлэх, боловсруулахтай холбоотой төслүүдийг дэмжихэд оршино. Зээл нийт 3 жилийн хугацаатай ба үндсэн төлбөр хүүгийн хамт төлөгдөх нөхцөлтэй. Банк санхүүжилтийг 2023 оны 10 сарын 30-ны өдөр хүлээн авсан.

6. Эргэн төлөлт

Тайлант хугацааны турш Банк нийт 93.2 сая ам.долларын давуу эрхт зээл болон өрийн бичгийн эргэн төлөлтийг гэрээ бүрийн эргэн төлөгдөх хуваарийн дагуу бүрэн төлсөн.

Хамтарсан гэрээний дагуу зээлдүүлэгчийн санаачлагаар ХСК -д төлөх 3.9 сая ам.долларын үндсэн зээл болон хүүгийн төлбөрийг хойшлуулсан.

23. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)**Худалдааны санхүүжилт**

Тайлант хугацааны туршид нийт 18,669 сая төгрөгийн эргэн төлөлтийг хийж, 81,222 сая төгрөгийн нэмэлт санхүүжилт авсан байна. Бүх худалдааны санхүүжилт нь ам.доллар болон еврогоор илэрхийлэгдсэн. Худалдааны санхүүжилт нь жилийн суурь хүүний түвшин дээр нэмэх нь 0.60%-5.96% хүүтэй ба 6 хүртэлх жилийн хугацаатай.

Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн байдлаар Төрийн байгууллагаас авсан зээлийн хувьд дараах томоохон эргэн төлөлт хийгдэж, шинээр санхүүжилт орж ирсэн:

Монголбанк***Ипотекийн зээлээр баталгаажсан санхүүжилт***

Банк Ипотекийн зээлээр баталгаажсан санхүүжилтийн хөтөлбөрийн хүрээнд Монголбанкнаас жилийн 1%-2% хүүтэй санхүүжилт авч, энэ санхүүжилтээр харилцагчдад жилийн 3%-6% хүүтэй орон сууцны зээл олгодог. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нийт 121,017,763 мянган төгрөгийн ипотекийн зээлийн нэмэлт санхүүжилтийг авсан.

ХБНГУ-ын КФВ банкны ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх төслийн зээл

2002 оны 4-р сард Монгол Улсын Засгийн газар болон ХБНГУ-ын КФВ банк хооронд ЖДБЭ-ийн үйлдвэрлэл, хөдөө аж ахуй, санхүүгийн салбарыг хөгжүүлэх зээлийн гэрээг байгуулсан. Энэхүү гэрээний хүрээнд 2020 оны 9 сарын 16-ны өдөр Банк болон Монголбанкны хооронд зээлийн гэрээ байгуулагдаж, Банк нийт 3.2 тэрбум төгрөгийн эх үүсвэрийг авсан. Зээл жилийн 5% хүүтэй бөгөөд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 1.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Шатахууны нөөцийн зээл

Шатахууны нөөц бүрдүүлэх төслийн зээлийг Монголбанк, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамтай хамтран хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд 2022 оны 9-р сард ерөнхий гэрээг байгуулсан. Эрсдэл хариуцсан дэд захирлын 05/430 тоот тогтоолын дагуу шатахууны нөөцийн зориулалтаар дахин санхүүжүүлэх зээл олгогдоно. Зээл жилийн 14% хүүтэй бөгөөд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 41.9 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна. Зээлийн хугацаа 2024 оны 12-р сард төлөгдөж дуусна.

Алт-2 хөтөлбөрийн төслийн зээл

Алт-2 хөтөлбөрийн төслийн зээлийг /Урьдчилгаа төлбөр ба урт хугацаат/ Монголбанкттай хамтран хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд 2020 оны 6-р сард ерөнхий гэрээг байгуулсан. Урьдчилгаа төлбөрийн зээлийн хугацаа 2022 оны 12-р сард дууссан, урт хугацаат санхүүжилтийн зээлийн төсөл 2 зээлдэгч үлдсэн бөгөөд зээлийн сүүлийн хугацаа 2025 оны 9-р сард төлөгдөж дуусна.

Сангийн яам / Японы олон улсын хамтын ажиллагааны банк

Монгол Улсын Засгийн газар, Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банк (Жайка) хооронд байгуулсан зээлийн гэрээний 1-р хавсралтын дагуу Жайка олон улсын хамтын ажиллагааны нийгэмлэгээс “Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах хоёр шатлалт зээлийн төсөл”-ийг санхүүжүүлэх зорилгоор 5 тэрбум иенийн зээл олгохоор болсон. Энэхүү гэрээний хүрээнд 2007 оны 5 сарын 14-ний өдөр Банк 77,423 сая төгрөг, 3.2 сая ам.долларын санхүүжилт авсан. Төгрөгийн зээлийн хувьд хүү нь арилжааны банкуудын өмнөх 12 дугаар сарын хугацаагүй хадгаламжийн дундаж хүүтэй тэнцүү, ам.долларын зээлийн хувьд хүү нь 6 сарын ЛИБОР хүү дээр 1%-ийн ахуйц ашиг нэмсэнтэй тэнцүү байдлаар тогтоосон байдаг. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 32,506 сая төгрөг (2022: 32,954 сая төгрөг) байсан ба зээл 2033 онд төлөгдөж дуусна.

Сангийн яам – Азийн Хөгжлийн Банк***Хөдөө аж ахуйн болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төсөл (АХБ)***

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр Монгол Улсын засгийн газар Азийн хөгжлийн банктай “Хөдөө аж ахуйн болон хөдөөгийн хөгжлийн төслийн нэмэлт санхүүжилт”-ийн 3287-МОН, 3288-МОН (СФ) тоот дамжуулан зээлдүүлэх гэрээнүүдийг байгуулсан. Энэхүү нэмэлт гэрээний хүрээнд Банк нь Сангийн яамтай 2016 оны 5 сарын 5-ны өдөр зээлийн гэрээг байгуулсан бөгөөд тайлагналын өдрийн байдлаар нийт 35,288 сая төгрөгийн санхүүжилтийг хүлээн авсан. Зээл нь хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд зориулагдсан. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 22,930 сая төгрөг ба жилийн 4.5% хүүтэй байна.

23. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)

Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Зээлийн батлан даалтын сан

Азийн хөгжлийн банкны “Зээлийн батлан даалтын тогтолцоог дэмжих замаар эдийн засгийг төрөлжүүлэх, ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх” төслийн зээлийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Банк нь Зээлийн батлан даалтын сантай “Батлан даалтын ерөнхий гэрээ”-г байгуулсан. Төслийн зээлийн хүрээнд Банк 9.6 тэрбум төгрөгийн батлан даалтын эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд санхүүжилтийн зардал нь жилийн 5% байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 7.2 тэрбум төгрөг байгаа ба 2033 онд төлөгдөж дуусна.

Орлогыг дэмжих хөтөлбөр

Гүүд Нэйборс Олон улсын ТББ-аас тодорхойлсон зорилтот бүсийн оршин суугчдын өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх, амжиргааны чанар, нийгэм, эдийн засгийн чадавхийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Банк Гүүд Нэйборс Монгол байгууллагатай 2023 оны 10 сарын 6-ны өдөр гэрээ байгуулсан. Жилийн хүү нь 3% байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээл 1.2 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байгаа ба 2025 оны 10-р сард төлөгдөж дуусна.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам – Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан

(i) Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих бичил зээл

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамтай “Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр”-ийн хүрээнд 2020 оны 10 сарын 22-ны өдөр “Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд олгох жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ”-г байгуулан хамтран ажиллаж байна. Жилийн хүү нь 6.77% байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 586.9 сая төгрөг ба 2024 оны 10-р сард төлөгдөж дуусна.

(ii) Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих бичил зээл

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамтай “Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр”-ийн хүрээнд 2022 оны 12 сарын 26-ны өдөр “Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд олгох жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ”-г байгуулан хамтран ажиллаж байна. Жилийн хүү нь 4.4% байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 3.35 тэрбум төгрөг ба 2025 оны 12-р сард төлөгдөж дуусна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам

Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн урт хугацаат хөнгөлөлттэй зээл

Банк 2019 оны 8 сарын 2-ны өдөр Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамтай “Ерөнхий нөхцөл тохиролцоо хамтран ажиллах гэрээ”-г байгуулсан. Төслийн хүрээнд Банк 21 тэрбум төгрөгийн төслийн зээлийн эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд эх үүсвэрт тооцох жилийн хүү нь 1.8% байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 4.85 тэрбум төгрөг байсан ба 2025 оны 7-р сард төлөгдөж дуусна.

Зах зээл ба Бэлчээрийн удирдлагын хөгжил

Банк 2020 оны 5 сарын 15-ны өдөр Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамтай “Ерөнхий нөхцөл тохиролцоо хамтран ажиллах гэрээ”-г байгуулсан. Төслийн хүрээнд Банк 2.7 тэрбум төгрөгийн төслийн зээлийн эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд эх үүсвэрт тооцох жилийн хүү нь 5% байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 2.77 тэрбум төгрөг байсан.

Дээрх бүх зээлийн санхүүжилт нь барьцаагүй.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг Банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жинлэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа);
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа, хүүгийн хөшүүргийн харьцаа);
- Зээлтэй холбоотой харьцаа үзүүлэлтүүд (хамгийн том зээлдэгчид болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа, нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа, чанаргүй зээлийг нийт зээлд харьцуулсан харьцаа, нээлттэй зээлийн эрсдэлийн харьцаа, сангаас хаасан зээлийн нийт зээлд эзлэх харьцаа);
- Бусад харьцаа үзүүлэлтүүд (зардал орлогын харьцаа, зээл хадгаламжийн харьцаа, нийт хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн хамгийн бага дүн).

Банк 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар гэрээний үүргээ биелүүлж ажилласан.

24. Бусад өглөг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
<i>Бусад санхүүгийн өглөг:</i>		
Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо	79,774,247	58,248,972
Өглөг болон хуримтлагдсан өглөг	37,372,135	34,910,447
Картын түр өглөг	31,960,367	35,796,352
Балансын гадуурх үүргийн нөөц (Тодруулга 36)	12,534,864	6,206,949
<i>Бусад санхүүгийн бус өглөг:</i>		
Цалингийн өглөг	19,666,057	10,066,639
Орлогын албан татавараас бусад татварын өглөг	9,700,389	937,273
Хойшлогдсон орлого	643,756	316,577
Нийт бусад өглөг	191,651,815	146,483,209

Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо болон картын түр өглөг нь төлөх бэлэн мөнгө болон төлбөр тооцоотой хамааралтай байдаг. Холбогдох төлбөр нь дараа ажлын өдөрт бүрэн төлөгддөг.

25. Хувьцаат капитал, бусад нөөц ба ногдол ашиг

Хувьцаат капитал

	Энгийн хувьцааны тоо, олгосон болон бүрэн төлөгдсөн		Дүн	
	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31 <i>Мянган төгрөгөөр</i>	2022 оны 12 дугаар сарын 31 <i>Мянган төгрөгөөр</i>
Нийт энгийн хувьцаа	1,912,198,000	1,720,978,200	191,219,800	172,097,820
Нэмж төлөгдсөн капитал	-	-	164,257,808	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх нийт энгийн хувьцаа	1,912,198,000	1,720,978,200	355,477,608	172,097,820

Банк 2023 оны 4 сарын 13-ны өдрөөс 4 сарын 19-ний өдрийн хооронд Монголын Хөрөнгийн Бирж (МХБ)-ээр дамжуулан хувьцаагаа анх удаа олон нийтэд санал болгосон (IPO). Банкны IPO арилжаа амжилтай болсон бөгөөд 183%-ийн илүү захиалгатайгаар хаасан. Монголбанк 2023 оны 6 сарын 22-ны өдөр IPO-оос төвлөрсөн эх үүсвэрийг өөрийн хөрөнгөд бүртгэх хүсэлтийг хүлээн авч зөвшөөрсөн. Монголбанкны зөвшөөрлийн дагуу 183,379,788 мянган төгрөгийг өөрийн хөрөнгөд бүртгэсэн. Үүнээс 19,121,980 мянган төгрөгийг нэрлэсэн үнэ буюу 100 төгрөгөөр нийт энгийн хувьцааны өсөлт, үлдсэн 164,257,808 мянган төгрөг буюу нэрлэсэн үнэ болон IPO-ийн үнийн зөрүүгээр нэмж төлөгдсөн капитал дансанд бүртгэсэн. Монголбанкны 2023 оны 3 дугаар сарын 22-ны өдрийн зөвшөөрлийн дагуу банк хувьцаа эзэмшигчдэдээ 180,702,711 мянган төгрөгийн ногдол ашиг тараасан.

Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн өмчлөлийн хувь хэмжээ 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдалтай байна:

	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Эйч Эс Холдингс Лимитед Компани	40.99%	45.55%
Таван Богд Трейд Лимитед Компани	22.78%	25.31%
Д.Хулан	13.22%	14.69%
Эйч.Эс Интернэйшнл (Ази) Лимитед Компани	8.78%	9.75%
Ажилтнууд	4.23%	4.70%
Олон нийт	10.00%	-
Нийт энгийн хувьцаа	100.00%	100.00%

25. Хувьцаат капитал, бусад нөөц ба ногдол ашиг (үргэлжлэл)

Бусад нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	БДОБУЦ-ээр бүртгэгдэх нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
2023 оны 12 дугаар сарын 31				
2023 оны 1 сарын 1-нээр	(10,420,015)	(3,452,623)	88,384,098	74,511,460
Хорогдуулалт	–	–	(2,201,645)	(2,201,645)
БДОБУЦ-ээр бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалтын бодит бус гарз	–	9,843,033	–	9,843,033
Хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн гарз (Тодруулга 12)	(18,255,772)	–	–	(18,255,772)
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хейджийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	21,318,201	–	–	21,318,201
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хэрэгжсэн цэвэр гарз	7,190,948	–	–	7,190,948
БДОБУЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ХБЭА-ын цэвэр зардал	–	(217,284)	–	(217,284)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх хойшлогдсон татварын хөрөнгө (Тодруулга 32.2)	(2,563,344)	(2,406,437)	–	(4,969,781)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын цэвэр хөдөлгөөн	7,690,033	7,219,312	(2,201,645)	12,707,700
2023 оны 12 дугаар сарын 31	(2,729,982)	3,766,689	86,182,453	87,219,160

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	БДОБУЦ-ээр бүртгэгдэх нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
2022 оны 12 дугаар сарын 31				
2022 оны 1 сарын 1-нээр	(1,670,161)	5,564,266	90,384,720	94,278,825
Хорогдуулалт	–	–	(2,000,622)	(2,000,622)
БДОБУЦ-ээр бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалтын бодит бус гарз	–	(12,022,518)	–	(12,022,518)
Хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн олз (Тодруулга 12)	81,958,751	–	–	81,958,751
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хейджийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	(94,832,472)	–	–	(94,832,472)
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хэрэгжсэн цэвэр гарз	1,207,248	–	–	1,207,248
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх хойшлогдсон татварын хөрөнгө (Тодруулга 32.2)	2,916,619	3,005,629	–	5,922,248
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын цэвэр хөдөлгөөн	(8,749,854)	(9,016,889)	(2,000,622)	(19,767,365)
2022 оны 12 дугаар сарын 31	(10,420,015)	(3,452,623)	88,384,098	74,511,460

26. Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон хүүгийн орлого</i>		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,376,822,871	1,073,427,355
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	400,713,505	204,955,610
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр	76,713,503	40,739,993
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр	8,560,941	8,268,189
Бусад банкинд байршуулсан хөрөнгө	2,004,373	-
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон нийт хүүгийн орлого	1,864,815,193	1,327,391,147

Бусад адилтгах хүүгийн орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр	29,093,144	17,339,939
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	14,321,295	22,634,596
Нийт бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	43,414,439	39,974,535

Хүүгийн орлого, зардлыг ААБҮЦ-ээр хүлээн зөвшөөрөхөөс бусад тохиолдолд бүх өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккруэл суурьт үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргачлалар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэнэ. ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцож орлого үр дүнгийн тайлангийн “бусад адилтгах орлого” мөрөнд тайлагнасан.

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойтойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно. Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд тухайн зээлийг тусгайлсан хэлцэл байгуулах худалдах төлөвлөгөөгүй тохиолдолд тухайн зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк ААБҮЦ-ээр хэмжигдсэн санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

Үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн түвшин нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг (анхны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал) анх бодит үнэ цэнээр (худалдан авах үнээр илэрхийлэгддэг) хүлээн зөвшөөрөхдөө бүртгэх хямдруулах хүү юм. Үр дүнд нь үр ашигт хүүгийн түвшин нь зээлийн тохируулгатай байдаг.

Дараах нөхцөлөөс бусад үед санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэд үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолно.(1) зээлийн үнэ цэнийн бууралтад орсон санхүүгийн хөрөнгүүд (Шатлал 3), хүүгийн орлогын үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан ХӨ-өөр тооцож, ХБЭА-ын санг хассан дүнгээр, (2) үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анхны зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгийг тооцох үед.

Хэрэв шатлал 3-д ангилсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл дараа нь сайжирч, хөрөнгө нь цаашид зээлийн үнэ цэнийн бууралтгүй болсон мөн энэ сайжирсан байдал нь хөрөнгийг зээлийн үнэ цэнийн бууралттай гэж тогтоосны дараа үүсэх үйл явдалтай бодитойгоор холбоотой байгаа тохиолдолд хөрөнгийг шатлал 3-аас гаргаж, хүүгийн орлогын дансны нийт дүнгээс үр ашигт хүүгийн аргаар тооцож бүртгэнэ. Өмнө нь хөрөнгө шатлал 3-д байсны улмаас ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй байсан нэмэлт хүүгийн орлого нь ангилал сайжирснаар үнэ цэнийн бууралтын буцаалт гэж хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

27. Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	587,269,083	368,195,946
Зээлээр авсан санхүүжилт	163,063,975	73,123,072
Хейдж хангасан своп хэлцлийн хүүгийн зардал	27,959,347	6,915,692
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	13,999,172	-
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	12,474,527	27,636,217
Нийт хүүгийн зардал	804,766,104	475,870,927

Бусад адилтгах хүүгийн зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Хейдж хангаагүй своп хэлцлийн хүүгийн зардал	13,349,300	3,414,988
Түрээсийн өр төлбөр	1,966,273	1,798,399
Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлтөөс үүссэн олзд ногдох зардал	727,009	-
Нийт бусад хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	16,042,582	5,213,387

28. Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Шимтгэл, хураамжийн орлого		
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	134,127,436	129,002,513
Мобайл болон интернэт банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	116,937,472	110,782,991
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	16,964,575	13,467,905
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	3,546,341	3,419,825
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	1,835,710	2,359,702
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	241,410	305,274
Бусад	7,981,409	4,128,433
Нийт шимтгэл, хураамжийн орлого	281,634,353	263,466,643
Шимтгэл, хураамжийн зардал		
Мобайл үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	27,154,247	22,950,674
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	21,380,036	16,972,997
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	9,267,553	6,833,556
Гадаад валютын арилжааны шимтгэл, хураамж	1,888,925	1,030,614
Нийт шимтгэл, хураамжийн зардал	59,690,761	47,787,841
Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого	221,943,592	215,678,802

Шимтгэлийн орлогыг үндсэн ажил гүйлгээ гарсны дараа тодорхой хугацаанд буюу Банк гүйцэтгэлийн үүргээ хангасан үед хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн авсан хураамж, шимтгэл болон авлагын дүн нь гүйцэтгэлийн ялгаатай үүргүүд гэж тодорхойлсон үйлчилгээний хувьд гүйлгээний үнийг илэрхийлнэ. Иймд орлогод харилцагчийн нэрийн өмнөөс гадаад валют худалдах, худалдан авахад зориулсан хураамж, төлбөрийн гүйлгээ хийх үйлчилгээний хураамж, бэлэн мөнгөний төлбөр тооцоо, цуглуулах, зарцуулах хураамж зэрэг багтана.

29. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Хейджийн хэрэгжсэн цэвэр гарз	(7,141,463)	(1,268,618)
Хейджийн өгөөжгүй хэсэг	(4,634,804)	15,273,535
Хейдж хангаагүй своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(827,746)	1,873,472
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт цэвэр (гарз)/олз	(12,604,013)	15,878,389

30. Зээлжих эрсдэлийн сан

Дараах хүснэгтэд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн тайлант жилийн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн ХБЭА-ын сангийн зардал/(буцаалт)-ыг харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
<i>ХБЭА-ын сангийн цэвэр зардал/(буцаалт):</i>		
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (Тодруулга 7)	(1,155,522)	931,403
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц (Тодруулга 8)	1,262,104	1,969,109
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 13)	85,822,040	138,534,121
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр (Тодруулга 10)	942,314	2,640,432
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр (Тодруулга 10)	(217,284)	(1,767,018)
Балансын гадуурх үүрэг (Тодруулга 36)	6,327,915	332,843
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 14)	(220,320)	873,348
Нийт ХБЭА-ын сан	92,761,247	143,514,238

2023 онд чанаргүй 2 зээл төлөгдсөний үр дүнд 33,128,555 мянган төгрөгийн ХБЭА-ын зардал буцаагдсан бөгөөд энэ нь ховор эргэн төлөлтийн тохиолдол юм.

31. Үйл ажиллагааны зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Цалин, хөлс ба урамшуулал	169,146,648	138,612,201
МТ-ийн үйлчилгээний зардал	99,681,682	63,705,516
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 15)	55,676,503	54,489,263
Мөнгөн хадгаламжийн даатгалын шимтгэл	26,879,455	18,676,189
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	20,748,148	16,948,218
Барилга, байшингийн засварын зардал	20,736,904	16,020,919
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулалт (Тодруулга 16)	18,292,815	20,643,564
Маркетинг, зар сурталчилгааны зардал	11,602,083	8,808,130
Оффисын бараа материал, хангамжийн зардал	11,385,774	8,719,117
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 17)	8,438,579	7,623,736
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал	8,036,988	6,087,663
Харуул хамгаалалтын үйлчилгээ	5,890,783	5,768,829
Хадгаламж тогтворжуулах сангийн зардал	4,605,537	3,687,185
Мэдээлэл, харилцаа холбооны зардал	4,321,496	3,224,255
Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	4,052,471	2,698,269
Тээврийн зардал	3,874,097	3,650,044
Сургалтын зардал	3,537,942	1,648,789
Арга хэмжээний зардал	3,381,287	2,185,960
Албан томилолтын зардал	2,529,101	1,623,042
Даатгалын зардал	1,925,472	1,571,307
Богино хугацаат түрээсийн зардал	1,687,294	1,543,698
Судалгааны зардал	1,524,750	3,394,837
Бусад зардал	14,782,024	20,712,474
Нийт дүн	502,737,833	412,043,205

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Эрүүл мэнд ба нийгмийн даатгалын шимтгэл:		
Эрүүл мэнд ба нийгмийн даатгалын сан	6,639,407	5,423,430
Тэтгвэрийн даатгалын сан	14,108,741	11,524,788
Нийт дүн	20,748,148	16,948,218

Банкны ажилчдын цалин, нийгмийн даатгалын шимтгэл, жилийн цалинтай чөлөө, ХЧТАТэтгэмж, урамшуулал, мөнгөн бус тэтгэмжийг ажилтны холбогдох үйлчилгээ үзүүлсэн тайлант жилд тайлагнана. Банк хуулиар тогтоосон шимтгэлийн тогтолцооны төлбөрөөс гадна тэтгэвэр болон түүнтэй адилтгах тэтгэмжийн төлбөрийг хийх хууль ёсны болон бодит үүрэг хүлээхгүй.

2023 оны 5 болон 10-р сард ажилчдын үндсэн цалин нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор тайлант жилийн цалин өссөн.

2023 оны санхүүгийн жилд аудиторын аудитын үйлчилгээний шимтгэлд 771,905 мянган төгрөг, аудитын бус үйлчилгээ буюу МТ-ийн үйлчилгээний шимтгэлд 676,795 мянган төгрөг, хүний нөөц, харилцааны чадваруудын сургалтын зардалд 104,911 мянган төгрөг, татвар болон хуулийн зөвлөх үйлчилгээний шимтгэлд 290,057 мянган төгрөгийг тус тус бүртгэсэн.

32. Орлогын албан татвар

32.1 Орлогын албан татварын зардал

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн татварын зардал	184,798,981	136,009,119
Хойшлогдсон татвар:		
Түр зөрүү үүссэнтэй холбоотой болон татварын алдагдал	(823,532)	6,051,906
Нийт орлогын албан татварын зардал	183,975,449	142,061,025

Орлогын албан татварыг тайлант үеийн эцэст бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан хууль тогтоомжийн дагуу санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрнө. Орлогын албан татварын зардал нь тухайн тайлант хугацааны болон хойшлогдсон татвараас бүрдэх бөгөөд тухайн зардлуудтай холбоотой ажил гүйлгээ нь тухайн буюу өөр тайлант хугацаанд бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэнээс бусад тохиолдолд тухайн жилийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Тайлант хугацааны орлогын албан татвар нь тухайн болон өмнөх хугацаанд үүссэн татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын байгууллагад төлөх эсвэл түүнээс нөхөн авах дүн болно. Санхүүгийн тайланг холбогдох татварын албанд тушаахаас өмнө баталж амжаагүй тохиолдолд татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг урьдчилан тооцоолдог. Орлогын албан татвараас бусад татваруудыг удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардалд бүртгэдэг.

Хойшлогдсон орлогын албан татварыг тооцоохдоо татварын алдагдлыг ирээдүйд шилжүүлэх балансын өглөгийн аргыг ашигладаг ба санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь болон санхүүгийн тайлан дахь бүртгэлийн дүнгийн хооронд үүсэх түр зөрүүнд үндэслэж тооцдог.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлийн чөлөөлөлтийн дагуу татвар ногдуулах ашиг болон бүртгэлийн ашгийн алинд ч нөлөөлдөггүй, мөн бизнесийн нэгдлээс бусад ажил гүйлгээнд хөрөнгө ба өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед үүссэн түр зөрүүгийн хувьд хойшлогдсон татвар бүртгэхгүй. Хойшлогдсон татварын үлдэгдлийг тайлант хугацааны эцэст бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан татварын хувь хэмжээгээр тооцож байгаа бөгөөд түр зөрүү гарах хугацаанд буцаах эсвэл татварын алдагдлыг ирээдүйд ашиглагдах үед тооцохоор хүлээгдэж байдаг.

Хасагдах түр зөрүү болон татварын алдагдал шилжүүлснээс үүссэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ирээдүйд түр зөрүү буцаах магадлалтай үед бүртгэх бөгөөд эдгээр түр зөрүүг ирээдүйд олох татварын ашгаас хасч ашиглаж болохуйц хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрнө.

Банк санхүүгийн тайлагналын зорилгоор орлогод суурилан албан татварыг тооцоолдог бөгөөд орлогын албан татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого болон татвараас хасагдахгүй зардлын хувьд тохируулга хийх замаар орлогын албан татварын зардлыг тодорхойлдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 6,000,000 мянган төгрөг (2022: 6,000,000 мянган төгрөг) хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10%, 6,000,000 мянган төгрөг (2022: 6,000,000 мянган төгрөг)-өөс илүү гарсан дүнгээс 25%-ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлого нь хуулийн дагуу татвар ногдохгүй орлого болно. Харилцагчдад олгосон чанаргүй зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын гарз нь орлогын татварын зорилгоор хасагдах зардал болно.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын албан татварын зардлыг Банкинд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын албан татварын зардалд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн байдлаар хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

32. Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

32.1 Орлогын албан татварын зардал (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
Татварын өмнөх ашиг	742,758,322	590,833,224
25%-ийн орлогын албан татвар (2022: 25%)	185,689,580	147,708,306
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлын нөлөө	6,786,271	5,009,070
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого-Засгийн газрын бонд	(12,492,373)	(8,866,357)
Тусгай хувь хэмжээгээр ногдуулсан орлогын албан татвар	(130,422)	(889,994)
Тайлант жилийн ногдуулсан татвараас давсан сан	5,022,393	-
Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	(900,000)	(900,000)
Тайлант жилийн татварын зардал	183,975,449	142,061,025

2023 оны орлогын албан татварын үр ашигт хүүгийн хувь хэмжээ нь 24.77% (2022:24.09%) байна.

Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу татвараас чөлөөлөгдөх орлогод Засгийн газрын бондын хүүний орлого орсон байна.

32.2 Хойшлогдсон татвар

Банкны тодорхой бус байр суурийг удирдлага тайлант үеийн эцэс бүрд дахин үнэлдэг. Банкны орлогын татварын байр суурийг татварын байгууллага хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болохоос үүдэн нэмэлт татвар ногдуулах нь ногдуулахгүй байхаас илүү магадлалтай гэж удирдлага үзсэн тохиолдолд өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн тайлангийн эцсийн өдрийн байдлаар бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан хууль тогтоомжийн тайлбар, мөн ижил асуудлыг шүүх байгууллагын шийдвэрлэсэн байдалд үндэслэн үнэлгээ хийдэг.

Торгууль, алданги болон орлогын бус татвартай холбоотой өглөгийн хувьд тайлант хугацааны эцэс дэх өр төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардлыг удирдлага хамгийн боломжит аргаар тодорхойлсноор хүлээн зөвшөөрнө.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн болон өмчийн үнэт цаас	Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	Нийт дүн
2023 оны 1 сарын 1-нээрх	1,150,874	1,059,844	(6,919,969)	(4,709,251)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 25)	(2,406,437)	(2,563,345)	-	(4,969,782)
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн	-	3,365,452	(2,541,920)	823,532
2023 оны 12 сарын 31-нээрх	(1,255,563)	1,861,951	(9,461,889)	(8,855,501)
2022 оны 1 сарын 1-нээрх	(1,854,755)	1,169,341	(3,894,179)	(4,579,593)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 25)	3,005,629	2,916,619	-	5,922,248
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн	-	(3,026,116)	(3,025,790)	(6,051,906)
2022 оны 12 сарын 31-нээрх	1,150,874	1,059,844	(6,919,969)	(4,709,251)

32.3 Орлогын албан татварын өглөг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Орлогын албан татварын өр төлбөр 1 сарын 1-ний өдрөөр	3,957,990	2,167,852
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	184,798,981	136,009,119
Төлсөн татвар	(161,390,205)	(134,218,981)
Орлогын албан татварын өр төлбөр 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	27,366,766	3,957,990

33. Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд ногдох ашиг, алдагдлыг тайлант жилийн эргэлтэд байгаа хувьцааны жинлэсэн дундаж тоонд хуваах замаар тодорхойлно. Банкинд хорогдуулсан энгийн хувьцаа байхгүй тул хорогдуулсан болон үндсэн ногдох ашиг ижил байна. Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг доорх байдлаар тооцоолсон:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах ашиг – үндсэн болон хорогдуулсан	558,782,873	448,772,199
Нэгж хувьцаанд ногдох энгийн хувьцааны жинлэсэн дундаж тоо	1,818,945,604	1,720,978,200

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Тухайн тайлангийн хугацаанд Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд:		
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг, үндсэн	307	261
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг, хорогдуулсан	307	261

34. Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга

Банкны өр төлбөр болон түүний өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг тайлант хугацаа бүрээр үзүүлэв. Мөнгөн гүйлгээний тайланд өрийн зүйлсийг санхүүжилт хэмээн тусгасан:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр				Нийт дүн
	Зээлээр авсан санхүүжилт	Репо хэлцэл	Банкнаас гаргасан үнэт цаас	Түрээсийн өр төлбөр	
2023 оны 1 сарын 1-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,776,932,717	367,267,329	-	11,231,249	2,155,431,295
Мөнгөн гүйлгээ					
Орох мөнгөн урсгал	957,358,478	958,913,403	226,762,400	-	2,143,034,281
Гарах мөнгөн урсгал	(616,157,388)	(1,271,488,927)	-	(8,410,670)	(1,896,056,985)
Төлөгдсөн хүү	(57,486,650)	(4,643,211)	(9,638,271)	(1,966,273)	(73,734,405)
Мөнгөн бус гүйлгээ					
Шинэ түрээс	-	-	-	10,215,762	10,215,762
Хуримтлагдсан хүү	163,063,975	10,133,488	13,999,172	1,966,273	189,162,908
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	(101,989,262)	-	(7,124,719)	-	(109,113,981)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	2,121,721,870	60,182,082	223,998,582	13,036,341	2,418,938,875
<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр				Нийт дүн
	Зээлээр авсан санхүүжилт	Репо хэлцэл	Түрээсийн өр төлбөр		
2022 оны 1 сарын 1-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,191,916,946	620,802,675	11,085,695		1,823,805,316
Мөнгөн гүйлгээ					
Орох мөнгөн урсгал	959,412,011	3,801,304,742	-	-	4,760,716,753
Гарах мөнгөн урсгал	(560,785,101)	(4,071,420,232)	(7,633,424)	-	(4,639,838,757)
Төлөгдсөн хүү	(51,736,874)	(9,158,839)	(1,798,399)	-	(62,694,112)
Мөнгөн бус гүйлгээ					
Шинэ түрээс	-	-	-	7,778,978	7,778,978
Хуримтлагдсан хүү	73,123,072	25,738,983	1,798,399	-	100,660,454
Гэрээний өөрчлөлтөөс үүссэн тохируулга	(2,275,457)	-	-	-	(2,275,457)
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	167,278,120	-	-	-	167,278,120
2022 оны 12 сарын 31-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,776,932,717	367,267,329	11,231,249		2,155,431,295

35. Сегментийн шинжилгээ

Үйл ажиллагааны сегментүүд нь бизнесийн үйл ажиллагааны явцад орлого олж, зардал гаргадаг бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэх бөгөөд үйл ажиллагааны үр дүнг үйл ажиллагааны ахлах шийдвэр гаргагч тогтмол хянадаг ба санхүүгийн мэдээллийг сегмент бүрээр бүртгэх боломжтой байдаг. Үйл ажиллагааны ахлах шийдвэр гаргагч нь Банкны гүйцэтгэх удирдлагын хорооны гишүүд юм.

Банк нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд суурилсан дараах таван бизнесийн үндсэн сегментэд үйл ажиллагаагаа явуулдаг:

- *Иргэдийн банк:* Хувийн банкны үйлчилгээ, харилцагчийн хувийн харилцах, хадгаламж, кредит болон дебит карт, хэрэглээний зээл, ипотекийн зээл зэрэг үйлчилгээнүүд орно.
- *ЖДБ-ийн банк:* Харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламжийн данс, овердрафт, зээл болон бусад зээлийн хэрэгсэл, бизнесийн зөвлөгөө болон бусад зөвлөгөөг өгөх үйлчилгээг үзүүлнэ.
- *Байгууллагын банк:* Харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламжийн данс, овердрафт, зээл болон бусад зээлийн хэрэгслийн үйлчилгээг үзүүлнэ.
- *Хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа:* Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор үүсмэл хэрэглүүрүүдийг ашиглах болон богино хугацаат байршуулалт, компани засгийн газрын өрийн үнэт цаас зэрэг түргэн хөрвөх хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийсэн санхүүжилт болон төвлөрсөн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа нь хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа юм.
- *Бусад:* Төв оффисын үйл ажиллагаа болон Банкны барилга болон байгууллагын тодорхой зардлыг удирддаг төвлөрсөн хамтын үйлчилгээнүүд багтдаг.

Банк татварын өмнөх ашигт үндэслэн сегмент бүрийн ашигт ажиллагааг үнэлдэг.

Банк үйл ажиллагаагаа Монгол Улсад явуулдаг тул газарзүйн сегментийн талаар нэмэлт мэдээлэл байхгүй. Гадаад харилцагч болон хамтрагч байгууллагуудтай хийсэн гүйлгээний орлого нь 2023 болон 2022 онд Банкны нийт орлогын 10% ба түүнээс дээш хувийг эзлээгүй байна.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

35. Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Бусад	Нийт дүн
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцоолсон хүүгийн орлого	1,027,335,167	164,315,805	165,054,608	490,520,196	17,589,417	1,864,815,193
<i>Бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	319,680,624	157,083,813	164,071,665	-	5,710,068	646,546,170
<i>Хэрэглээний зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	707,654,543	7,231,992	193,391	-	11,879,349	726,959,275
<i>Бусад хүүгийн орлого</i>	-	-	789,552	490,520,196	-	491,309,748
Бусад адилтгах хүүгийн орлого	14,864,119	2,500,421	215,887	25,775,717	58,295	43,414,439
Хүүгийн зардал	(564,533,934)	(10,518,339)	(11,216,862)	(230,813,284)	12,316,315	(804,766,104)
<i>Хувь хүн</i>	(532,457,646)	(4,921,192)	(1,815)	-	(639,755)	(538,020,408)
<i>Байгууллага</i>	(32,076,288)	(5,597,147)	(11,215,047)	(230,813,284)	12,956,070	(266,745,696)
Бусад адилтгах хүүгийн зардал	-	-	-	-	(16,042,582)	(16,042,582)
Цэвэр хүүгийн орлогын хуваарилалт дахь Төв оффисын зардлын хуваарилалт	169,584,777	24,951,663	33,883,569	-	(228,420,009)	-
Үйл ажиллагааны сегмент хоорондын гүйлгээ	202,039,530	(73,636,170)	(85,308,782)	(285,347,267)	242,252,689	-
Хүү, түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг	679,704,882	82,661,717	68,744,851	135,362	256,174,134	1,087,420,946
<i>Зээлжих эрсдэлийн (сан)/буцаалт</i>	(71,684,297)	(26,225,009)	6,441,853	(831,612)	(462,182)	(92,761,247)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн дараах хүү, түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг	608,020,585	56,436,708	75,186,704	(696,250)	255,711,952	994,659,699
Шимтгэл, хураамжийн орлого	245,001,659	8,808,638	25,733,156	2,090,900	-	281,634,353
Шимтгэл, хураамжийн зардал	(48,234,655)	(1,525,709)	(4,733,967)	(5,196,430)	-	(59,690,761)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	-	-	-	(12,604,013)	-	(12,604,013)
Гадаад валютын арилжааны олз	9,198,040	872,890	2,692,404	17,509,348	-	30,272,682
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз	-	-	-	1,429,362	-	1,429,362
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	1,746,029	-	1,746,029
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны олз	-	-	-	1,133,461	-	1,133,461
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны олз	-	-	-	1,010,247	-	1,010,247
ХӨ-өөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз/(гарз)	2,035,266	2,265,105	(4,300,371)	-	5,426,968	5,426,968
Үйл ажиллагааны бусад орлого	513,741	946	-	8,384	2,540,304	3,063,375
Үйл ажиллагааны зардал	(184,704,108)	(7,028,781)	(1,399,608)	(3,414,066)	(306,191,270)	(502,737,833)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр	(220,650)	45,423	-	-	(2,410,020)	(2,585,247)
Татварын өмнөх ашиг	631,609,878	59,875,220	93,178,318	3,016,972	(44,922,066)	742,758,322
Нийт хөрөнгө	6,786,463,451	1,074,331,315	1,311,226,262	7,625,621,739	552,999,306	17,350,642,073
Нийт өр төлбөр	10,825,261,438	580,832,872	986,624,139	2,353,044,258	513,144,005	15,258,906,712
Капиталын зардал	23,721,689	85,731	-	-	45,467,679	69,275,099

35. Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр

Мянган төгрөгөөр	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Бусад	Нийт дүн
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцоолсон хүүгийн орлого	745,437,868	143,224,966	155,549,148	255,146,890	28,032,275	1,327,391,147
<i>Бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	260,701,465	138,577,528	155,415,566	-	5,840,897	560,535,456
<i>Хэрэглээний зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	484,736,403	4,647,438	133,582	-	22,191,378	511,708,801
<i>Бусад хүүгийн орлого</i>	-	-	-	255,146,890	-	255,146,890
Бусад адилтгах хүүгийн орлого	15,795,013	6,994,651	870,536	16,156,841	157,494	39,974,535
Хүүгийн зардал	(355,837,724)	(4,089,201)	(6,215,226)	(111,092,001)	1,363,225	(475,870,927)
<i>Хувь хүн</i>	(346,874,151)	(1,597,442)	(160,562)	-	(1,771,459)	(350,403,614)
<i>Байгууллага</i>	(8,963,573)	(2,491,759)	(6,054,664)	(111,092,001)	3,134,684	(125,467,313)
Бусад адилтгах хүүгийн зардал	-	-	-	-	(5,213,387)	(5,213,387)
Төв оффисын зардлын хуваарилалт	112,828,610	19,186,510	26,952,496	-	(158,967,616)	-
Үйл ажиллагааны сегмент хоорондын гүйлгээ	78,019,744	(80,392,577)	(93,175,523)	(55,457,945)	151,006,301	-
Хүү, түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг	483,414,901	65,737,839	57,028,935	104,753,785	175,345,908	886,281,368
Зээлжих эрсдэлийн сан	(66,022,262)	(41,691,951)	(29,998,121)	(3,772,670)	(2,029,234)	(143,514,238)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн дараах хүү, түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг	417,392,639	24,045,888	27,030,814	100,981,115	173,316,674	742,767,130
Шимтгэл, хураамжийн орлого	240,592,272	5,204,684	15,769,722	1,899,965	-	263,466,643
Шимтгэл, хураамжийн зардал	(38,988,179)	(1,213,097)	(3,737,768)	(3,848,797)	-	(47,787,841)
ХӨ-өөр хэмжигдэх зээлээр авсан санхүүжилтийн гэрээний өөрчлөлтөөс үүссэн олз	-	-	-	2,275,457	-	2,275,457
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	-	-	-	15,878,389	-	15,878,389
Гадаад валютын арилжааны олз	11,249,047	1,331,775	3,395,724	16,822,499	-	32,799,045
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз	-	-	-	6,574,939	-	6,574,939
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	(900,167)	-	(900,167)
ХӨ-өөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	(7,225,649)	-	(7,225,649)
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн гарз	-	-	-	(9,019,495)	-	(9,019,495)
Үйл ажиллагааны бусад орлого	482,102	40	-	3,549	3,831,943	4,317,634
Үйл ажиллагааны зардал	(155,822,091)	(4,726,168)	(33,171)	(4,820,879)	(246,640,896)	(412,043,205)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр	(507,792)	(1,344)	-	-	239,480	(269,656)
Татварын өмнөх ашиг	474,397,998	24,641,778	42,425,321	118,620,926	(69,252,799)	590,833,224
Нийт хөрөнгө	5,484,043,084	985,297,526	1,112,770,192	6,843,557,623	527,044,921	14,952,713,346
Нийт өр төлбөр	9,081,549,935	486,641,238	1,286,864,566	1,961,044,649	621,246,892	13,437,347,280
Капиталын зардал	25,175,184	264,100	-	-	48,001,901	73,441,185

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

35. Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Бусад
2023					
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	107,309,743	6,529,071	20,288,492	130	134,127,436
Мобайл болон интернэт банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	115,130,192	527,937	1,279,343	-	116,937,472
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	13,604,350	443,549	977,794	1,938,882	16,964,575
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	327,209	722,522	2,421,145	75,465	3,546,341
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	1,605,286	106,444	108,147	15,833	1,835,710
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	199,658	10,269	31,483	-	241,410
Бусад	6,825,221	468,846	626,752	60,590	7,981,409
2023 оны шимтгэл, хураамжийн нийт орлого	245,001,659	8,808,638	25,733,156	2,090,900	281,634,353

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Бусад
2022					
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	114,587,304	3,486,167	10,928,915	127	129,002,513
Мобайл болон интернэт банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	108,372,165	683,078	1,727,748	-	110,782,991
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	11,115,642	275,461	341,950	1,734,852	13,467,905
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	279,630	427,082	2,598,479	114,634	3,419,825
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	2,136,438	167,601	35,728	19,935	2,359,702
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	257,050	11,837	36,208	179	305,274
Бусад	3,844,043	153,458	100,694	30,238	4,128,433
2022 оны шимтгэл, хураамжийн нийт орлого	240,592,272	5,204,684	15,769,722	1,899,965	263,466,643

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Банк харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31			2022 оны 12 дугаар сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн
Болзошгүй өр төлбөр						
Банкны олгосон баталгаа	142,011,464	(751,531)	141,259,933	109,875,380	(493,937)	109,381,443
Аккредитив	27,347,449	(185,163)	27,162,286	24,667,537	(143,760)	24,523,777
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	636,504,815	(10,317,573)	626,187,242	640,182,957	(4,954,504)	635,228,453
Ашиглагдаагүй кредит карт	52,416,065	(1,279,543)	51,136,522	61,741,646	(614,748)	61,126,898
Факторингийн авлага	200,000	(1,054)	198,946	-	-	-
Нийт болзошгүй өр төлбөр	858,479,793	(12,534,864)	845,944,929	836,467,520	(6,206,949)	830,260,571
Капитал хөрөнгөтэй холбоотой үүргүүд						
Үндсэн хөрөнгө	1,025,293	-	1,025,293	2,585,144	-	2,585,144
Нийт дүн	859,505,086	(12,534,864)	846,970,222	839,052,664	(6,206,949)	832,845,715

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Балансын гадуурх үүргийн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын сан:

Ашиглагдаагүй зээлийн шугам:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,010,494	867,440	1,076,570	4,954,504	563,109,677	73,481,852	3,591,428	640,182,957
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	18,170,402	4,736,822	4,935,606	27,842,830	2,802,838,908	215,855,499	6,398,817	3,025,093,224
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(17,475,596)	(2,929,133)	(2,777,392)	(23,182,121)	(2,844,569,050)	(179,905,976)	(4,296,340)	(3,028,771,366)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	748	(3,718)	-	(2,970)	1,600,593	(1,600,593)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(214,841)	714,531	-	499,690	(15,694,664)	15,694,664	-	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(196,491)	402,131	205,640	-	(957,887)	957,887	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,491,207	3,189,451	3,636,915	10,317,573	507,285,464	122,567,559	6,651,792	636,504,815
	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2021 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,225,582	319,411	308,736	3,853,729	533,843,824	20,509,543	803,647	555,157,014
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	17,341,656	1,631,358	902,179	19,875,193	2,419,802,488	105,235,498	1,866,417	2,526,904,403
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(16,601,986)	(1,846,818)	(980,257)	(19,429,061)	(2,335,171,427)	(102,700,820)	(4,006,213)	(2,441,878,460)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	632,628	(632,748)	-	(120)	5,840,011	(5,840,011)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,587,386)	2,592,531	(564,292)	440,853	(61,205,219)	63,405,219	(2,200,000)	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(1,196,294)	1,410,204	213,910	-	(7,127,577)	7,127,577	-
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,010,494	867,440	1,076,570	4,954,504	563,109,677	73,481,852	3,591,428	640,182,957

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Ашиглагдаагүй кредит карт:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2022 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	233,325	23,317	358,106	614,748	59,188,664	1,503,980	1,049,002	61,741,646
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	672,842	121,332	2,681,402	3,475,576	154,339,455	3,023,447	4,650,482	162,013,384
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(750,028)	(95,626)	(2,675,133)	(3,520,787)	(163,035,681)	(3,574,693)	(4,728,591)	(171,338,965)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,690	(85,555)	-	(83,865)	387,786	(387,786)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(13,695)	115,355	(85,515)	16,145	(1,594,264)	1,718,054	(123,790)	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(71,034)	848,760	777,726	-	(1,096,208)	1,096,208	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	144,134	7,789	1,127,620	1,279,543	49,285,960	1,186,794	1,943,311	52,416,065

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2021 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	258,457	327,904	648,009	1,234,370	73,174,575	1,341,485	1,102,700	75,618,760
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	1,586,956	994,936	1,917,044	4,498,936	279,973,162	5,769,803	3,418,302	289,161,267
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(1,581,303)	(1,585,673)	(2,334,490)	(5,501,466)	(293,030,233)	(6,351,169)	(3,656,979)	(303,038,381)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,582	(39,915)	-	(38,333)	244,030	(244,030)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(32,367)	393,923	(41,292)	320,264	(1,172,870)	1,242,911	(70,041)	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(67,858)	168,835	100,977	-	(255,020)	255,020	-

2022 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	233,325	23,317	358,106	614,748	59,188,664	1,503,980	1,049,002	61,741,646
--	----------------	---------------	----------------	----------------	-------------------	------------------	------------------	-------------------

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Банкны олгосон баталгаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	493,937	109,875,380
Тайлант жилд олгосон	2,538,314	622,681,880
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(2,280,720)	(590,545,796)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	751,531	142,011,464

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2021 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	655,441	129,567,459
Тайлант жилд олгосон	1,454,116	489,673,777
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(1,615,620)	(509,365,856)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	493,937	109,875,380

Аккредитив

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	143,760	24,667,537
Тайлант жилд олгосон	284,489	50,114,668
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(243,086)	(47,434,756)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	185,163	27,347,449

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2021 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	130,565	26,247,091
Тайлант жилд олгосон	262,749	54,071,691
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(249,554)	(55,651,245)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	143,760	24,667,537

Факторингийн авлага

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны үнэ Шатлал 1
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	-	-
Тайлант жилд олгосон	1,054	200,000
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	-	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	1,054	200,000

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

	Чанаргүйдэх магадлал	2023 оны 12 дугаар сарын 31						2022 оны 12 дугаар сарын 31				
		Ашиглаг-даагүй зээлийн шугам	Ашиглаг-даагүй кредит карт	Банкны олгосон баталгаа	Импортын аккредитив	Фактор ингийн авлага	Нийт дансны дүн	Ашиглаг-даагүй зээлийн шугам	Ашиглаг-даагүй кредит карт	Банкны олгосон баталгаа	Импортын аккредитив	Нийт дансны дүн
Шатлал 1	0,00%-с <0,15% хүртэл	14,158,770	19,930,258	-	-	-	34,089,028	35,220,891	14,537,567	-	-	49,758,458
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	1,431,925	-	-	-	1,431,925	-	1,769,507	-	-	1,769,507
	0,25%-с <0,50% хүртэл	12,372,167	-	-	-	-	12,372,167	51,881,802	2,009,769	-	-	53,891,571
	0,50%-с <0,75% хүртэл	2,492,387	1,386,033	-	-	-	3,878,420	-	2,891,209	-	-	2,891,209
	0,75%-с <2,50% хүртэл	37,049,948	7,051,437	-	-	-	44,101,385	32,639,060	37,675,676	-	-	70,314,736
	2,50%-с <10,0% хүртэл	441,132,192	19,386,014	142,011,464	27,347,449	200,000	630,077,119	443,362,909	-	109,875,380	24,667,537	577,905,826
	10,0%-с <45,0% хүртэл	80,000	100,293	-	-	-	180,293	-	147,601	-	-	147,601
	45,0%-с <64,0% хүртэл	-	-	-	-	-	-	5,015	157,335	-	-	162,350
	Нийт Шатлал 1	507,285,464	49,285,960	142,011,464	27,347,449	200,000	726,130,337	563,109,677	59,188,664	109,875,380	24,667,537	756,841,258
Шатлал 2	0,00%-с <0,15% хүртэл	1,319,769	1,086,319	-	-	-	2,406,088	460,080	1,105,155	-	-	1,565,235
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	747	-	-	-	747	-	18,349	-	-	18,349
	0,25%-с <0,50% хүртэл	2,591,134	-	-	-	-	2,591,134	3,303,957	20,798	-	-	3,324,756
	0,50%-с <0,75% хүртэл	-	45	-	-	-	45	-	19,838	-	-	19,838
	0,75%-с <2,50% хүртэл	1,262,786	40,005	-	-	-	1,302,791	15,116,997	119,133	-	-	15,236,130
	2,50%-с <10,0% хүртэл	67,495,258	19,641	-	-	-	67,514,899	31,473,511	82,797	-	-	31,556,308
	10,0%-с <45,0% хүртэл	49,898,442	6,551	-	-	-	49,904,993	23,099,202	34,595	-	-	23,133,796
	45,0% -с дээш	171	33,487	-	-	-	33,658	28,105	103,315	-	-	131,420
	Нийт Шатлал 2	122,567,560	1,186,795	-	-	-	123,754,355	73,481,852	1,503,980	-	-	74,985,832

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

		2023 оны 12 дугаар сарын 31					2022 оны 12 дугаар сарын 31					
Чанаргүйдлийн хугацаа	Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	Ашиглагдаагүй кредит карт	Банкны олгосон баталгаа	Импортын аккредитив	Факторингийн авлага	Нийт дансны дүн	Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	Ашиглагдаагүй кредит карт	Банкны олгосон баталгаа	Импортын аккредитив	Нийт дансны дүн	
Шатлал 3	12 хүртэлх сар	3,026,546	1,481,594	-	-	-	4,508,140	2,965,572	690,204	-	-	3,655,776
	13-аас 24 сар	2,785,801	286,135	-	-	-	3,071,936	167,676	190,995	-	-	358,671
	25-аас 36 сар	641,145	98,898	-	-	-	740,043	136,203	152,927	-	-	289,130
	37-оос 48 сар	7,533	73,472	-	-	-	81,005	-	2,622	-	-	2,622
	49-өөс 60 сар	-	1,961	-	-	-	1,961	149,337	10,594	-	-	159,931
	61-ээс 84 сар	160,766	1,250	-	-	-	162,016	142,640	1,660	-	-	144,300
	84-өөс дээш сар	30,000	-	-	-	-	30,000	30,000	-	-	-	30,000
Нийт Шатлал 3		6,651,791	1,943,310	-	-	-	8,595,101	3,591,428	1,049,002	-	-	4,640,430

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)**Үүрэг**

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм гэрээний үүргүүд нь тогтсон дуусгавар болох хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг хэрэгжээгүй байтал харилцагчаас тусгай шаардлага хангахыг шаардах тус үүргийнх нь хугацаа дууссан байж болох тул гэрээнд заасан нийт дүн ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Татварын маргаан

Татварын ерөнхий газар 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн хугацаанд Банкны 2012-2016 оны албан татвар ногдуулалт, төлөлтийн байдалд шалгалт хийсэн. Шалгалтын үр дүнд хэд хэдэн зөрчлүүд илэрсэн ба нийт 8,093,019 мянган төгрөгийн торгууль ногдуулсан. Банк шалгалтын явцад танилцуулсан зөрчлүүдийг нягтлан шалгаж үзээд 2018 оны 2 сарын 23-ны өдөр шийтгэлийн хуудсыг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй байгаагаа Татварын Ерөнхий Газарт тайлбар хүргүүлсэн. Хэрэг эхэлснээс хойш хоёр талаас давж заалдсан, хэрэгсэхгүй болгосон тохиолдол цөөнгүй гарсан. 2022 онд Хаан банк Захиргааны хэргийн шүүхийн 2022 оны 5 сарын 30-ны өдрийн шийдвэрийг эсэргүүцэн Давж заалдах шатны шүүхэд хандсан. Улмаар 2022 оны 7-р сард давж заалдах шатны шүүх хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны журам зөрчсөн гэх үндэслэлээр Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгосон. Энэ хэрэг нь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд буцсан. 2024 оны 1 дүгээр сарын 3-ны өдөр анхан шатны шүүхээс Банкыг татварын албанд хэсэгчлэн төлбөр төлөх шийдвэр гаргасан. Банк энэхүү шийдвэрийг давж заалдахаар төлөвлөж байна.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт 8,093,019 мянган төгрөг (2022 оны 12 дугаар сарын 31: 4,400,000 мянган төгрөг)-ийн татварын торгуулийн сан байгуулсан.

Хадгаламжийн даатгалын корпорацитай үүссэн маргаан

2018 оны 9 сарын 6-ны өдөр Хадгаламжийн даатгалын корпораци (ХДК) нь Монгол Улсын хөгжлийн Банкнаас Хаан Банкинд байршуулсан харилцах болон мөнгөн хадгаламжийн данснаас даатгалын хураамж болох 1,000,000 мянган төгрөгийг нэхэмжилсэн. Банк энэхүү нэхэмжлэлийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа бөгөөд 2018 оны 10 сарын 1-ний өдөр шүүхэд хариу тайлбар хүргүүлсэн. Мөн 2019 оны 1 сарын 18-ны өдөр Хадгаламжийн даатгалын корпораци нэхэмжлэлийн шаардлагаа 667 сая төгрөгөөр нэмж нэхэмжилсэн бөгөөд нийт нэхэмжлэлийн дүн 1.6 тэрбум төгрөг болсон гэвч нэмэлт 667 сая төгрөгийг Анхан шатны шүүх хэрэгсэхгүй болгосон.

Хоёр тал хууль эрх зүйн үүднээс өөр тайлбар хийснээс болж маргаан үүссэн. Энэ хэрэг өнгөрсөн жилүүдэд Анхан шатны шүүх, Давж заалдах шатны шүүх, Улсын дээд болон Дээд шүүхээр хэд хэдэн удаа хэлэлцэгдсэн. 2022 онд Улсын дээд шүүхийн анхан шатны шүүх хурал 2022 оны 2 сарын 8-ны өдөр болж, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн шинжээч томилуулах хүсэлтийг шүүх хүлээн авсан. 2023 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр болсон шүүх хуралдааны үеэр тус банкнаас шүүгчийн эрхийг хасах хүсэлт гаргасан тул шүүх хурлыг тодорхойгүй хугацаагаар хойшлуулсан. Банкны удирдлага нь шаардлагатай хуулийн зөвлөгөөг авснаар үр дүн нь Банкинд ашигтай байх магадлалтай гэж үзэж байгаа тул 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ямар нэгэн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөөгүй болно.

Болзошгүй орлогын албан татварын өр төлбөр

Банк нь СТОУС-ын дагуу үнэ цэнэ бууралтын санг байгуулахаас гадна Монголбанкны (Төв Банк) тайлагналын шаардлагын дагуу үнэ цэнэ бууралтын санг Монголбанк болон Сангийн яамны хамтарсан тушаалаар батлагдсан Активыг ангилал, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу зээлийн ангилалд үндэслэн байгуулдаг. Эдгээр журмын дагуу Банк нь харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааны чанарыг хугацааны болон чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэн тодорхойлдог. Харилцагчид олгосон зээл нь дараах байдлаар ангилагддаг: хэвийн, анхаарал хандуулах, чанаргүй зээл. Чанаргүй зээл нь хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу гэсэн дэд ангиллаар ангилагддаг.

36. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)**Болзошгүй орлогын албан татварын өр төлбөр (үргэлжлэл)**

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд тусгайлан татварын зорилгоор СТОУС эсвэл Монголбанкны шаардлагын дагуу үнэ цэнийн бууралтын сан ашиглахийг тусгаж өгөөгүй байна. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн дагуу хэвийн зээлд байгуулсан эрсдэлийн сангийн зардлыг тайлант хугацааны татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал гэж үздэг. Өмнөх жилүүдийн адил 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь СТОУС-ын дагуу хэвийн зээлд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн сангийн дүнг тодорхойлж, эрсдэлийн сангийн зардлыг татвар ногдох орлогоос хасагдах зардал гэж бүртгэсэн бөгөөд Монголбанкны шаардлагын дагуу хэвийн зээлийн үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн санг үнэлэн, холбогдох үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн сангийн зардлыг татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал хэмээн тайлагнасан.

Татварын зохицуулалт нь зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн татварын суурийг тодорхой тусгаагүй тул Монгол Улсын татварын зохицуулалтыг янз бүрээр тайлбарлаж болно. Иймд татварын албаныхан аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын зорилгоор үнэ цэнийн бууралтын санг суутган тооцохдоо СТОУС-ын дагуу тооцохоос илүүтэй Монголбанкны хууль тогтоомжид үндэслэн тооцох эрсдэлтэй. Тодруулга 37 болон Тодруулга 13-аас Монголбанкны хууль тогтоомж болон СТОУС-ын дагуух ХБЭА-ын сангийн дүнг харна уу.

37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны эрсдэлийн удирдлагын чиг үүрэгт санхүүгийн эрсдэл, үйл ажиллагааны болон хуулийн эрсдэл, комплаенсийн эрсдэл, мэдээлэл технологи болон мэдээллийн аюулгүйн байдлын эрсдэлүүдийг хамаардаг. Санхүүгийн эрсдэлд зах зээлийн эрсдэл (валютын ханшийн эрсдэл, хүүний түвшний болон бусад үнийн эрсдэлүүд багтдаг) болон зээлийн эрсдэл болон төлбөрийн чадварын эрсдэлүүд ордог. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын үндсэн чиг үүрэг нь эрсдэлийн хязгаарыг тогтоож, эрсдэлд өртөх аливаа эрсдэлийг хязгаарт байлгах юм. Үйл ажиллагааны болон хууль эрх зүйн эрсдэлийн удирдлагын чиг үүрэг нь үйл ажиллагааны болон хууль эрх зүйн эрсдэлийг багасгахын тулд дотоод бодлого, журмын хэвийн үйл ажиллагааг хангах зорилготой.

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь банкны стратеги, зорилтод нөлөөлж болзошгүй эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хүрээнд тодорхойлж, удирдахад оршино. Үр дүнтэй эрсдэлийн удирдлагын үйл явц нь Банкны тасралтгүй ашигт ажиллагаанд маш чухал үүрэгтэй бөгөөд Банкны ажилтан бүр өөрийн үүрэг хариуцлагын хүрээнд үүсч болзошгүй эрсдэлийг мэдээлэх, удирдаж, хянах үүрэг хүлээдэг байна.

Хууль, Комплаенс, Мэдээлэл технологийн эрсдэлээс бусад эрсдэлийн удирдлагыг хамгаалалтын хоёр дах шугамын харьяа газар нэгжүүд хянадаг бөгөөд Эрсдэл хариуцсан дэд захирал (цаашид "ЭХДЗ" гэх)-д шууд тайлагнадаг. Хууль, Комплаенсийн эрсдэлийг Гүйцэтгэх захирал хянадаг бөгөөд Мэдээлэл технологийн эрсдэлд Гүйцэтгэх захирлын орлогч, Мэдээлэл технологи хариуцсан дэд захирал хяналт тавьж ажилладаг.

Банк тодорхой байдлаар тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоотой ба энэ нь эрсдэл ба өгөөжийн харьцааг оновчтой байлгах зорилготой юм. Эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо нь дараах шаардлагыг хангахад чиглэсэн байна. Үүнд:

- (i) Эрсдэлүүдийг удирдаж буй хувь хүмүүс нь тавигдах шаардлагууд болон хэмжилтийн системийн талаар тодорхой ойлголттой байна;
- (ii) Банкны эрсдэлийн түвшин нь Төлөөлөн удирдах зөвлөл ("ТУЗ")-өөс баталсан эрсдэлийн хязгаарын хүрээнд байна;
- (iii) Капиталын хуваарилалт нь Банкны эрсдэлд өртөх түвшинд нийцсэн байна;
- (iv) Банкны гүйцэтгэлийн зорилтууд нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл болон дотоод хязгаартай нийцсэн байна.

ХААН Банкны дунд хугацааны стратегийн хүрээнд банк нь Өөрийн хөрөнгө болон Хөрвөх чадварын Хүрэлцээг Дотооддоо Үнэлэх Үйл явц (ICLAAP)-ыг Базелын тогтолцооны стандартчиллагдсан аргачлалд суурилан нэвтрүүлсэн.

Түүнчлэн Монголбанк нь мөнгөний бодлогын үндсэн чиглэл болон банкны салбарын шинэтгэлийн хөтөлбөрийн хүрээнд "Банкны салбарын хяналт шалгалт, зохицуулалтын арга хэрэгсэл, үнэлгээний аргачлалыг олон улсын жишиг, зарчимт нийцүүлэх, бодлого арга хэмжээг үргэлжлүүлэн эрүүл найдвартай банкны тогтолцоог бий болгох" зорилтыг тусгасан.

37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Энэхүү зорилтын хүрээнд 2023 онд Монголбанкны зүгээс банкуудад Хяналт шалгалтын үнэлгээ хийхтэй холбоотойгоор ХААН Банк нь өөрийн хөрөнгө болон хөрвөх чадварын хүрэлцээг дотооддоо үнэлэх үйл явцын тайланг бэлтгэн Монголбанкинд хүргүүлсэн.

37.1 Эрсдлийн удирдлагын бүтэц

ТУЗ нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог хянах үүрэгтэй бөгөөд үүрэг хариуцлагаа ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороонд шилжүүлж болно.

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо (“ТУЗЭХ”). ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо нь ТУЗ-д Банкны эрсдэлийн түвшинг хянахад дэмжлэг үзүүлдэг бөгөөд Банкны дүрэм болон ТУЗЭХ-ны Дүрэмд заасан чиг үүргийн дагуу Банкны эрсдэлийн ерөнхий түвшинд нийцсэн эрсдэлийн удирдлага, хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавьж, Банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тодорхойлж, үнэлэлт, дүгнэлт гаргаж ажилладаг. Эрсдэлийн удирдлагын хороо, Комплаенсын хорооны танилцуулж буй сар бүрийн тайлан мэдээг хянаж, ТУЗ-өөс тогтоосон хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл болон эрсдэлийн хязгаарын хэрэгжилтийг баталгаажуулдаг.

ТУЗ-ийн дэргэдэх аудитын хороо. ТУЗ-ийн дэргэдэх аудитын хороо нь ТУЗ-д Банкны санхүүгийн тайлангууд, тодруулгуудын болон мэдээллийн үнэн зөв байдал, хууль эрх зүйн болон зохицуулалтын нийцтэй байдал, эрсдэлийн удирдлагын үр дүнтэй ба үр ашигтай байдлыг зэргийг баталгаажуулах, мэдээллээр хангах, хяналт тавьдаг.

Гүйцэтгэх удирдлагын хороо. Гүйцэтгэх удирдлагын хороо нь Банкны бүх гүйцэтгэх удирдлагын гишүүдээс бүрдэх бөгөөд долоо хоног бүр хуралдаж, Банкны үндсэн үйл ажиллагаа болон тогтвортой бизнесийн удирдлагын төлөвлөгөө, стратегийн асуудлуудыг хэлэлцэж, төв банкны хороод байгуулах, татан буулгах, хороодын гишүүдийг баталгаажуулах, холбогдох шийдвэрүүдийг гаргадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын хороо. Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо болон эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад тогтмол хяналт тавьж ажиллах бөгөөд банкны голлох дээд түвшний эрсдэлүүдийг тодорхойлох, үнэлэх, тухайн эрсдэлтэй холбогдуулан авах арга хэмжээ, стратегийг хэлэлцэж шийдвэрлэдэг. Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь голлох эрсдэлийн түвшин болон арга хэмжээг эрсдэлийн самбарт бүртгэдэг. Эрсдэлийн самбарыг сар тутам шинэчилж шийдвэр гаргахад ашигладаг болно. Эрсдэлийн удирдлагын хороог Эрсдэл хариуцсан дэд захирал удирддаг бөгөөд сард нэг удаа хуралддаг.

Актив пассивын удирдлагын хороо (“АПУХ”). Актив пассивын удирдлагын хороо (АПУХ) нь Банкны санхүүжилтийн эх үүсвэрийн, төлбөрийн чадварын, гадаад валютын, эргэн төлөгдөх хугацааны болон хүүгийн түвшний эрсдэлүүдийн ерөнхий актив пассивын удирдлагаар хангах үүрэгтэй ажилладаг. АПУХ-ны зорилго нь Банкны тайлан тэнцлийн актив пассивын бүтцийг Банкны тогтвортой хөгжлийг хангахад тохиромжтой байдлаар тогтоох, актив пассивын боловсронгуй удирдлагаар ашигт ажиллагаа болон төлбөрийн чадварыг хангах мөн валютын ханшийн, хүүгийн түвшний болон зах зээлийн бусад эрсдэлүүдийг удирдахад оршино. АПУХ-г Гүйцэтгэх захирал удирддаг.

37.2 Зээлийн эрсдэл

Банк зээлийн эрсдэлд өртөх бөгөөд энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн аль нэг тал үүргээ биелүүлээгүйгээс нөгөө талдаа санхүүгийн хохирол учруулах явдал юм.

Банк зээл олгох болон бусад талуудтай хийсэн гүйлгээний үр дүнд зээлийн эрсдэлд өртөх нь бий. Энэ тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгө болон балансын гадуурх зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийг бий болгодог.

Банкны зээлийн эрсдэлд өртөх дээд хэмжээг санхүүгийн байдлын тайлангийн санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнэд тусгадаг. Гаргасан санхүүгийн баталгаа, зээл сунгасны үүрэг, ашиглагдаагүй зээлийн шугам, экспорт/импортын аккредитивын хувьд зээлийн эрсдэлд өртөх дээд хэмжээ нь болзошгүй үүргийн дүн байна.

Зээлийн эрсдэлийн удирдлага. Зээлийн эрсдэл нь Банкны бизнесийн хамгийн том эрсдэл юм. Тиймээс удирдлага нь зээлийн эрсдэлийг хариуцлагатайгаар удирддаг.

Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор зээлийн эрсдэлийн тооцоолол нь нарийн төвөгтэй бөгөөд эрсдэл нь зах зээлийн нөхцөл байдал, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал, цаг хугацаа зэргээс хамааран өөр өөр байдаг. Зээлийн багцад зориулсан эрсдэлийн үнэлгээ нь дефолт болох магадлал, алдагдлын харьцаа болон харилцагч талуудын хоорондын дефолт болох уялдааг тооцоолох шаардлагатай байдаг.

37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Хязгаарууд. Банк нь нэг зээлдэгч эсвэл хэсэг зээлдэгчдийн бүлэг, газарзүйн болон эдийн засгийн салбарын төвлөрөлүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн эрсдэлийн хэмжээг тогтоох замаар зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоодог. Бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн салбарын зээлийн эрсдэлийн түвшний хязгаарлалтыг удирдлагын зүгээс байнга баталж байдаг. Эрсдэлийг жил тутам эргэн хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд илүү ойрхон давтамжтайгаар хянадаг.

Банк нь зээлдэгчийн зээлийн дээд хэмжээг батлах үүрэгтэй зээлийн хороодыг байгуулсан.

Зээлийн эрсдэлийн хороо. Банк нь Төв банкны зээлийн эрсдэлийн хороо /цаашид ТБЗЭХ гэх/ болон Салбарын түвшний зээлийн эрсдэлийн хороод гэсэн 2 түвшний зээлийн эрсдэлийн хороотой. Салбарын түвшний зээлийн эрсдэлийн хороодод Бизнес төвийн зээлийн эрсдэлийн хороо, УБИБ-ны Салбарын зээлийн эрсдэлийн хороо, ОНИБ-ны Салбарын зээлийн эрсдэлийн хороо багтдаг. ТБЗЭХ нь долоо хоног бүр, бусад зээлийн эрсдэлийн хороод сард нэгээс доошгүй удаа хуралддаг.

ТБЗЭХ нь зээлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, тэдгээрийн ерөнхий нөхцөл, зээлийн үйл ажиллагаа, зээлийн эрсдэлтэй холбоотой журмыг хэлэлцэн баталж, зээлийн эрсдэлийн дотоод лимитийг тогтоодог. Түүнчлэн ТБЗЭХ нь нийт зээлийн багцын чанар, төвлөрлийн эрсдэл, зээлийн эрсдэлийн сангийн хүрэлцээ, эрт илрүүлэлтийн системийн хэрэгжилт, дотоод лимит, зээлдүүлэгч байгууллагуудын шаардлагын биелэлт тэдгээрийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэж, холбогдох шийдвэрийг гарган, хяналт тавьж ажилладаг. ТБЗЭХ-г Эрсдэл хариуцсан дэд захирал удирддаг.

Салбарын түвшний зээлийн эрсдэлийн хороод нь өөрийн харьяа салбар нэгжүүдийн багцын чанар, асуудалтай зээлийн талаар хэлэлцэж, бууруулах арга хэмжээ, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулж, биелэлтэд хяналт тавьж ажилладаг.

Зээлийн хороод. Банкны зээлийн хороодын бүтэц нь Банкны зээлийн дүнгээс хамаарч эрсдэлийг шат шатны түвшинд удирдахад нийцүүлж байгуулагдсан. Банк зээл олголтыг батлах болон хяналт тавих зорилгоор дараах төрлийн зээлийн хороодыг бүрдүүлсэн. Үүнд:

1. Төв Банкны зээлийн хороо (ТБЗХ) нь 3 тэрбум төгрөгөөс дээш хэмжээний бүх зээлийг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Түүнчлэн зээлдэгчдийн эрсдэлийн ангилал болон зээлийн хэмжээнээс хамааран шийдвэр гаргах бүтэц нь дараах байдалтай байна:

*тэрбум
төгрөгөөр*

Зээлдэгчийн эрсдэлийн үнэлгээ	> 3 төгрөг ≤ 10 төгрөг	> 10 төгрөг ≤ 25 төгрөг	> 25 төгрөг ≤ Өөрийн хөрөнгийн 5%	> Өөрийн хөрөнгийн 5% <
Бага эрсдэл (1-4) (ногоон)	ТБЗХ	ТБЗХ	ТБЗХ	ТУЗ
Дунд эрсдэл (5-7) (шар)	ТБЗХ	ТУЗ		
Өндөр эрсдэл (8-10) (улаан)	ТУЗ			

ТБЗХ нь дараах зээлийн хороодын эрхийн хэмжээг тогтоож, баталдаг:

- а. Төв Банкны зээлийн дэд хороо (ТБЗДХ),
 - б. Жижиг дунд бизнесийн банкны зээлийн хороо (ЖДББЗХ)
 - в. Ипотекийн орон сууцны зээлийн хороо (ИОСЗХ)
 - г. Улаанбаатарын иргэдийн банкны харьяа салбарын зээлийн хороо (УБСЗХ)
 - д. Орон нутгийн иргэдийн банкны харьяа салбарын зээлийн хороо (ОНСЗХ)
 - е. Орон нутгийн иргэдийн банкны Хамтын шийдвэр гаргалтын хороо (ОНХШГХ)
2. Төв Банкны зээлийн дэд хороо нь 3 тэрбум хүртэлх төгрөгийн ЖДББЗХ болон СЗХ-ны зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс давсан зээлийг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг.
 3. Жижиг дунд бизнесийн банкны зээлийн хороо нь 800 сая хүртэлх төгрөгийн зээлийг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг.
 4. ИОСЗХ нь Иргэдийн банкны харьяа салбар, нэгж болон Жижиг дунд бизнесийн захирлын харьяа Бизнес төвүүдийн нийт зээлийн саналын хэмжээ нь 500 сая төгрөг хүртэл дүнтэй ипотекийн орон сууцны зээлийн саналыг шийдвэрлэнэ.
 5. УБСЗХ нь УБИБ-ны харьяа салбар, нэгжүүдийн нийт зээлийн саналын хэмжээ нь 500 сая төгрөг хүртэл дүнтэй ипотекийн орон сууцны зээлээс бусад зээлийн саналыг шийдвэрлэнэ.

37. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

6. ОНСЗХорооны эрх тухайн орон нутгийн хүн ам, зах зээлийн онцлогоос шалтгаалан өөр өөр түвшинд байх бөгөөд 200-400 сая төгрөгийн зээлийг шийдвэрлэх эрхтэй байна. Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газрын эрсдэлийн шинжээч ОНСЗХ-д санал өгөх гишүүнээр оролцсон тохиолдолд ОНСЗХ нь 500 сая төгрөг хүртэлх зээлийн санал шийдвэрлэх эрхтэй болдог. Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газрын захирал нь ТБЗХ-ны баталсан зээлийн эрхийн хязгаарт багтаан ОНСЗХ-ны нэг зээл шийдвэрлэх хэмжээг зах зээлийн эрэлт, зээлийн багцын чанар зэрэг хүчин зүйлийг харгалзан үзэж, өөрчлөн тогтоох эрхтэй байдаг.
7. ОНХШГХ нь ОНИБ-ны харъяа салбар, нэгжүүдийн нийт зээлийн саналын хэмжээ нь 500 сая төгрөг хүртэл дүнтэй ипотекийн орон сууцны зээл болон бизнесийн зээлээс бусад зээлийн саналыг шийдвэрлэнэ.

Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний систем. Зээлийн эрсдэлийг хэмжих, санхүүгийн хэрэглүүрийг зээлийн эрсдэлийн хэмжээгээр ангилахын тулд Банк дотоод дефолт магадлалын (ЧМ) интервалыг ашигладаг. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Үе шатуудад ашигласан дефолт магадлалын интервалыг Тодруулга 12, Тодруулга 35-аас харна уу:

Ерөнхий зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ	Гадны олон улсын зээлжих зэрэглэлийн байгууллагуудын холбогдох үнэлгээ (S&P)	Холбогдох ХБЭА интервал
Маш сайн	AAA зэрэгтэй	0%
Маш сайн	AA– -с AA+ зэрэгтэй	0% - 0.0001%
Маш сайн	A– -с A+ зэрэгтэй	0.0001% - 0.0002%
Сайн	BBB– -с BBB+ зэрэгтэй	0.0003% - 0.0004%
Сайн	BB– -с BB+ зэрэгтэй	0.0014% - 0.0028%
Хангалттай	B– -с B+ зэрэгтэй	0.0032% - 3.2482%
Дефолт	C -с CCC+ зэрэгтэй	100%
Тодорхойгүй	Зэрэглэл байхгүй	0.0110%-4.0118%

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад зээлийн сайжруулалт. Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагч талын зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаардаг. Барьцаалах боломжтой хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Байгууллагуудад олгох зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал, үйлдвэр ба тоног төхөөрөмж, машин механизм;
- (ii) Жижиг болон дундаж бизнесийн зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал;
- (iii) Хэрэглээний зээлийн хувьд автомашин, орлого болон үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт;
- (iv) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууцны үл хөдлөх хөрөнгийн барьцаа

Банкны Зээлийн үйл ажиллагааны журмын дагуу цалингийн зээл, тэтгэврийн зээлээс бусад зээлийн хувьд барьцаа хөрөнгийг эрсдэл тооцсон үнэлгээний үнэ ("RAP")-ээр 100% барьцаалахыг шаарддаг. Гэсэн хэдий ч, зээлийн бүтээгдэхүүний тодорхой журамд өөрөөр заагаагүй бол барьцаа хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээний үнэ нь зээлийн дүнгийн 100%-аас бага байж болно.

Банк нь аж ахуйн нэгжид зээл олгохдоо тухайн аж ахуйн нэгжийн толгой компани болон гол хувьцаа эзэмшигчдээс баталгаа гаргуулж авч болох боловч үүнийг барьцаа хөрөнгөөр тооцдоггүй.

Банк нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнэд тогтмол хяналт тавьж ажилладаг ба харилцагчтай байгуулсан гэрээний дагуу шаардлагатай үед нэмэлт барьцаа хөрөнгө гаргуулахаар хүсэлт тавьдаг.

Банкны дотоод зээлжих зэрэглэлийн систем, жилийн эцсийн шатлалын ангилалд үндэслэн зээлийн чанар болон зээлийн эрсдэлд өртөх дээд хэмжээг Торуулга 7, 8, 10, 13-аас харна уу.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт: ХБЭА нь ирээдүйд хүлээж болзошгүй алдагдлын өнөөгийн үнэ цэнэ (өөрөөр хэлбэл: зээлийн үргэлжлэх хугацаанд зээл дефолт болоход жигнэсэн дундаж алдагдал) юм. ХБЭА нь нэг хүчин зүйлээс шууд хамааралтай бус хэд хэдэн боломжит хувилбаруудаас хамаарч тооцоологддог. Банкны ХБЭА-ын тооцоолол дөрвөн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: Чанаргүйдлийн магадлал ("ЧМ"), Чанаргүйдэлд өртөх дүн ("ЧӨД"), Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл ("АХЧ") болон Хөнгөлөлтийн хувь.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)**37.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

ЧӨД гэдэг нь зээл дефолт болох үеийн үлдэгдэл бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших зээлийн үлдэгдлийг таамаглахдаа зээлийн эргэн төлөлт буюу үндсэн зээлийн болон хүүгийн төлөлт, нэмж олгож болзошгүй зээлийн дүнг харгалзан авч үздэг. Хүлээж болзошгүй үүргийн дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлийг тооцоолохдоо зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("ЗХК") ашигладаг. ЗХК нь хүлээж болзошгүй үүрэг зээл хөрвүүлэлтийн магадлалын коэффициент юм. Банк хүлээж болзошгүй үүрэг 12 сарын дотор зээлрүү хөрвөх болон нийт хугацааны турш зээлрүү хөрвөх магадлалуудыг адил гэж үздэг.

ЧМ нь өгөгдсөн хугацааны туршид дефолт болох магадлалын тооцоолол юм. АХЧ нь зээл дефолт болсон тохиолдолд түүнээс хүлээж болзошгүй алдагдлын тооцоолол юм. АХЧ нь гэрээний дагуух төлөх ёстой мөнгөн дүн болон зээлдүүлэгч тухайн зээлээс төлүүлж чадах мөнгөн дүн хоёрын зөрүү юм. Харилцагчаас төлүүлж чадах мөнгөн дүнд барьцаа хөрөнгө орно. АХЧ нь ихэвчлэн ЧӨД-д эзлэх хувиар илэрхийлэгддэг. Хүлээгдэж буй алдагдлыг тайлант хугацааны эцэст өнөөгийн үнэ цэнээр хорогдуулна. Хөнгөлөлтийн хувь нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүгийн аргачлал ("ҮАХА") юм.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллыг зээлийн нийт хугацааны туршид загварчилсан. Нийт хугацааны туршид гэдэг нь өрийн хэрэглүүрийн гэрээний үлдсэн хугацаа ба гэрээнээсээ өмнө төлөгдөх магадлалыг тохируулдаг. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээний хувьд тухайн аж ахуйн нэгж зээлийн хугацааг сунгах гэрээний үүрэгтэй гэрээт хугацаа юм. Нийт хугацааг гэрээний дагуу хүлээгдэж буй үлдэгдэл хугацаагаар тодорхойлдог бол хувь хүнд олгосон зээлийн картын хувьд нийт хугацаа нь гэрээний дагуух картын хугацаа бөгөөд энэ нь хамгийн ихдээ 2 хүртэлх жилтэй тэнцүү байна.

Нийт хугацааны ХБЭА нь зээлийн дуусах хугацааны турш болзошгүй бүх дефолт тохиолдлоос үүсэх алдагдал юм. 12 сарын ХБЭА нь зээлийн дуусах хүртэлх хугацааны ХБЭА-ын нэг хэсэг бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших 12 сарын хугацаанд үүсэж болзошгүй зээлийн алдагдал юм. Хэрэв зээлийн дуусах хугацаа нь 12 сараас бага байвал хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдлыг дуусах хугацаа хүртэл тооцоолно.

Санхүүгийн тайланд толилуулсан ХБЭА-ын тооцоолол нь дотоодын зохицуулагч байгууллагад зориулсан урт хугацааны өгөгдлийг ашиглах бус сүүлийн үеийн өгөгдлийг ашигласан. Тооцоолол нь ирээдүйн таамаглалыг агуулсан буюу зээлийн эрсдэлд нөлөөлдөг гол макро хувьсагчуудын ирээдүйд болох таамаглал тусгагдсан.

Монголбанкны тайлангийн зорилгоор ХБЭА тооцоололд өөр аргачлал ашигладаг. 2023 оны 12 сарын 31 -ний байдлаар Монголбанкны аргачлалын дагуу ХБЭА нь 398,309,774 мянган төгрөг (2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 338,556,828 мянган төгрөг) байна.

Чанаргүйдлийн тодорхойлолт. ЧМ-ыг хэмжихийн тулд Банк дараах шалгууруудын нэг буюу хэд хэдэн шалгуурыг хангасан нөхцөл байдлыг чанаргүйдэл гэж тодорхойлдог:

- Зээлдэгч гэрээний төлбөрөө төлөх хугацаа 90 хоногоос хэтэрсэн;
- Зээлдэгч бусад банкинд гэрээгээр төлөх хугацаа 90 хоногоос хэтэрсэн зээлтэй;
- Банк зээл муудсаны улмаас зээлдэгчийн өр эсвэл түүний хэсгийг алдагдалтай худалдсан;
- Зээлдэгч нь доорх төлбөр төлөх боломжгүй гэсэн жагсаалтанд орсон:
- Банк өрийн бүтцийн өөрчлөлт хийхээс өөр аргагүй болсон;
- Зээлдэгч нас барсан;
- Зээлдэгч төлбөрийн чадваргүй болсон;
- Зээлийн хугацаан дахь барьцаа хөрөнгийн үнэгүйдэл;
- Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгийн бууралт эсвэл томоохон үйлчлүүлэгчээ алдах;
- Зээлдэгч дампуурах магадлалтай болж байгаа
- Зээлийн алдагдлыг тусгасан ихээхэн хөнгөлөлттэй үнээр худалдаж авсан эсвэл олгосон зээл.

Тодруулгын зорилгоор, Банкны чанаргүйдлийн тодорхойлолт болон зээлийн үнэ цэнэ бууралтын тодорхойлолт хооронд ямар нэгэн зөрүүгүй бөгөөд дээр дурдсан чанаргүйдлийн тодорхойлолт нь Банкны санхүүгийн бүх хөрөнгөнд мөрдөгдөнө.

Санхүүгийн хөрөнгө нь зургаан сар дараалан чанаргүйдлийн тодорхойлолтонд заасан нөхцөлүүдийг хангаагүй тохиолдолд чанаргүйдлийн байдлаас гарч болно. Зургаан сар гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгийн чанаргүйдлийн байдлаас гарсан хөрөнгө буцаж чанаргүйдэлд орсон хугацааны тооцоололд үндэслэн гарсан хугацаа байна.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)**37.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Зээл анх олгогдсоноос хойш зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн (“ЗЭМӨ”) эсэх үнэлгээ нь зээл нэг бүрчлэн хийгддэг. Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн (Тодруулга 4) эсэх нөхцөлүүдийн тохиромжтой байдлыг тогтмол хугацаатай хянаж байдаг. Зээл анх олгогдсоноос хойш эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгууруудын нэг болох хугацаа хэтэрсэн хоног нь 30-аас дээш байх нөхцөл өөрчлөгдөөгүй болно.

Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцоолол нь харилцагчийн зээлийн эрсдэл анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш мэдэгдэхүйц өссөн эсэхэд тулгуурладаг. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллын загвар нь 3 үе шаттай байдаг. Санхүүгийн хэрэглүүр нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй байдаг ба түүний зээлийн эрсдэл нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш их хэмжээгээр нэмэгдээгүй бөгөөд 12 сарын ХБЭА (1-р үе шат)-д үндэслэн эрсдэлийн алдагдлын хасагдуулгыг тооцдог. Хэрвээ зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд 2-р үе шатанд орж, нийт хугацааны ХБЭА-д үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно. 2-р үе шатанд орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүр болно. Санхүүгийн хэрэглүүр нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд 3-р үе шатанд хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЭА-ыг тооцоолдог. Хүүгийн орлогыг тооцохдоо 3-р үе шатанд орсон зээлүүдийн хүүгийн орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангаас цэвэршүүлсэн дүнд тооцоолдог.

Хэрэв зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг үнэлдэг шалгуурууд нь тухайн зээлд дахин илрээгүй бол 1-р үе шатруу шилжинэ. Банк чанарын үзүүлэлтээр 2-р үе шатруу шилжсэн зээлүүдийг тогтмол хянадаг.

Үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон ба худалдан авсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал нь үргэлж нийт хугацааны турш тооцоологддог. Иймд Банк эдгээр зээлийн хувьд зөвхөн нийт хугацааны ХБЭА-ын зөрүүг бүртгэдэг.

ХБЭА-ын тооцоолол нь хоёр үнэлгээний аргаас бүрддэг. Үүнд: (1) тусгай үнэлгээ; (2) бүлгийн үнэлгээ: зээлийн багцын нэг ижил төрлийн сегментүүдийн хувьд ХБЭА-ын тооцоололд ижил зээлийн эрсдэлийн параметр (жишээ нь: ЧМ, АХЧ)-ийг ашигладаг.

Банк дараах төрлийн зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг:

- (i) 2,000,000 мянган төгрөгөөс дээш үлдэгдэлтэй, 30 хоногоос дээш хугацаа хэтэрсэн, гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулсан зээл;
- (ii) 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш үлдэгдэлтэй, дотоод үнэлгээгээр ангилал бууруулсан анхаарах зээл.

Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын бодит нотлох баримт илэрсэн тохиолдолд ХБЭА-ыг тооцно. Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын бодит нотолгоо нь санхүүгийн хүндрэл, гэрээний үүргээ биелүүлээгүй болон хугацаа хэтэрсэн, гэрээний бүтцийн өөрчлөлт, барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт зэрэг юм.

Хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоо, боломжит хувилбарыг тодорхой үнэлгээний аргаар үнэлж, хувилбар бүрийн магадлалыг харгалзан ХБЭА-ыг тооцно.

Банк дараах төрлийн зээлүүдэд багцын үнэлгээ хийдэг. Үүнд: Зээлдэгчийн мэдээлэл байхгүй үед хэрэглээний болон ЖДҮ-ийн зээл олгосон. Энэ арга нь зээлдэгчийн тусгайлсан мэдээлэл, тухайлбал, алдагдлын талаарх түүхэн мэдээлэл, байршил болон бусад урьдчилан таамаглах мэдээлэл зэрэгт үндэслэн зээлийн санг нэгэн төрлийн сегмент болгон ангилдаг. Банк нь мөн байгууллагын харилцагчдад олгосон зээл, банк хоорондын зээл, хэрэглээний зээл, ЖДҮ-д олгосон зээлийн үнэлгээг багцаар хийдэг.

Тусгайлсан ХБЭА-ын үнэлгээг үр дүн бүрийн магадлалын эсрэг олон төрлийн боломжит үр дүнгийн зээлийн алдагдлын тооцооллыг жинлэх замаар гүйцэтгэдэг. Банк үнэлгээнд хамрагдсан зээл бүрийн хувьд 2-3 боломжит үр дүнг тодорхойлдог бөгөөд тэдгээрийн нэг нь ийм хувилбарын магадлал маш бага байсан нь зээлийн алдагдалд хүргэдэг. Ганцаарчилсан үнэлгээ нь үндсэндээ Байгууллагын болон Хэрэглээний зээлийн эрсдэл, Тусгай активын хэлтсийн туршлагатай ажилтнууд, шинжээчдийн дүгнэлтэд суурилдаг. Тооцоолол болон бодит алдагдлын зөрүүг багасгахын тулд шинжээчдийн дүгнэлтийг тогтмол туршиж үздэг.

Бүлгийн үнэлгээний аргаар бүлгийн алдагдлын санг тооцоолохдоо зээл бүрийг үе шат бүрт хуваарилдаг. Банкны зээлийн эрсдэлийн нийтлэг шинж чанарт үндэслэн тодорхойлогдсон сегментүүдээр эрсдэлээ шинжилдэг. Банк зээлүүдийг ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартайгаар нь ялган бүлэглэж тооцоолдог.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)**37.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартай зээл гэдэг нь харилцагчийн ангилал (бизнесийн, хэрэглээний болон хөдөө аж ахуйн гэх мэт) бүтээгдэхүүний төрөл, зээлийн эрсдэлийн зэрэглэл, анх хүлээн зөвшөөрөгдсөн огноо, дуусах хугацаа, барьцаа хөрөнгийн чанар, зээлийн үнэ (ЗҮ) харьцаа юм. Бүлэг болгон өөр өөр ЧМ болон АХЧ зэрэг эрсдэлийн параметруудтэй байна. Байгууллагын болон Хэрэглээний зээлийн эрсдэлийн удирдлагын газар зээлүүдийг бүлэглэх нь зохистой байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байдаг.

ХБЭА нь ЧӨД, ЧМ, АХЧ зэрэг эрсдэлийн параметруудийн үржвэр бөгөөд тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгээр дискаунт хийж өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэнэ. Эрсдэлийн параметр (ЧӨД, ЧМ, АХЧ)-ийг ирэх нэг жилийн таамаглалын тооцооллыг зээл нэг бүрийн эсвэл бүлгэлсэн зээлүүдийн хувьд гаргаж тооцоолдог. Эдгээр гурван бүрэлдэхүүн хэсгийг хамтад нь үржүүлж, зээл төлөгдөх магадлалыг тохируулна (өөрөөр хэлбэл, чанаргүйдлийн өмнөх сард төлсөн эсвэл төлөгдөөгүй). ХБЭА нь зээл бүрийн ирээдүйн алдагдлыг тооцоолол ба тайлант огнооруу дискаунт хийсэн алдагдлуудын нийлбэр юм. ХБЭА-ын тооцоололд ашиглагдаж буй дискаунт хүү нь үр ашигт хүү эсвэл ойролцоо тооцоолсон хүү байна.

Зээлийн эрсдэлийн параметруудийг тооцоолох үндсэн зарчим. ЧӨД-үүд нь хүлээгдэж буй төлбөрийн хуваарьт тулгуурлан тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарна. ЧӨД нь зээлдэгчийн хүлээсэн үүргийнхээ дагуу ирэх 12 сар эсвэл нийт хугацааны туршид төлөх ёстой зээлийн эргэн төлөлтөнд тулгуурладаг. Үүнийг мөн зээлдэгчийн төлөхөөр хүлээгдэж буй илүү төлбөрт тохируулдаг. Зээлдэгч нь зээлийн хуваарьт зааснаас өмнө зээлээ урьдчилан төлөх магадлалтай дүнгээр зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарьт тохируулга хийдэг. Эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд оруулдаг. Эргэлтийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд ЧӨД нь одоогийн үлдэгдлийг авч, зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициент ашиглан үлдсэн хугацаан дахь хүлээгдэж буй зээл олголтыг нэмж тооцоолдог. Эдгээр таамаглалууд нь бүтээгдэхүүний төрөл, одоогийн зээлийн эрхийн хэрэглээ болон зээлдэгчийн онцлог зан төлөвөөс хамаарч ялгаатай байж болно.

ХБЭА-ыг тооцоход хоёр төрлийн ЧМ ашигладаг ба эдгээр нь 12 сар ба нийт хугацааны ЧМ юм. 12 сарын ЧМ-ын үнэлгээ нь хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдөлд суурилсан. Нийт хугацааны ЧМ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдсэн хугацааны туршид дефолт болох магадлал ба энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн 12 сар болон дефолт болох магадлалын нийлбэр байна. Банк шилжих хөдөлгөөнт матрицийн статистик аргагүйг ашиглан нийт хугацааны ЧМ-ыг харилцагчийн ангилал болон хугацаа хэтэрсэн хоногт тулгуурлан тооцоолдог. Тухайлбал, шилжих хөдөлгөөний матрицад суурилсан 12 сарын ЧМ-ыг экстраполяци хийж, түүхэн дефолт өгөгдөлд суурилсан нийт хугацааны ЧМ муруйг сайжруулах гэх мэт.

АХЧ нь төлөгдөөгүй эрсдэлээс үүдэн гарах алдагдлын хэмжээг буюу Банкны хүлээлтийг илэрхийлнэ. АХЧ нь эсрэг талын төрөл, нэхэмжлэлийн төрөл, ахмад нас, барьцаа хөрөнгө болон бусад зээлийн дэмжлэг зэргээс хамаарч өөр өөр байдаг. 12 сар ба нийт хугацааны АХЧ нь зээл дефолт болсны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөлтөнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг авч үздэг.

АХЧ хэмжилтийг гурван боломжит аргад хувааж болно:

- Барьцаа хөрөнгийн онцлог шинж чанарт үндэслэсэн АХЧ хэмжилт;
- Нөхөн сэргээлтийн статистик мэдээлэлд тулгуурсан бүлгэд суурилсан АХЧ тооцоолол;
- Өөр өөр хүчин зүйлс, хувилбараас хамааран дангаар нь тодорхойлсон АХЧ.

Банк үл хөдлөх хөрөнгө, бэлэн мөнгө хөрвөх чадвартай үнэт цаасаар баталгаажсан зээлийн барьцаа хөрөнгийн төсөөлж буй үнэ, борлуулалтын түүхэн хөнгөлөлт болон бусад хүчин зүйлс зэрэгт үндэслэн АХЧ-ийг тооцдог. АХЧ-ийг хамгийн сүүлийн үеийн эргэн төлөлтийн статистик мэдээлэлд үндэслэн байгууллагын болон хэрэглээний бүх зээлүүдэд бүлгийн түвшинд тооцоолдог.

Санхүүгийн баталгаа болон зээлийн үүргийн ХБЭА-ын хэмжилт. Эдгээр хэрэглүүрийн ХБЭА-ын хэмжилт нь дээр дурдсантай ижил тооцоологдох боловч дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл АХЧ-ийн тооцооллын хувьд ялгаатай байна. АХЧ нь зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("ЗХК") болон үүргийн дүнгээс хамаарна. Зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь олгогдоогүй зээлийн үүрэг, зээлийн карт, санхүүгийн баталгааны түүхэн статистик тооцоололд тулгуурладаг. Овердрафтын зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь 100% гэж тодорхойлогддог, учир нь харилцагч ямар ч үед дээд хэмжээгээр нь ашиглах боломжтой байдаг.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)**37.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

ХБЭА-ын тооцоололд орсон ирээдүйн мэдээлэл. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт болон ХБЭА-ыг тооцоолход шударга болон дэмжигдэхүйц ирээдүйд үндэслэсэн мэдээллийг оролцуулдаг. Банк зээлийн эрсдэл болон ХБЭА-ыг боловсруулахад хамааралтай гол эдийн засгийн хувьсагч хэмжигдэхүүнүүдийг тодорхойлсон байдаг. Эдийн засгийн гол хувьсагч хэмжигдэхүүнүүдийг ("эдийн засгийн суурь хувилбар") улирал тутам Банкны Хөрөнгийн Удирдлагын газраас гаргаж, таван жилд хүлээгдэж буй макро эдийн засгийн хөгжлийн хамгийн оновчтой тооцоог гаргаж өгдөг. Таван жилийн дараа "дундаж урвуу хандлагыг" ашигладаг бөгөөд энэ нь эдийн засгийн урт хугацааны дундаж түвшин (жишээ нь, ажилгүйдлийн түвшин) эсвэл урт хугацааны дундаж өсөлтийн хувь (жишээлбэл, ДНБ) руу буцах хандлагатай байдаг. Чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ), Чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД) болон Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ)-д нөлөөлөх холбогдох эдийн засгийн хувьсагчдыг нөлөөг тодорхойлохын тулд статистик регрессийн шинжилгээ хийн эдгээр хувьсагчдын өөрчлөлт нь өмнө хэрхэн АХЧ болон ЧӨД-ийн бүрэлдэхүүд нөлөөлж байсныг тодорхойлно.

Эдийн засгийн суурь хувилбараас гадна Банкны Зээлийн Эрсдэлийн газар нь бусад боломжит хувилбаруудыг магадлалын хувь хэмжээтэй өгдөг. Бусад хувилбаруудын шугаман бус байдлыг харуулахын тулд үндсэн томоохон бүтээгдэхүүнүүдийн тус бүрийн шинжилгээнд үндэслэдэг. Хувилбаруудын хэмжээний хувьд тайлант жил бүр дахин үнэлэгддэг ба статистик шинжилгээ ба шинжээчдийн зээлийн дүгнэлтийг хослуулан тодорхойлдог ба ингэхдээ сонгогдсон хувилбар бүрийг илтгэх боломжит үр дүнг харгалзан үздэг. Зээлийн мэдэхүйц өсөлтийн хэмжээг тооцоолохын тулд ЧМ-ын нийт хугацааг холбогдох хувилбарын хувь хэмжээнд үржүүлнэ, ингэхдээ чанар болон backstop индикаторуудыг оролцуулна. Энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийг бүхэлдээ 1-р үе шат, 2-р үе шат эсвэл 3-р үе шатанд орох эсэхийг тодорхойлж 12 сар эсвэл нийт хугацааны ЧМ бүртгэх эсэхийг тодорхойлно. Энэхүү үнэлгээний дараа Банк 12 сарын магадлалаар жинлэсэн ХБЭА-ыг бүртгэх (1-р үе шат) эсвэл магадлалаар жинлэгдсэн нийт хугацааны ХБЭА-ыг бүртгэнэ (2,3-р үе шат). Энэ магадлалаар жинлэсэн ХБЭА-ыг холбогдох ХБЭА-ын загвар хувилбар тус бүрээр гүйцэтгэж зохих хувилбарын жигнэгчээр үржүүлснээр тодорхойлогдоно.

Эдийн засгийн урьдчилсан таамаглалын хувьд тэдгээр тохиолдлын биелэх магадлал, төсөөлөл нь маш тодорхойгүй байдаг тул бодит үр дүн нь төлөвлөснөөс эрс ялгаатай байж болно. Банк эдгээр таамаглалуудыг боломжит үр дүнгийн хамгийн сайн тооцоолол гэж үзсэн ба өөр өөр бүлгүүдийн шугаман бус ба тэгш бус байдлын сонгогдсон хувилбарууд нь боломжит хувилбаруудыг хамгийн сайн боломжит байдлаар төлөөлдөг болохыг тогтоосон.

Банк эрсдэлийн тооцоолол болон бодит алдагдал хоёрын хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс тооцооллын загварыг болон таамаглалыг тогтмол хугацаанд хянадаг.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллын загварын хяналтын үр дүнг банкны удирдлагуудад хүргүүлдэг ба хэлэлцүүлгээс гарсан үр дүнд үндэслэн загвар болон тооцоололд шаардлагатай шинэчлэлүүдийг хийдэг.

37.3 Зах зээлийн эрсдэл

Банк зах зээлийн эрсдэлд өртөх боломжтой бөгөөд энэхүү эрсдэлд а) валютын ханш, б) хүүгийн түвшин, в) өмчийн хэрэглүүр болон г) санхүүгийн хэрэглүүрүүд (үүнд үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр орно)-ийн нээлттэй позицоос үүсэх эрсдэлүүд ордог ба эдгээр нь зах зээлийн ерөнхий болон тусгай хөдөлгөөнд өртдөг. Банкны удирдлага нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн түвшин, түүний хязгаарыг тогтоодог ба хэрэгжилтийг өдөр тутам хянаж ажилладаг. Гэсэн хэдий ч энэ нь зах зээлийн ач холбогдол бүхий үйл явдлуудын үед хязгаараас давсан алдагдлаас сэргийлж чадахгүй юм.

Банк хамгийн их эрсдэлийн арга (VaR), статик хугацааны зөрүүний шинжилгээ, мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг ашиглан зах зээлийн эрсдэлээ хэмжин удирддаг бөгөөд АПУХ-оос стоп лосс лимит, позицгийн лимит, мөнгөн гүйлгээний хейджийн зорилгоор хийх бодит бус нөхцөлтэй үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалын лимит, банкууд ба харилцагчидтай хийх арилжааны лимит болон зээлээс бусад активын нийт лимитийг тогтоон мөрдүүлж ажиллаж байна.

Түүнчлэн Банк өөрийн эрсдэл даах чадварыг үнэлэх, цаашлаад том хэмжээний гэнэтийн өөрчлөлтөөс учирч болзошгүй алдагдлыг тэсвэрлэх, хангалттай хэмжээний өөрийн хөрөнгө ба төлбөрийн чадвартай эсэхийг тодорхойлох, хүндрэлийг даван туулах шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэх, онцгой нөхцөл байдлын үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний үр ашигтай байдлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.3 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

улирал тутам стресс тестийн шинжилгээг хийдэг. Банк олон улсад өргөн ашиглагддаг шилдэг туршлага, стандартад нийцүүлэн зах зээлийн эрсдэлийг хэмжих загвар, аргачлал, лимит тогтоох үйл явц болон эрсдэл бууруулах арга хэрэгслүүдийг тасралтгүй хөгжүүлж, хэрэгжүүлж ажилладаг.

37.4. Гадаад валютын ханшийн эрсдэл

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс үүдэн санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ өөрчлөгдөх эрсдэлийг гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банк гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд Монголбанкнаас банкуудад гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс үүсэж болзошгүй алдагдлыг тэдгээрийн эрсдэл даах чадвартай уялдуулах зорилгоор тогтоосон тухайн нэг болон нийт гадаад валютын нээлттэй позицитайн хязгаарлалтуудыг хангаж ажиллаж байна. Мөн дотооддоо гадаад валютын нээлттэй позицоос тодорхой хугацаанд алдаж болох алдагдлын хэмжээг тодорхой магадлалтайгаар тодорхойлдог Хамгийн их эрсдэлийн аргаар ханшийн эрсдэлээ хэмжиж удирдаж ажилладаг. Банкны ашиглаж буй VaR аргачлал нь 99%-ийн итгэлцлийн түвшинд хэрэв одоогийн позиц нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх 1 өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн нөхцөлд эрсдэлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж үздэг. Зах зээлд тогтворгүй байдал үүссэн тохиолдолд гадаад валютын эрсдэлийг илүү нарийвчлалтайгаар тооцох хэрэгцээ шаардлага өндөр байдаг. Иймд, банк нь дотоод программ хангамжинд үнэлгээний загварууд болон буцаан шалгах аргачлалуудыг өргөтгөх, удирдлагын мэдээллийн системийн чанарыг сайжруулах зэрэг томоохон хөгжүүлэлтүүдийг хийсэн. Банк нь энэхүү хөгжүүлэлтүүдийг өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа ашиглан ханшийн эрсдэлийн VaR тайланг бэлтгэж, АПУХ-оос тогтоосон лимитийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилладаг.

Банк нь мөн харилцагч байгууллагуудтай хийх арилжааны лимитийг тогтоож тогтмол хяналт тавин ажилладаг. Түүнчлэн гадаад валютын захын тогтворгүй үед банкны хүндрэлтэй үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулахын зэрэгцээ гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн стресс тестийг улирал бүр хийж, үр дүнг АПУХ-д танилцуулан ажиллаж байна.

Тайлант хугацааны эцэст Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн хураангуйг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төг	2023 оны 12 дугаар сарын 31				2022 оны 12 дугаар сарын 31			
	Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	Цэвэр дүн	Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	Цэвэр дүн
Төгрөг	14,382,830,752	(11,124,138,959)	(1,674,375,258)	1,584,316,535	11,033,605,880	(9,041,716,734)	(1,177,315,414)	814,573,732
Ам.доллар	1,734,884,856	(3,530,737,450)	1,716,515,636	(79,336,958)	2,647,234,835	(3,857,780,654)	1,301,466,648	90,920,829
Евро	22,410,954	(16,180,375)	(54,010)	6,176,569	19,408,755	(19,577,161)	(33,162)	(201,568)
Юань	480,278,205	(474,355,148)	(8,184)	5,914,873	477,834,556	(469,266,033)	-	8,568,523
Бусад	67,778,812	(41,563,758)	(515,907)	25,699,147	52,296,621	(24,122,071)	(354,721)	27,819,829
Нийт дүн	16,688,183,579	(15,186,975,690)	41,562,277	1,542,770,166	14,230,380,647	(13,412,462,653)	123,763,351	941,681,345

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.4 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Бусад бүх хувьсах хүчин зүйлс тогтмол үед Банкны бүртгэлийн валюттай холбоотой тайлант хугацааны эцсийн ханшийн харьцангуй боломжит өөрчлөлт Банкны ашиг, алдагдал болон өөрийн хөрөнгөнд үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг доорх хүснэгтэд тусгав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	(11,900,544)	13,638,124
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	11,900,544	(13,638,124)
Евро 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	926,485	(30,235)
Евро 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(926,485)	30,235
Юань 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	887,231	1,285,279
Юань 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(887,231)	(1,285,279)
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2022: 15%-аар чангарахад)	3,854,872	4,172,974
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2022: 15%-аар сулрахад)	(3,854,872)	(4,172,974)

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.5. Хүүгийн түвшний эрсдэл

Банкны санхүүгийн байдал, мөнгөн гүйлгээ нь зах зээлийн хүүний түвшний хэлбэлзлийн нөлөөнд өртдөг. Ийм хэлбэлзлийн үр дүнд хүүгийн ахиуц ашгийн хэмжээ нэмэгдэх магадлалтай боловч гэнэтийн өөрчлөлт үүсэх тохиолдолд алдагдал өсөх эсвэл эсрэгээрээ буурах ч боломжтой.

Банк нь банкны арилжааны бүртгэл болон банкны бүртгэлийн позициос хүлээж болзошгүй хүүгийн түвшний эрсдэлүүдийг хэмжиж удирддаг. Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт нь богино хугацаанд банкны цэвэр хүүгийн орлогод шууд нөлөөлдөг бол урт хугацаанд өөрийн хөрөнгийн эдийн засгийн үнэ цэнэд нөлөөлдөг. Банк хүүгийн эрсдэлийг хамгийн бага байлгах үүднээс Банкны хяналт шалгалтын Базелийн хорооноос боловсруулсан аргачлал, түүнд тодорхойлсон хүүний түвшний стандарт болон шокийн сценари хувилбаруудыг ашиглан эрсдэлээ хэмжиж, сөрөг нөлөөллийг хязгаарладаг. Энэхүү аргачлалын хүрээнд мөрдөгдөх дотоод лимитийг АПУХ баталдаг. Үүнд:

- Арилжааны бүртгэлийн хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдахын тулд хөрвөх чадвараар тохируулсан хамгийн их эрсдэлийн аргыг ашиглан позицийн ба стоп лосс зэрэг хязгаарлалтуудыг тавьдаг.
- Банкны бүртгэлийн хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдахын тулд орлогын ба эдийн засгийн өртгийн хандлагуудыг ашиглаж хүлээн зөвшөөрсөн хязгаарлалтын хүрээнд сар тутам хяналт тавьдаг.

Түүнчлэн Банк олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас тогтоосон хүүгийн эрсдэлийн дахин үнэлгээний зөрүүний харьцаа үзүүлэлтүүдийг хангаж ажиллахын зэрэгцээ хүүгийн стресс тестийг улирал бүр хийн үр дүнг шийдвэр гаргах зорилгоор АПУХ-нд тайлагнадаг.

Доорх хүснэгтэд Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн өртөх байдлыг хураангуйлан үзүүлэв. Энэхүү хүснэгтэд банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнийн дүнг хүүнд өөрчлөлт орох хугацаа эсвэл дуусгавар болох хугацааны аль өмнөх хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв:

	Хугацаагүй болон 1 сараас бага	1-6 сар	6-12 сар	1 жилээс их	Хүүгүй	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
2023 оны 12 дугаар сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,418,887,907	2,727,309,738	2,028,362,996	5,190,873,927	1,374,980,388	16,740,414,956
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	3,587,864,045	3,290,460,993	2,781,454,452	1,699,089,488	3,833,805,265	15,192,674,243
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү	1,831,023,862	(563,151,255)	(753,091,456)	3,491,784,439	(2,458,824,877)	1,547,740,713
2022 оны 12 дугаар сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	3,290,658,076	2,822,553,292	1,974,346,084	4,013,476,352	2,262,274,272	14,363,308,076
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,672,207,654	2,673,907,298	2,691,632,922	1,528,757,814	4,850,853,862	13,417,359,550
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү	1,618,450,422	148,645,994	(717,286,838)	2,484,718,538	(2,588,579,590)	945,948,526

Хэрэв 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хүүгийн түвшинг 100 суурь оноогоор бага, бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл (2022: 100 суурь оноогоор бага) тухайн жилийн ашиг 12,222,949 мянган төгрөг (2022: 15,890,847 төгрөгөөр бага)-өөр бага байхаар байна, шалтгаан нь хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү эерэг байгаатай холбоотой. Өөрийн хөрөнгө нь 2,918,062 мянган төгрөг (2022: 2,907,025 мянган төгрөг)-өөр их байхаар байна, шалтгаан нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хэмжигдэх (БДОБҮЦ) тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өсөлттэй холбоотой байна.

Хэрэв 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хүүгийн түвшинг 100 суурь оноогоор их (2022: 100 суурь оноогоор их), бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл тухайн жилийн ашиг 12,222,949 мянган төгрөг (2022: 15,890,847 төгрөгөөр их)-өөр их байхаар байна, шалтгаан нь хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү эерэг байгаатай холбоотой. Өөрийн хөрөнгө нь 2,109,783 мянган төгрөг (2022: 787,938 мянган төгрөг)-өөр бага байхаар байна, шалтгаан нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хэмжигдэх (БДОБҮЦ) тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн бууралттай холбоотой байна.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.5. Хүүгийн түвшний эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк өөрийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн түвшинд тогтмол хяналт тавьдаг. Доорх хүснэгтэнд эрх бүхий албан тушаалтнуудын хянасан тайлангуудад үндэслэн холбогдох тайлант хугацааны хүүгийн түвшнийг хураангуйлан үзүүлэв. Үнэт цаасны хувьд хүүгийн хувь нь тайлант хугацааны зах зээлийн үнэлгээнд үндэслэн гаргасан дуусгавар болох хугацаа хүртэлх өгөөжийн хувийг хэлнэ:

Жилийн хувь	2023					2022				
	Төг	Ам.дол	Евро	Юань	Бусад	Төг	Ам.дол	Евро	Юань	Бусад
Хөрөнгө										
Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	10.14%	2.79%	0%	0%	0%	8.49%	1.41%	0%	0%	0%
Заавал байлгах нөөц	6.00%	0%	-	-	-	5.50%	0%	-	-	-
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	12.29%	7.87%	-	-	-	12.09%	6.42%	-	-	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16.16%	8.38%	7.91%	-	-	13.34%	6.20%	7.35%	-	-
Өр төлбөр										
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	12.77%	0.08%	-	-	-	12.91%	0.69%	-	-	-
Репо хэлцэл	13.29%	-	-	-	-	8.02%	-	-	-	-
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	0.64%	0.27%	0%	0.24%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
- хугацаагүй хадгаламж	6.58%	1.00%	-	0.60%	-	0%	0%	-	0%	-
- хугацаатай хадгаламж	12.47%	2.90%	-	2.11%	-	9.72%	2.36%	-	1.46%	-
Гаргасан өрийн хэрэглүүр	16.00%	9.66%	-	-	-	-	-	-	-	-
Зээлээр авсан санхүүжилт	3.22%	8.44%	-	-	-	4.38%	7.12%	4.22%	-	-
Түрээсийн өглөг	16.84%	-	-	-	-	15.65%	-	-	-	-

Дээрх хүснэгтийн “-” тэмдэг нь Банкинд холбогдох валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр байхгүйг илтгэнэ.

37.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл

Банкны хувьд хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагад өр төлбөртэй холбоотой үүргээ биелүүлэхэд шаардагдах хөрвөх чадвартай хөрөнгийн түвшинг бүрдүүлэх, олон төрлийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлэх, санхүүжилтийн болзошгүй үүргийн удирдлага болон хөрвөх чадварын харьцааг холбогдох бодлого зохицуулалтын шаардлагын дагуу хяналт тавин ажилладаг. Харин хөрвөх чадварын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой үүргээ хэвийн болон стресстэй нөхцөл байдалд биелүүлэхэд хүндрэл гарах үед үүсэх эрсдэлийг хэлнэ. Энэхүү эрсдэлийг удирдахын тулд удирдлага харилцагчийн харилцах, хадгаламжаас гадна олон төрлийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг татахын зэрэгцээ хөрөнгийн удирдлагадаа хөрвөх чадварын эрсдэлийг авч үзэн, банкны мөнгөн урсгал болон хөрвөх чадварт өдөр тутамд хяналт тавьж ажилладаг. Үүнд ирээдүйн мөнгөн урсгалын болон шаардлагатай үед нэмэлт санхүүжилт авах зорилгоор ашиглах боломжтой өндөр зэрэглэлийн барьцааны үнэлгээг оролцуулна. Түүнчлэн, Банк хөрвөх чадварын аливаа сөрөг хандлагыг тодорхойлж, нэмэгдэж буй эрсдэл ба эмзэг байдлыг бууруулахын тулд өөрийн дотоод шалгуурт үндэслэн хөрвөх чадварын эрт анхааруулах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлдог. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь болзошгүй хямрал эсвэл стрессийн үйл явдлыг цаг тухайд нь таних боломж олгон банкинд шуурхай үр дүнтэй хариу арга хэмжээ авах боломжийг олгодог.

Банк нь Монголбанкнаас шаарддаг түвшнээс илүү хэмжээний хөрвөх чадвар бүхий хөрөнгөтэй байдаг. Үүнээс гадна Банк хоёр долоо хоногийн дунджид суурилсан нийт харилцагчаас татан төвлөрүүлсэн төгрөгийн харилцах, хадгаламжийн 8%, валютын 18%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг Монголбанкн дахь дансандаа заавал байлгах нөөц хэлбэрээр байршуулж байх ёстой байдаг.

KHAN BANK JSC

Notes to the financial statements – 31 December 2023

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд 2023 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

2023 оны 12 дугаар сарын 31 <i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй	3-аас доош сар	3 - 6 сар	6 сараас 1 жил	1 - 5 жил	5 -с дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө							
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	777,130,513	4,196,480,753	–	–	–	–	4,973,611,266
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	1,090,955,256	–	–	–	–	–	1,090,955,256
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах хадгаламж	–	854,881	2,002,708	3,833,747	8,839,327	–	15,530,663
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	–	304,283,324	431,890,794	92,151,500	757,633,034	911,601,323	2,497,559,975
Өмчийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	4,970,548	–	–	–	–	–	4,970,548
Своп ба форвард хэлцлийн нийт дүн:							
– Орох мөнгөн урсгал	–	65,522,690	64,201,245	181,630,120	1,525,458,329	21,457,284	1,858,269,668
– Гарах мөнгөн урсгал	–	(62,485,103)	(57,051,673)	(174,946,423)	(1,496,061,976)	(20,463,664)	(1,811,008,839)
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	1,616,863,449	1,603,832,728	2,417,636,295	4,792,688,477	897,184,445	11,328,205,394
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	5,964,912	4,596,602	9,250,293	69,713,228	206,874,067	296,399,102
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	–	6,162,428	–	–	–	–	6,162,428
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	1,873,056,317	6,133,647,334	2,049,472,404	2,529,555,532	5,658,270,419	2,016,653,455	20,260,655,461
Өр төлбөр							
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагын харилцах хадгаламж	38,985,374	189,263,601	–	–	–	–	228,248,975
Репо хэлцэл	–	1,971,593	1,993,500	63,093,422	–	–	67,058,515
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,608,857,973	2,110,579,387	1,567,961,356	2,976,671,874	1,982,751,016	461,350,720	12,708,172,326
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	5,698,552	–	–	–	–	5,698,552
Гаргасан өрийн хэрэглүүр	–	–	4,360,902	–	283,726,435	–	288,087,337
Зээлээр авсан санхүүжилт	13,490,873	120,944,203	75,127,647	345,150,476	1,820,536,961	264,111,132	2,639,361,292
Түрээсийн өглөг	–	2,132,993	1,979,114	3,321,932	5,602,302	–	13,036,341
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	–	161,641,613	–	–	–	–	161,641,613
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	3,661,334,220	2,592,231,942	1,651,422,519	3,388,237,704	4,092,616,714	725,461,852	16,111,304,951
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	636,504,815	–	–	–	–	–	636,504,815
Олгосон банкны баталгаа	142,011,464	–	–	–	–	–	142,011,464
Аккредитив	27,347,449	–	–	–	–	–	27,347,449
Ашиглагдаагүй кредит карт	52,416,065	–	–	–	–	–	52,416,065
Факторингийн авлага	200,000	–	–	–	–	–	200,000
Нийт балансын гадуурх зүйлс	858,479,793	–	–	–	–	–	858,479,793
Нийт санхүүгийн өр төлбөр болон балансын гадуурх өр төлбөр	4,519,814,013	2,592,231,942	1,651,422,519	3,388,237,704	4,092,616,714	725,461,852	16,969,784,744
Цэвэр дүн	(2,646,757,696)	3,541,415,392	398,049,885	(858,682,172)	1,565,653,705	1,291,191,603	3,290,870,717

KHAN BANK JSC

Notes to the financial statements – 31 December 2023

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

2022 оны 12 дугаар сарын 31 Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй	3-аас доош сар	3 - 6 сар	6 сараас 1 жил	1 - 5 жил	5 -с дээш жил	Нийт дүн
Assets							
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	1,794,774,691	2,582,324,566	–	–	–	–	4,377,099,257
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	969,104,827	–	–	–	–	–	969,104,827
Своп ба форвард хэлцлийн нийт дүн:							
– Орох мөнгөн урсгал	–	59,068,144	47,465,269	201,141,987	878,274,460	68,041,093	1,253,990,953
– Гарах мөнгөн урсгал	–	(45,150,343)	(40,200,785)	(170,593,113)	(805,649,362)	(63,737,102)	(1,125,330,705)
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	1,371,927,992	1,258,812,911	2,123,716,563	3,215,348,535	709,056,930	8,678,862,931
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	17,951,542	25,144,181	56,198,387	150,943,158	329,661,364	579,898,632
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	–	61,184,691	621,856,577	120,782,772	618,328,015	615,974,229	2,038,126,284
Өмчийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	4,267,181	–	–	–	–	–	4,267,181
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	–	2,703,046	–	–	–	–	2,703,046
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,768,146,699	4,050,009,638	1,913,078,153	2,331,246,596	4,057,244,806	1,658,996,514	16,778,722,406
Өр төлбөр							
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагын харилцах хадгаламж	15,884,992	175,370,767	–	–	–	–	191,255,759
Репо хэлцэл	–	177,227,938	112,657,532	56,603,934	33,658,140	–	380,147,544
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,517,104,591	1,463,783,942	1,226,949,068	2,494,578,249	2,073,367,454	395,277,134	11,171,060,438
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	505,456	1,106,782	1,401,821	1,882,838	–	4,896,897
Зээлээр авсан санхүүжилт	–	150,632,791	61,558,227	572,726,505	1,150,292,786	87,476,989	2,022,687,298
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	–	135,162,720	–	–	–	–	135,162,720
Түрээсийн өглөг	–	2,593,267	2,462,448	4,534,349	5,927,116	–	15,517,180
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	3,532,989,583	2,105,276,881	1,404,734,057	3,129,844,858	3,265,128,334	482,754,123	13,920,727,836
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	640,182,957	–	–	–	–	–	640,182,957
Олгосон банкны баталгаа	109,875,380	–	–	–	–	–	109,875,380
Аккредитив	24,667,537	–	–	–	–	–	24,667,537
Ашиглагдаагүй кредит карт	61,741,646	–	–	–	–	–	61,741,646
Нийт балансын гадуурх зүйлс	836,467,520	–	–	–	–	–	836,467,520
Нийт санхүүгийн өр төлбөр болон балансын гадуурх өр төлбөр	4,369,457,103	2,105,276,881	1,404,734,057	3,129,844,858	3,265,128,334	482,754,123	14,757,195,356
Цэвэр дүн	(1,601,310,404)	1,944,732,757	508,344,096	(798,598,262)	792,116,472	1,176,242,391	2,021,527,050

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк төлбөрийн чадвараа удирдахын тулд өр төлбөрийн гэрээний хорогдуулаагүй хугацаанд үндэслэж дээрх эргэн төлөгдөх хугацааны шинжилгээг ашигладаггүй. Үүний оронд Банк хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй хугацаан дахь төлбөрийн чадварын зөрүүг дараах байдлаар хянадаг:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй болон 1 сараас доош	1-6 сар	6-12 сар	12 сараас 5 жил	5 жилээс дээш	Нийт дүн
2023 оны 12 дугаар сарын 31						
Санхүүгийн хөрөнгө	6,591,425,655	2,788,792,707	2,057,881,620	4,163,478,763	1,138,836,211	16,740,414,956
Санхүүгийн өр төлбөр	5,093,570,221	2,720,148,056	3,093,261,944	3,659,566,191	626,127,831	15,192,674,243
Хүлээгдэж буй хугацаан дахь төлбөрийн чадварын цэвэр зөрүү						
	1,497,855,434	68,644,651	(1,035,380,324)	503,912,572	512,708,380	1,547,740,713
2022 оны 12 дугаар сарын 31						
Санхүүгийн хөрөнгө	5,469,547,353	2,769,257,794	1,999,798,601	3,208,950,608	915,753,720	14,363,308,076
Санхүүгийн өр төлбөр	4,577,841,434	2,400,497,181	2,944,336,334	3,018,898,988	475,785,613	13,417,359,550
Хүлээгдэж буй хугацаан дахь төлбөрийн чадварын цэвэр зөрүү						
	891,705,919	368,760,613	(944,537,733)	190,051,620	439,968,107	945,948,526

Хөрөнгө өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа болон хүүгийн түвшний нийцтэй байдал болон хяналтанд буй үл нийцэл нь Банкны удирдлагын үндсэн суурь болдог. Банкны хувьд бизнесийн гүйлгээнүүдийн төрөл нь олон, хугацаа нь тодорхойгүй байдаг тул эдгээр нь үргэлж нийцтэй байх явдал бага юм. Хөрөнгө өр төлбөрийн нийцээгүй позицтой байх нь ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх ч эсрэгээрээ алдагдлын эрсдэлийг өсгөдөг. Банк хүү, валютын ханшийн өөрчлөлтөд өртөх эрсдэлийг бууруулах, төлбөрийн чадварыг үнэлэхэд хөрөнгө, өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа болон хүүтэй өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөгдөх өртгөөр нөхөх чадвар чухал хүчин зүйлс болдог.

Харилцагчийн харилцах, хадгаламжийн ихэнх хэсэг нь эрэлттэй ангилалд байгаа боловч, харилцах хадгаламжийн дансуудын тоо болон төрөлжүүлэлт, мөн Банкны өнгөрсөн туршлагаас үзэхэд эдгээр харилцагчийн дансууд нь банкны урт хугацааны тогтвортой эх үүсвэр болж байгаа гэдэгт Банк итгэлтэй байна.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.7. Үйл ажиллагааны эрсдэл

Банк нь үйл ажиллагааны эрсдэлийг Банкны дотоод үйл ажиллагааны тохиромжгүй, доголдолтой байдал, хувь хүн болон гадны хүчин зүйлсийн улмаас Банкны стратеги болон зорилтод нөлөө үзүүлэх үйл явдал гэж тодорхойлдог. Үйл ажиллагааны эрсдэлд дараах дэд ангиллууд багтдаг:

- Дотоод залилан
- Гадны залилан
- Эрүүл мэнд, амь насны аюул, хөдөлмөр эрхлэлтийн зөрчил
- Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний алдаа, дутагдал
- Биет эд хөрөнгийн эвдрэл гэмтэл
- Бизнесийн тасалдал
- Гүйцэтгэлийн алдаа ба дутагдал

Үйл ажиллагааны эрсдэлд хууль, комплаенсийн эрсдэл, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл болон мэдээлэл технологийн эрсдэл хамаарахгүй бөгөөд эдгээр эрсдэлийг тусдаа эрсдэл болгон удирддаг.

Хамгаалалтын нэгдүгээр шугамын бүх газар, салбар нэгжүүд үйл ажиллагааны эрсдэлийг өдөр тутам удирдах үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ.

Хамгаалалтын хоёрдугаар шугамд Үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо болон холбогдох аргачлалыг боловсруулах үүргийг хүлээнэ. Мөн үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь хамгаалалтын 1-р шугам дахь нэгжүүдэд эрсдэлээ тодорхойлох, эрсдэлийг үнэлэх, бууруулахад дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг.

Мөн түүнчлэн Үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь хагас жил тутамд санхүүгийн бус эрсдэлийн нэгдсэн тайланг бэлтгэж Банкны Эрсдэлийн удирдлагын хороонд танилцуулдаг бөгөөд Эрсдэлийн удирдлагын хороо түүнийг хянан үзээд холбогдох шийдвэрүүдийг гаргадаг. Эрсдэлийн удирдлагын хорооны харъяанд дараах дэд хороод харьяалагдаж үйл ажиллагааны эрсдэлийг илүү нарийвчлан удирдаж, хянах зорилгоор Банкны холбогдох бүх түвшинд ажиллаж байна. Үүнд:

- Үйл ажиллагааны эрсдэлийн дэд хороо
- Карт болон цахим банкны эрсдэлийн дэд хороо
- Салбарын эрсдэлийн хороо

Хамгаалалтын гуравдугаар шугамд хамаарах дотоод аудит нь хамгаалалтын 1 болон 2-р шугамын үйл ажиллагаанд хөндлөнгийн хяналт тавьдаг.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагад GRC систем дэмжлэг үзүүлдэг бөгөөд энэ нь эрсдэлийн мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж тухай бүр тайлагнах боломжийг олгодог. Үйл ажиллагааны эрсдэлийн аргачлалд Автоматжуулсан эрсдэлийн самбар, Эрсдэл ба хяналтын бие даасан үнэлгээ (ЭХББҮ), Алдагдлын мэдээллийн сан, Түлхүүр эрсдэлийн үзүүлэлтүүд (ТЭҮ) болон Асуудлын удирдлага зэрэг орно. Иргэдийн банкны харьяа салбар нэгжүүд нь Нэгжийн эрсдэлийн самбар хөтлөх аргачлалын дагуу үйл ажиллагааны эрсдэлээ тодорхойлж бүртгэн, эрсдэлийг бууруулах зохих арга хэмжээг төлөвлөн, хэрэгжилтийг хангах байдлаар өдөр тутмын үйл ажиллагааны эрсдэлээ удирдан ажиллаж байна.

Банк сонгогдсон бизнесийн үндсэн процесс болон стратегийн төслүүдэд төлөвлөгөөний дагуу холбогдох оролцогч талуудтай хамтран хариуцсан процесс болон төслүүдийн эрсдэлийг тодорхойлж, үнэлэх, бууруулах зорилгоор эрсдэл хяналтын бие даасан үнэлгээг хэрэгжүүлсэн. Эрсдэл хяналтын бие даасан үнэлгээний аргачлалын хүрээнд бүх тодорхойлогдсон эрсдэл, хяналтыг GRC системд өөр хоорондын уялдаа холбоотой байдлаар нь бүртгэж, хянадаг. Асуудал болон алдагдлын үйл явдлыг тухай бүр холбогдох эрсдэл, хяналт, үйл явц, бүтээгдэхүүний хүрээнд бүртгэн дүн шинжилгээ хийхэд ашиглаж байна.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)**37.7. Үйл ажиллагааны эрсдэл (үргэлжлэл)**

Банк нь санхүүгийн гэмт хэрэг, залилангийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хяналтыг сайжруулах, залиланг мэдээлэх, илрүүлэх, арга хэмжээ авах үйл явцуудыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх үүднээс “Санхүүгийн гэмт хэрэг, залилангийн удирдлагын бодлого”-ыг ТУЗ-өөр батлуулан, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Банкны бизнес зорилгод нөлөөлөх эрсдэлийг бууруулах, дотоод хяналтын тогтолцоог бэхжүүлж ажиллах зорилгоор “Дотоод хяналтын бодлого”-ыг ТУЗ-өөр батлуулан, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. 2023 онд банкны дотоод хяналтын тогтолцооны үнэлгээг дотооддоо хийж гүйцэтгэсэн. Мөн эрсдэл өндөртэй бизнес процессуудад “Эрсдэл хяналтын үнэлгээ”-г /RCM/ хийж, үнэлгээний үр дүнд сайжруулах шаардлагатай арга хэмжээний төлөвлөгөөг хуваарилж, хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллаж байна.

37.8. Хууль, комплаенсийн эрсдэл

Комплаенсийн эрсдэлийг банкны хэмжээнд үр дүнтэй удирдах тогтолцоог бий болгох, ялангуяа Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг банкны хэмжээнд хангуулан ажиллахад банкны Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Гүйцэтгэх удирдлагын зүгээс ихээхэн анхаарч Банкны Мөнгө угаах, санхүүгийн гэмт хэргийн эсрэг баримтлах бодлого, Комплаенсийн дотоод хяналтын хөтөлбөр болон холбогдох бусад бодлого журмыг батлан гаргаж, банкны хэмжээнд мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

Хуулийн эрсдэл гэдэгт Монгол улсын хууль тогтоомж, төрийн эрх бүхий байгууллагын баталсан дүрэм, журам, заавар, стандартыг үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллаагүй, банкны хэмжээнд хүчин төгөлдөр гэрээнүүдэд шинээр батлагдсан хууль тогтоомж болон хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон даруйд холбогдох өөрчлөлтүүдийг оруулаагүй, мөн түүнчлэн банк аливаа маргааныг хууль, хяналтын байгууллагаар хянан шийдвэрлүүлэх нөхцөл үүсэх явдлыг ойлгоно.

Банкны хэмжээнд МУТСТ үр дүнтэй тогтолцоог бий болгох нь олон улсын санхүүгийн хориг арга хэмжээ авах байгууллагууд, хөрөнгө оруулагчид болон корреспондент банкуудын зүгээс тавьж буй шаардлага, тэдгээрийн өсөн нэмэгдэж буй хүлээлтэд нийцүүлэн банкны тогтвортой байдал, харилцагчиддаа тасралтгүй найдвартай үйлчилгээ үзүүлэх чадварыг бий болгох зайлшгүй чухал хэсэг болоод байгаа билээ.

Ийнхүү Комплаенсийн Дотоод хяналтын хөтөлбөрийн хүрээнд 2023 онд хийж гүйцэтгэсэн ажлуудаас дурдвал:

- Банкны хэмжээнд комплаенсийн соёлыг төлөвшүүлэх зорилтын хүрээнд банкны нийт ажилтан, албан тушаалтны мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлж, мөнгө угаах болон санхүүгийн гэмт хэрэгт өртөх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхтэй холбоотой сургалт, мэдээллийг бэлтгэн тогтмол хүргэв. 2023 оны байдлаар Комплаенсийн газраас давхардсан тоогоор 12,330 гаруй ажилтан, эрх бүхий албан тушаалтнуудад нийт 33 танхимын болон онлайн сургалтыг зохион байгууллаа. Мөн түүнчлэн, МУТСТ хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтийг хангахад тусгайлан мэргэшсэн ур чадвар бүхий мэргэжилтнүүдийг бэлтгэх шаардлагын хүрээнд комплаенсийн ажилтнууд нь олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн CAMS, CGSS, SKYCA, ICA зэрэг сургалтуудад хамрагдаж, сертификат авав.
- Банкны Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх үйл ажиллагааны үр дүнтэй байдлыг үнэлүүлэх зорилгоор олон улсын аудитын байгууллага PWC Mongolia-аар хөндлөнгийн аудитын үнэлгээ хийлгэв.
- Олон улсын геополитикийн орчин дахь нөхцөл байдал тогтворгүйжиж буйтай холбогдуулан хоригийн хяналт улам чангарч байна. Тус эрсдэлийг удирдах зорилгоор хоригийн хяналтын системүүдэд дүн шинжилгээ хийж, нэмэгдүүлсэн хяналтын тохиргоо болон дүрмүүдийг тухай бүр шинэчлэн ажиллав. Үүний үр дүнд системд үүсэж буй алертуудын чанар сайжирч, урьдчилан сэргийлэх хяналтын арга хэмжээг цаг алдалгүй авч хэрэгжүүллээ. Улмаар ХААН Банкны хэмжээнд хэрэгжүүлж буй хориг арга хэмжээний хяналт болон үүсч болзошгүй эрсдэлийг олон улсын ACAMS аргачлалын дагуу үнэлэн тогтоов.
- Харилцагч таньж мэдэх ажиллагааны үр дүнг сайжруулах, автоматжуулах зорилгын хүрээнд банкны хэмжээнд E-KYC төслийг хэрэгжүүлсэн бөгөөд үүний үр дүнд харилцагчийн мэдээллийг цахимаар шинэчлэх, 0-16 хүртэлх насны харилцагчийг зайнаас, цахимаар бүртгэх боломжтой болсон.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.8. Хууль, комплаенсийн эрсдэл (үргэлжлэл)

- Гадаад гүйлгээ дамжуулах боломжит сувгийг нэмэгдүүлэх, корреспондент банкны харилцааг сайжруулах зорилтын хүрээнд банкны үйл ажиллагаанд тавигдаж буй комплаенсийн хяналтын тогтолцоог таниулах арга хэмжээг авч, гадны томоохон банк, санхүүгийн байгууллагуудтай хийсэн уулзалтуудад оролцож, дэлгэрэнгүй танилцуулгыг хийлээ.
- Гүйлгээний тусгай хяналтыг сайжруулах, тайлан мэдээг зохицуулагч байгууллагад заасан хугацаанд даруй хүргүүлэх болон мэдээлэл хадгалах үйл ажиллагааг системийн түвшинд автоматжуулах зорилтын хүрээнд тайлант хугацаанд дор дурьдсан арга хэмжээг тус тус авч хэрэгжүүлэн ажиллав. Үүнд:
 1. Гүйлгээний хяналтад ашигладаг TCS Bancs Compliance системийг дараагийн хувилбарт шилжүүлэн, шинэчлэн сайжруулах "Quartz" төслийг хэрэгжүүлж эхэллээ.
 2. Хиймэл оюун ухаанд суурилсан Machine Learning буюу машин сургалтын технологийг ашиглан системд илэрсэн сэжигтэй гүйлгээний дохио (алерт)-г хүний гар оролцоогүйгээр шийдвэрлэж байгаа бөгөөд гүйцэтгэлийн түвшин дунджаар 93.8 хувьтай байна.
 3. Монголбанкнаас нэвтрүүлж буй GoAML тайлангийн нэгдсэн системийг зохих шаардлагын дагуу хөгжүүлэн, үйл ажиллагаанд нэвтрүүлж, бэлэн мөнгө, гадаад төлбөр тооцооны болон сэжигтэй гүйлгээний сувгуудыг тус системд бүрэн холбох төслийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.
 4. Карт болон КҮБ-ын гүйлгээний хяналтыг одоогийн ашиглаж буй TCS BaNCS Compliance системээр гүйцэтгэх шийдлийг гаргаж, хөгжүүлэлтийг хийж байна.
- Улсын хэмжээнд цахим орчинд мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, таслан зогсоох зорилго бүхий эрх бүхий зохицуулагч байгууллага болон Цагдаагийн ерөнхий газрын хамтарсан "Хяналт 2" ажиллагаанд оролцож, хуулийн дагуу хамтран ажиллав.

37.9. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл

Банк нь Мэдээллийн аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцооны шинэчлэгдсэн хувилбар болох ISO27001:2022 стандартын Сертификат баталгаажуулах хөндлөнгийн аудитыг зохион байгуулж, амжилттай сертификат авсанаараа Монгол Улсдаа анхны шинэчлэгдсэн хувилбарыг баталгаажуулсан байгууллага болсон.

Хөндлөнгийн аудитаар Төв банкны газар нэгж, Дата төв, Улаанбаатар болон Орон нутгийн иргэдийн банкны харьяа салбар, тооцооны төвүүдэд хамруулсан ба аудитын үеэр аливаа том үл тохирол илрээгүй.

Мөн ISO27701:2019 Хувь хүний мэдээллийн аюулгүй байдлын стандартыг баталгаажуулах хөндлөнгийн аудитыг зохион байгуулж, Сертификатыг амжилттай авсанаараа Дэлхийд хувийн банк санхүүгийн байгууллагын салбарт анхдагч байгууллага болж өндөр амжилтыг үзүүлсэн.

Хөндлөнгийн аудитаар Төв банкны газар нэгж, Дата төв, Улаанбаатар болон Орон нутгийн иргэдийн банкны харьяа салбар, тооцооны төвүүдэд хамруулсан ба аудитын үеэр аливаа том үл тохирол илрээгүй.

Төлбөрийн картын мэдээллийн аюулгүй байдлын PCI DSS v3.2.1 стандартын сертификат баталгаажуулах хөндлөнгийн аудит хийгдсэн ба Сертификатыг дахин амжилттай баталгаажуулсан.

Банк бизнесийн үйл ажиллагаа болон мэдээллийн технологид нөлөө үзүүлж буй мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг бага түвшинд хяналтыг хийж, удирдаж ажилладаг. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг системтэйгээр тодорхойлох, дүн шинжилгээ хийх, үнэлэх, арга хэмжээ авах болон эрсдэлийг тайлагнах зорилгоор ISO31000 (Эрсдэлийн удирдлагын зарчмууд ба зааварчилгаа) болон ISO27005 (Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн удирдлага) зэрэг стандартуудыг дагуу олон улсад шалгарсан онол, арга барилыг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлдэг.

Банк мэдээллийн аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцоог ISO27001:2022 стандартын дагуу үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн, мөрдлөг болгон ажилладаг бөгөөд Мэдээллийн хөрөнгийн сул талыг ашиглан түүний нууцлал, бүрэн бүтэн, хүртээмжтэй байдал алдагдсанаар учирах хохирол, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг үр дүнтэй удирдахын тулд Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн дэд хороог тогтмол хянан хэлэлцдэг.

37. Санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

37.9. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл (үргэлжлэл)

2023 онд Цахим аюулгүй байдлын газар нь ISO27001 стандартын дагуу Төв банкны 13 газар, нэгж болон Улаанбаатар иргэдийн банкны харъяа 8 тооцооны төвүүдэд үйл ажиллагааны хүрээнд гарч болзошгүй мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх ажлыг хийж гүйцэтгэсэн ба ISO27701:2019 Хувь хүний мэдээллийн аюулгүй байдлын стандартын дагуу (Privacy data impact assessment) нөлөөллийн шинжилгээг Төв банкны 23 газарт гүйцэтгэж тодорхойлогдсон эрсдэлүүдийг Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн дэд хорооны самбарт бүртгэн эрсдэлд авах арга хэмжээний төрлийг сонгон хэрэгжүүлж, үр дүнтэй удирдан ажиллаж байна.

Банк нь гэрээний хүрээнд хамтран ажиллаж буй гуравдагч талуудад Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг үнэлэх асуулгыг шалгах хуудсаар дамжуулан зайнаас хийж гүйцэтгэсэн. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн үнэлгээний хүрээнд гуравдагч талын гэрээний хяналтыг 97%-тай хийж гүйцэтгэсэн ба МТ-ийн газруудтай хамтран ажилладаг 20 гуравдагч талыг сонгож, нарийвчилсан үнэлгээг үйл ажиллагааны чиглэлд тулгуурлан нэгтгэсэн байдлаар хийж гүйцэтгэсэн. Үнэлгээний үр дүнг Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн дэд хорооны гуравдагч талын эрсдэлийн самбарт бүртгэн эрсдэлд авах арга хэмжээг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

2023 онд Цахим аюулгүй байдлын газар нь ISO27001:2022 & PCI DSS v3.2.1 болон мэдээллийн аюулгүй байдлын бодлого, журмын дагуу байнгын дотоод хяналтыг амжилттай гүйцэтгэсэн. Шалгалтад Төв банкны 36 газар, Улаанбаатар болон Орон нутгийн иргэдийн банкны 209 салбар тооцооны төвүүд хамрагдсан.

Мэдээлэл технологийн эрсдэлийн удирдлага

Банк нь мэдээллийн технологийн эрсдэлийг үр дүнтэй удирдах Мэдээлэл технологийн эрсдэлийн дэд хороотой бөгөөд энэ хороо нь Банкны системүүд болон мэдээлэл технологийн үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлүүдийг тодорхойлон арга хэмжээ авч ажилладаг. 2023 онд шинээр нэвтрүүлсэн технологиудад эрсдэлийн үнэлгээг хийж гүйцэтгэсэн. Түүнчлэн МТ-ийн төсөл хөтөлбөрийн эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалыг боловсруулсан.

Түүнчлэн мэдээллийн технологийн үйлчилгээний хүртээмж, бизнесийн үйл ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хангах үүднээс үйл ажиллагаанд гарсан асуудал, зөрчлийн талаар тогтмол дүн шинжилгээ хийж, шаардлагатай бол цаг тухайд нь арга хэмжээ авч байна. Эрсдэлийн шинжилгээ, үнэлгээгээр илэрсэн эрсдэлүүдийг холбогдох арга хэмжээнүүдийн хамт мэдээллийн технологийн эрсдэлийн самбарт тусган удирдаж байна. Тайлант жилд мэдээлэл технологийн үйл ажиллагаатай холбоотой өндөр түвшний эрсдэлүүдэд гол анхаарлаа хандуулж, эрсдэлийн түвшинг бууруулж ажилласан.

Банкны мэдээлэл технологийн удирдлага, үйлчилгээний тогтолцооны сайжруулалт, нэвтрүүлэлтийн үйл ажиллагаа нь олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн COBIT, ITIL тогтолцоонд суурилсан байдаг. COBIT тогтолцоонд суурилсан МТ-ийн аудитын шалгалтыг хөндлөнгийн аудитын байгууллагаар тогтмол хийлгэдэг ба 2023 онд энэхүү шалгалтыг хийлгэж, чадамжийн дундаж үнэлгээгээ нэмэгдүүлсэн.

38. Санхүүгийн хөрөнгүүд болон Санхүүгийн өр төлбөрүүдийн цэвэршүүлэлт

2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар цэвэршүүлэх, цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай болон түүнтэй адил зохицуулалт хийгдэхээр байгаа санхүүгийн хэрэглүүрүүд дараах байдалтай байна:

	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлэхээс өмнөх нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсэн нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсний дараах цэвэр дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>			
ХӨРӨНГӨ			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	89,313,290	(42,052,461)	47,260,829
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ХӨРӨНГӨ	89,313,290	(42,052,461)	47,260,829
ӨР ТӨЛБӨР			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	47,751,013	(42,052,461)	5,698,552
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	47,751,013	(42,052,461)	5,698,552

2022 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар цэвэршүүлэх, цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай болон түүнтэй адил зохицуулалт хийгдэхээр байгаа санхүүгийн хэрэглүүрүүд дараах байдалтай байна:

	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлэхээс өмнөх нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсэн нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсний дараах цэвэр дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>			
ХӨРӨНГӨ			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	151,120,104	(22,459,856)	128,660,248
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ХӨРӨНГӨ	151,120,104	(22,459,856)	128,660,248
ӨР ТӨЛБӨР			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	27,356,753	(22,459,856)	4,896,897
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	27,356,753	(22,459,856)	4,896,897

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн дүнг санхүүгийн тайланд зөвхөн хууль ёсны эрх байгаа тохиолдолд цэвэршүүлсэн дүнгээр тайлагнадаг. Үүнд цэвэршүүлсэн дүнгээр тайлагнах эсвэл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг нэгэн зэрэг барагдуулах зарчим үйлчилнэ.

Ийм төлбөр тооцоо хийх эрх нь (а) ирээдүйн үйл явдлаас шалтгаалахгүй байх ёстой бөгөөд (б) дараах бүх нөхцөл байдалд хууль ёсны дагуу хэрэгжих ёстой: (i) бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед, (ii) гэрээний үүрэг зөрчигдөх үед болон (iii) төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан тохиолдолд.

Банк гэрээний үүрэг зөрчигдсөн тохиолдолд хэрэгжүүлэх төлбөр тооцооны цэвэршүүлэх ерөнхий гэрээ болон түүнтэй адилтгах зохицуулалтыг тусгасан гэрээг харилцагч санхүүгийн байгууллагуудтай байгуулдаг. Мөн холбогдох хууль тогтоомж болон журмаар тухайн санхүүгийн байгууллагад төлөх ёстой, ижил валютаар илэрхийлэгдсэн арилжааны авлага, өглөгийг цэвэршүүлэн тооцохыг зөвшөөрдөг. Мөн Банк гэрээний үүргээ зөрчсөн тохиолдолд харилцагч санхүүгийн байгууллага Банкны өглөгийг маржин хэлбэрээр байршуулсан хадгаламжаар барагдуулах зохицуулалтын хүрээнд нээлттэй дериватив хөрөнгийн позицын барьцаанд зориулж маржин хэлбэрээр хадгаламж байршуулдаг.

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийг бодит үнэ цэнийн шатлал тус бүрт үнэлэх ба эдгээр түвшин нь: (1) ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно, (2) хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийн үнэлгээг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ, (3) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийн үнэлгээг тодорхойлно. Удирдлага санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн түвшинг ангилдаг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход шууд ашиглаж болох өгөгдөлд ихээхэн тодруулга хийгдсэний дараа ашиглаж байгаа бол тухайн хэмжилт нь 3-р түвшинд хийгдэж байна гэсэн үг. Үнэлгээний өгөгдлийн ач холбогдлыг бодит үнэ цэнийн тодорхойлолттой бүхэлд нь уялдуулан авч үзэн үнэлдэг.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Бодит үнэ цэнийн давтагдах хэмжилт

Бодит үнэ цэнийн давтагдах хэмжилт нь нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу тайлангийн үе бүрийн эцэст санхүүгийн байдлын тайланд заасан эсвэл зөвшөөрөгдсөн хэмжилт юм. Бодит үнэ цэнийн давтагдах хэмжилтийг ангилсан бодит үнэ цэнийн шатлалын түвшин дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 дугаар сарын 31				2022 оны 12 дугаар сарын 31			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт дүн	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт дүн
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ								
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ								
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
- Бодит үнэ цэнээр үнэлэгдсэн үнэт цаас	77,090,484	-	-	77,090,484	186,302,687	-	-	186,302,687
- Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	-	-	138,952,185	138,952,185	-	-	74,849,224	74,849,224
- Энгийн эрхтэй ИЗББ, ҮЦСК бодит үнэ цэнээр	-	-	200,790,808	200,790,808	-	-	174,218,961	174,218,961
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
- Байгууллагын хувьцаа	4,970,548	-	-	4,970,548	4,267,181	-	-	4,267,181
Бодит үнэ цэнээр ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	183,423,240	-	183,423,240	-	378,606,395	-	378,606,395
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	47,260,829	-	47,260,829	-	128,660,248	-	128,660,248
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	-	-	-	-	-	-	-
САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ								
Үндсэн хөрөнгө	-	-	293,504,464	293,504,464	-	-	289,810,778	289,810,778
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ДАВТАГДАХ ХЭМЖИЛТТЭЙ НИЙТ ХӨРӨНГӨ	82,061,032	230,684,069	633,247,457	945,992,558	190,569,868	507,266,643	538,878,963	1,236,715,474
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ӨР ТӨЛБӨР								
САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР								
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	5,698,552	-	5,698,552	-	4,896,897	-	4,896,897
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ДАВТАГДАХ ХЭМЖИЛТТЭЙ НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	-	5,698,552	-	5,698,552	-	4,896,897	-	4,896,897

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

2023 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 2 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцсон аргачлал болон түүнд ашигласан мэдээлэл:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ				
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ				
Бодит үнэ цэнээр ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	183,423,240	378,606,395	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэ/өөрийн үнэ
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	47,260,829	128,660,248	Хүүгийн түвшний парето шинжилгээ/ Засварлагдсан хорогдуулалтын муруй	Репо хүү, бодлогын хүү, 28 долоо хоногийн Монголбанкны үнэт цаасны хүү, Z-тархалт, ЛИБОР хүү, SOFR хүү, фьючерс болон своп хэлцлийн хүү, засварласан форвард хүү
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ӨР ТӨЛБӨР				
САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	5,698,552	4,896,897	Хүүгийн түвшний парето шинжилгээ/ Засварлагдсан хорогдуулалтын муруй	Репо хүү, бодлогын хүү, 28 долоо хоногийн Монголбанкны үнэт цаасны хүү, Z-тархалт, ЛИБОР хүү, SOFR хүү, фьючерс болон своп хэлцлийн хүү, засварласан форвард хүү
2-Р ТҮВШИН ДЭХ ДАВТАГДАХ БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН НИЙТ ДҮН	224,985,517	502,369,746		

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болон тайлант жилд 2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй. (2022: байхгүй)

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

3-р түвшин дэх бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан мэдээлэл, үнэлгээний аргачлал болон боломжит өөрчлөлийг мэдрэх мэдрэмжийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдлаар харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (жинлэсэн дундаж)	Боломжит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ						
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ						
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт						
- Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	138,952,185	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ	100	1%	'+/-1,389,522
- Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	200,790,808	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ	100	1%	'+/-2,007,908
САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ						
Барилга тоног төхөөрөмж	293,504,464	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулга-тай метр квадратын зах зээлийн үнэ	2,895-7,940	10%	'+/-29,350,446
3-Р ТҮВШИН ДЭХ ДАВТАГДАХ БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН НИЙТ ДҮН	633,247,457					

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

3-р түвшин дэх бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан мэдээлэл, үнэлгээний аргачлал болон боломжит өөрчлөлийг мэдрэх мэдрэмжийг 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдлаар харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (жинлэсэн дундаж)	Боломжит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ						
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт						
- Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	74,849,224	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ	100	1%	+/-748,492
- Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	174,218,961	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ	100	1%	+/-1,742,190
САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ						
Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга						
Барилга тоног төхөөрөмж	289,810,778	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулга-тай метр квадратын зах зээлийн үнэ	2,895-7,940	10%	+/-28,981,077
3-Р ТҮВШИН ДЭХ ДАВТАГДАХ БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН НИЙТ ДҮН						
	538,878,963					

Дээрх хүснэгтэнд санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн үнэлгээний өгөгдөлд хамаарах мэдрэмтгий байдлыг тусгасан бөгөөд хэрэв боломжит зохистой таамаглалыг тусгахын тулд зах зээлээс олж авах боломжгүй нэг буюу хэд хэдэн орц, өгөгдлийн өөрчлөлт нь бодит үнэ цэнэд томоохон өөрчлөлт ороход хүргэдэг. Иймд, ач холбогдлын үнэлгээг ашиг, алдагдал болон нийт хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд үнэлж хэрэв бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт үүсвэл БДО-д болон өөрийн хөрөнгөд бүртгэнэ.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд 3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу 3-р түвшинд хамаарах хэрэглүүрийн өөрчлөлт, хөдөлгөөний тохируулгыг дараах байдлаар харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Давуу эрхтэй ИЗББ	Энгийн эрхтэй ИЗББ, ҮЦСК	Барилга болон тоног төхөөрөмж
2023 оны 1-р сарын 1-нээрх бодит үнэ цэнэ	74,849,224	174,218,961	289,810,778
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн элэгдлийн дүн	-	-	(6,419,136)
Худалдан авалт	254,638,300	38,660,100	-
Төлөлт	(191,140,700)	(13,811,300)	(56,275)
Шилжүүлсэн	-	-	10,768,995
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	605,361	1,723,047	-
Данснаас хассан	-	-	(599,898)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	138,952,185	200,790,808	293,504,464

Бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу 3-р түвшинд хамаарах хэрэглүүрийн өөрчлөлт, хөдөлгөөний тохируулгыг 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн байдлаар харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Давуу эрхтэй ИЗББ	Энгийн эрхтэй ИЗББ, ҮЦСК	Барилга болон тоног төхөөрөмж
2022 оны 1-р сарын 1-нээрх бодит үнэ цэнэ	36,536,559	113,368,465	283,199,116
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн элэгдлийн дүн	-	-	-
Худалдан авалт	156,306,800	51,379,800	(5,954,516)
Төлөлт	(121,988,100)	-	(282,823)
Хүүгийн авлага	-	-	12,857,323
Хуримтлагдсан хүүгийн өглөг	3,993,965	9,470,696	-
Данснаас хассан	-	-	(8,322)
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	74,849,224	174,218,961	289,810,778

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(b) Давамгайлалгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Банк борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа эргэлтийн бус хөрөнгийг бодит үнэ цэнээс нь борлуулах зардлыг хассан дүнгээр бууруулан бүртгэсэн. Бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу 3-р түвшинд хамаарна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд ашиглагдсан үнэлгээний аргачлал болон мэдээлэл:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Мэдээллийн хүрээ (Жинлэсэн дундаж)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	389,140	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулгатай метр квадратын зах зээлийн үнэ	282,670-1,496,770

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд ашиглагдсан үнэлгээний аргачлал болон мэдээлэл:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Мэдээллийн хүрээ (Жинлэсэн дундаж)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	3,480,567	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулгатай метр квадратын зах зээлийн үнэ	7,179,388

(в) 3-р түвшний давамгайлал болон давамгайлалгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний процесс

Бодит үнэ цэнийн 3-р түвшний үнэлгээг барилга байгууламжийн хувьд Хөрөнгийн удирдлагын газар, хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны хувьд Зах зээлийн эрсдэлийн газартай хамтран Банкны Санхүүгийн удирдлагын газар жил бүр хяналт тавьдаг. Банкны удирдлага үнэлгээний загварын орцуудын зохистой байдал, түүнчлэн санхүүгийн үйлчилгээний салбарт стандарт гэж хүлээн зөвшөөрөгдсөн үнэлгээний арга, техникийг ашиглан үнэлгээний үр дүнг авч үздэг. Үнэлгээний хамгийн тохиромжтой загварыг сонгохдоо хороо дахин шалгалт хийж, аль загварын үр дүн нь зах зээлийн бодит гүйлгээтэй түүхэндээ хамгийн ойр нийцэж байгааг нь авч үздэг.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(г) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнийг нь тодруулсан хөрөнгө, өр төлбөр

Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуух түвшин болон дансны үнээр нь доорх байдлаар харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31					2022 оны 12 дугаар сарын 31				
	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ										
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	235,566,035	4,722,159,716	-	4,957,725,751	4,957,727,074	212,128,736	4,161,283,465	-	4,373,412,201	4,373,412,201
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	-	1,090,955,256	-	1,090,955,256	1,090,955,256	-	969,104,827	-	969,104,827	969,104,827
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	-	13,728,242	-	13,728,242	13,728,242	-	-	-	-	-
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	1,063,175,375	7,315,571	122,330,472	1,192,821,418	1,185,802,247	910,520,709	16,206,688	71,111,287	997,838,684	1,038,725,692
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	8,580,253,201	8,580,253,201	8,833,551,615	-	-	6,721,694,050	6,721,694,050	7,032,457,614
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	-	6,162,428	6,162,428	6,162,428	-	-	2,703,046	2,703,046	2,703,046
НИЙТ ДҮН	1,298,741,410	5,834,158,785	8,708,746,101	15,841,646,296	16,087,926,862	1,122,649,445	5,146,594,980	6,795,508,383	13,064,752,808	13,416,403,380

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

39. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийг бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуух түвшин болон дансны үнээр нь доорх байдлаар харуулав:

	2023 оны 12 дугаар сарын 31					2022 оны 12 дугаар сарын 31				
	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ
<i>Мянган төгрөгөөр</i>										
САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР										
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	-	228,123,208	-	228,123,208	228,123,208	-	191,080,282	-	191,080,282	191,080,282
Репо хэлцэл	-	60,182,082	-	60,182,082	60,182,082	-	367,267,329	-	367,267,329	367,267,329
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	-	12,380,560,457	-	12,380,560,457	12,378,271,995	-	10,884,102,500	-	10,884,102,500	10,930,788,356
Зээлээр авсан бусад санхүүжилт	-	2,092,992,641	-	2,092,992,641	2,121,721,870	-	1,743,845,236	-	1,743,845,236	1,776,932,717
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	-	223,998,582	-	223,998,582	223,998,582	-	-	-	-	-
Түрээсийн өр төлбөр	-	13,036,341	-	13,036,341	13,036,341	-	11,231,249	-	11,231,249	11,231,249
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	-	161,641,613	161,641,613	161,641,613	-	-	135,162,720	135,162,720	135,162,720
НИЙТ ДҮН	-	14,998,893,311	161,641,613	15,160,534,924	15,186,975,691	-	13,197,526,596	135,162,720	13,332,689,316	13,412,462,653

Бодит үнэ цэнийн шатлалын 2 болон 3-р түвшний бодит үнэ цэнийг хямдруулсан мөнгөн урсгалын үнэлгээний аргачлалыг ашиглан тооцсон. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаггүй хөвөгч хүүтэй хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг дансны үнэтэй нь тэнцүү байхаар тооцсон. Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй, тогтмол хүүтэй хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг ижил зээлийн эрсдэл болон ижил үлдэх хугацаатай шинэ хэрэглүүрийн тухайн үеийн хүүгийн хувьд хямдруулж авахаар хүлээгдэж буй ирээдүйн мөнгөн урсгалд үндэслэн тооцоолсон.

40. Холбоотой талын тодруулга

Талууд нийтлэг хяналтанд байгаа, эсвэл нэг тал нь нөгөө талдаа хяналт тавих чадвартай, эсвэл санхүүгийн болон үйл ажиллагааны шийдвэр гаргахад нөгөө талдаа чухал нөлөө үзүүлж чаддаг бол талуудыг ихэвчлэн харилцан холбоотой гэж үздэг. Холбоотой талын боломжит харилцаа бүрийг авч үзэхдээ зөвхөн эрх зүйн хэлбэрт бус харилцааны мөн чанарт анхаарлаа хандуулдаг.

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь үндсэн хувьцаа эзэмшигчид, захирлууд болон бусад холбоотой талуудтай гүйлгээ хийдэг. Эдгээр гүйлгээнд төлбөр тооцоо, зээл олгох, хадгаламж татах, батлан даалт, бусдаас зээлсэн эх үүсвэр, аккредитив орно. Банкны бодлогын дагуу холбоотой талуудын гүйлгээний нөхцөл нь сунгасан гарын зарчмын дагуу харилцан тохиролцсон гүйлгээнд давамгайлсан нөхцөлтэй тэнцүү байна.

Холбоотой талын ангилал нь дараа байдалтай байна:

Гол хувьцаа эзэмшигч:	Эйч Эс Холдингс Лимитед Компани нь банкны гол хувьцаа эзэмшигч бөгөөд Тодруулга 1-ийг харна уу.
Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч:	Таван Богд Трейд Лимитед Компани нь банкны томоохон хувьцаа эзэмшигч юм.
Эрх бүхий албан тушаалтан:	Банкны гүйцэтгэх удирдлагууд болон ТУЗ.
Бусад холбоотой талууд:	Гол болон томоохон хувьцаа эзэмшигчдийн хяналтанд байдаг аж ахуйн нэгж байгууллагууд.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудын үлдэгдэл дараах байдалтай байна:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Хувьцаа эзэмшигчдэд олгосон зээл ба урьдчилгаа (гэрээний хүү: 2.4% – 24%)	-	-	3,201,749	65,358,478
Авллага	-	86,632	-	-
Урт хугацаат своп хэлцэл (бодит үнэ цэнээр)	-	-	-	282,675
Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүү: 0.0% – 13.3%)	214,890	49,178,646	4,165,789	157,740,383
Зээлээр авсан санхүүжилт (гэрээний хүү: 9.77%)	35,311,033	-	-	-
Ажилчдын эзэмшиж буй хувьцаа	-	-	657,025	-

2023 онд холбоотой талуудтай хийгдсэн орлого, зардлын гүйлгээний дүнг доор харуулав:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Хүүгийн орлого	-	128,257	194,939	1,881,484
Хүүгийн зардал	3,433,810	378,286	756,251	1,295,904
Үйл ажиллагааны зардал	-	625,537	13,749,840	57,216,637

Үйл ажиллагааны зардалд түрээс, АТМ, тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээ болон бусад үйлчилгээний зардал багтсан.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудад хамаарах бусад эрх, үүрэг дараах байдалтай байна:

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2023 оны 12 сарын 31

40. Холбоотой талын тодруулга (үргэлжлэл)

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Эргэж төлөгдөхгүй ашиглагдаагүй зээлийн шугам	-	-	286,094	135,824
Батлагдсан хэмжээ	-	3,362,476	-	-
Олгосон баталгаа батлан даалт	-	-	-	87,554
Аккредитив	-	-	-	6,163,706

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудын үлдэгдэл дараах байдалтай байна:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Хувьцаа эзэмшигчдэд олгосон зээл ба урьдчилгаа (гэрээний хүү: 2.4% – 18%)	-	-	2,371,287	48,447,881
Авлага	-	86,632	-	-
Урт хугацаат своп хэлцэл (бодит үнэ цэнээр)	-	-	-	4,264,836
Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүү: 0.0% – 13.3%)	172,729	37,857	6,775,216	27,950,906
Зээлээр авсан санхүүжилт (гэрээний хүү: 7.41% – 8.01%)	60,173,259	-	-	-
Ажилчдын эзэмшиж буй хувьцаа	-	-	608,838	-

2022 онд холбоотой талуудтай хийгдсэн орлого, зардлын гүйлгээний дүнг доор харуулав:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Хүүгийн орлого	-	112,475	168,953	1,718,270
Хүүгийн зардал	1,049,971	-	284,007	361,500
Үйл ажиллагааны зардал	-	624,054	11,140,280	42,984,649

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудад хамаарах бусад эрх, үүрэг дараах байдалтай байна:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Эргэж төлөгдөхгүй ашиглагдаагүй зээлийн шугам	-	-	289,527	134,212
Батлагдсан хэмжээ	-	8,345	-	-
Олгосон баталгаа батлан даалт	-	-	-	2,731,036
Аккредитив	-	-	-	1,288,310

Эрх бүхий албан тушаалтнуудын нөхөн олговрыг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023	2022
<i>Богино хугацаат тэтгэмж:</i>		
- Цалин болон бусад олговор	12,222,080	9,902,471
- Богино хугацаат урамшуулал	1,527,760	1,237,809
Нийт дүн	13,749,840	11,140,280

41. Хөрөнгө болон өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ

Дараах хүснэгтэд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийг эргэн төлөгдөх, барагдуулах хугацаагаарх шинжилгээг харуулсан. Тодруулга 37-д тусгасан “Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба санхүүжилтийн удирдлага”-аас Банкны санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн эргэн төлөлтийн хорогдуулж тооцоогүй гэрээт үүргийн дүнг харна уу.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	12 сар хүртэлх	12 сараас дээш	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	4,957,727,074	–	4,957,727,074
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	1,090,955,256	–	1,090,955,256
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	5,318,242	8,410,000	13,728,242
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	721,294,868	881,340,856	1,602,635,724
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	4,970,548	–	4,970,548
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	16,870,856	30,389,973	47,260,829
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,627,054,654	4,206,496,961	8,833,551,615
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	7,746,056	175,677,184	183,423,240
Бусад санхүүгийн хөрөнгүүд	6,162,428	–	6,162,428
Нийт дүн	11,438,099,982	5,302,314,974	16,740,414,956
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	283,589	–	283,589
Бусад хөрөнгө	101,540,824	–	101,540,824
Биет бус хөрөнгө	–	43,529,294	43,529,294
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	6,819,642	5,295,455	12,115,097
Үндсэн хөрөнгө	–	452,369,173	452,369,173
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	389,140	–	389,140
Нийт дүн	109,033,195	501,193,922	610,227,117
Нийт дүн	11,547,133,177	5,803,508,896	17,350,642,073
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	228,123,208	–	228,123,208
Репо хэлцэл	60,182,082	–	60,182,082
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	9,954,284,612	2,423,987,383	12,378,271,995
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	5,698,552	–	5,698,552
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	4,360,901	219,637,681	223,998,582
Зээлээр авсан санхүүжилт	485,255,214	1,636,466,656	2,121,721,870
Түрээсийн өр төлбөр	7,434,039	5,602,302	13,036,341
Бусад өглөг	161,641,613	–	161,641,613
Нийт дүн	10,906,980,221	4,285,694,022	15,192,674,243
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Орлогын албан татварын өр төлбөр	27,366,766	–	27,366,766
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	–	8,855,501	8,855,501
Бусад өглөг	30,010,202	–	30,010,202
Нийт дүн	57,376,968	8,855,501	66,232,469
Нийт дүн	10,964,357,189	4,294,549,523	15,258,906,712
Цэвэр дүн	582,775,988	1,508,959,373	2,091,735,361

41. Хөрөнгө өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ (үргэлжлэл)

2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр

Мянган төгрөгөөр	12 сар хүртэлх	12 сараас дээш	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	4,373,412,201	–	4,373,412,201
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	969,104,827	–	969,104,827
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	720,472,369	753,624,195	1,474,096,564
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	4,267,181	–	4,267,181
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	51,731,160	76,929,088	128,660,248
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,039,870,175	2,992,587,439	7,032,457,614
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	77,042,788	301,563,607	378,606,395
Бусад санхүүгийн хөрөнгүүд	2,703,046	–	2,703,046
Нийт дүн	10,238,603,747	4,124,704,329	14,363,308,076
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	283,589	–	283,589
Бусад хөрөнгө	73,658,397	–	73,658,397
Биет бус хөрөнгө	–	46,286,024	46,286,024
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	6,450,464	3,752,483	10,202,947
Үндсэн хөрөнгө	–	455,493,746	455,493,746
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	3,480,567	–	3,480,567
Нийт дүн	83,873,017	505,532,253	589,405,270
Нийт дүн	10,322,476,764	4,630,236,582	14,952,713,346
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	191,080,282	–	191,080,282
Репө хэлцэл	336,370,023	30,897,306	367,267,329
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	8,516,017,213	2,414,771,143	10,930,788,356
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	3,014,059	1,882,838	4,896,897
Зээлээр авсан санхүүжилт	734,089,415	1,042,843,302	1,776,932,717
Түрээсийн өр төлбөр	6,941,236	4,290,013	11,231,249
Бусад өглөг	135,162,720	–	135,162,720
Нийт дүн	9,922,674,948	3,494,684,602	13,417,359,550
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Орлогын албан татварын өр төлбөр	3,957,990	–	3,957,990
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	–	4,709,251	4,709,251
Бусад өглөг	11,320,489	–	11,320,489
Нийт дүн	15,278,479	4,709,251	19,987,730
Нийт дүн	9,937,953,427	3,499,393,853	13,437,347,280
Цэвэр дүн	384,523,337	1,130,842,729	1,515,366,066

42. Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ

Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээг Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, үзүүлэлтүүдийн харьцаагаар хянадаг. Банк 2023 болон 2022 онуудад зохицуулах байгууллагаас тогтоосон өөрийн хөрөнгийн шаардлагыг бүрэн хангасан.

Капиталын хөрөнгийн удирдлага

Банкны капитал хөрөнгийн удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба сөрөг цочролыг дааж чадах өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн онцлог шинжид орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ тохируулга хийдэг.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны банкуудын нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2022: 9%), өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг 13% (2022: 13%)-аас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн энэхүү онцлог шинжээр тохируулагдсан нийт хөрөнгө болон нийт капиталд тулгуурлан тооцоологдсон байдаг.

Банк нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зохицуулагч байгууллагаас тогтоосон өөрийн хөрөнгийн бүх шаардлагыг хангаж биелүүлсэн бөгөөд банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцаа дараах байдалтай байна:

	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцаа	18.63%	16.69%
Өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцаа	18.63%	16.69%

12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний харьцаа дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2022 оны 12 дугаар сарын 31
Энгийн хувьцаа	191,219,800	172,097,820
Нэмж төлөгдсөн капитал	164,257,808	-
Хуримтлагдсан ашиг	1,649,038,593	1,268,756,786
Нийт 1-р зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	2,004,516,201	1,440,854,606
Нийт капитал /капиталын суурь	2,004,516,201	1,440,854,606

43. Тайлант хугацааны дараах үйл явдал

Банк 2024 оны 2 сарын 16-ны өдөр 271,015,823 мянган төгрөгийн ногдол ашгийг хувьцаа эзэмшигчдийнхээ эзэмшилд хувь тэнцүүлэн тараахаар зарласан.

Удирдлага тайлагналын эцсийн өдрөөс хойш эдгээр санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэх өөр бусад үйл явдал гараагүй гэж үзэж байна.

44. Монгол хэлний орчуулга

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг мөн Англи хэлээр бэлтгэн гаргасан. Англи болон Монгол хувилбарын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарсан тохиолдолд Англи хувилбарыг баримтална.